

Møte torsdag den 20. november 2008 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 17):

1. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til godkjenning av protokoller av 9. juli 2008 om Albanias og Kroatias tiltredelse til traktaten for det nordatlantiske område av 4. april 1949 (Innst. S. nr. 14 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 81 (2007–2008))
2. Innstilling fra utenrikskomiteen om nedrustning og ikke-spredning (Innst. S. nr. 29 (2008–2009), jf. St.meld. nr. 27 (2007–2008))
3. Innstilling fra utenrikskomiteen om eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2007, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreingssamarbeid (Innst. S. nr. 28 (2008–2009), jf. St.meld. nr. 29 (2007–2008))
4. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til inngåelse av Konvensjonen om klaseammunisjon (Innst. S. nr. 27 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 4 (2008–2009))
5. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Kåre Fostervold, Øyvind Korsberg, Ketil Solvik-Olsen, Tord Lien og Bård Hoksrud om å ta et statlig ansvar for å fjerne og deponere det radioaktive materialet fra områdene ved Søve gruver i Nome kommune (Innst. S. nr. 40 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:140 (2007–2008))
6. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Bent Høie, Peter Skovholt Gitmark og André Oktay Dahl om et styrket tilsyn med offentlige anskaffelser (Innst. S. nr. 41 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:123 (2007–2008))
7. Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om utbygging og finansiering av rv 858 Ryaforbindelsen i Tromsø kommune i Troms (Innst. S. nr. 30 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 76 (2007–2008))
8. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 29/2008 av 14. mars 2008 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2006/126/EF om førerkort (Innst. S. nr. 31 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 79 (2007–2008))
9. Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 185/2008 av 4. juli 2008 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 1370/2007 om offentlig persontransport med jernbane og på vei (Innst. S. nr. 32 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 82 (2007–2008))
10. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene

Erna Solberg, Trond Helleland, Svein Flåtten og Øyvind Halleraker om strakstiltak for å forebygge alvorlige trafikkulykker, og representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Arne Sortevik, Anders Anundsen og Bård Hoksrud om avbøtende strakstiltak mot økningen i dødsulykker på veinettet

(Innst. S. nr. 33 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:143 (2007–2008) og Dokument nr. 8:145 (2007–2008))

11. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Arne Sortevik og Bård Hoksrud om en egen stortingsmelding om transportsikkerhet (Innst. S. nr. 34 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:144 (2007–2008))
12. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thomassen, Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn (Innst. S. nr. 24 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:113 (2007–2008))
13. Referat

Minnetale over tidligere stortingsrepresentant Liv Marit Moland

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Det var med sorg vi mottok budskapet om tidligere stortingsrepresentant Liv Marit Molands bortgang. Hun døde den 23. oktober, bare 60 år gammel.

Liv Marit Moland ble født på Hisøy 15. januar 1948, som datter av rådmann Leif Kaare Moland og butikkmedarbeider Hjørdis Lied.

Liv Marit Moland var et sterkt samfunnsengasjert menneske, opptatt av rettferdighet og med brennende omsorg for de svake og utsatte. Arbeiderpartiet ble hennes partivalg, og hun gjorde en stor innsats der gjennom nesten 30 år.

Hun var renholder av yrke, og hennes politiske interesse ble for alvor vakt etter renholdsstreiken i 1974. Da hadde hun jobbet i ISS et års tid. Hun ble organisert i Norsk Arbeidsmandsforbund fra 1. oktober det året, og tillitsvervene kom raskt. Hun var medlem av Landsstyret i Arbeidsmandsforbundet fra 1975 og satt senere i Forbundsstyret fra 1982 til 1991.

Hun ble valgt inn i Hisøy kommunestyre i 1979 og ble Hisøys siste ordfører før kommunen ble slått sammen med Arendal, Tromøy, Øyestad og Moland i 1991. Hun ble også valgt inn i det første kommunestyret i storkommunen Arendal. Hun satt i formannskapet fra 1992 til 1997 og var varaordfører 1994–1995.

1997 ble Liv Marit Moland valgt inn på Stortinget. Her var hun medlem av familie-, kultur- og administrasjonskomiteen fram til 2001. Etter valget i 2001 mistet Arbeiderpartiet andremandatet i Aust-Agder, og Liv Marit Moland var vararepresentant i perioden 2001–2005.

Hun har hatt en lang rekke verv i tillegg, både i parti og i kommune. Fram til kommune- og fylkestingsvalget

i fjor høst var hun ved siden av en gjenopptatt karriere i Arendal bystyre bl.a. leder av Arendal havnestyre.

De siste årene måtte Liv Marit Moland dessverre slite med både yrkessykdommer fra et fysisk hardt arbeid tidligere i livet og hjertelidelser, som hun til slutt måtte gi tapt for.

Med Liv Marit Molands bortgang har vi mistet et godt, varmt og samfunnsengasjert menneske. Vi lyser fred over hennes minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Carl I. Hagen overtok her presidentplassen.

Presidenten: Representantene *Jan Petersen* og *Per Ove Width*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre overbrakte 16 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1 [10:07:16]

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til godkjenning av protokoller av 9. juli 2008 om Albanias og Kroatias tiltredelse til traktaten for det nordatlantiske område av 4. april 1949 (Innst. S. nr. 14 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 81 (2007–2008))

Presidenten: Siri A. Meling – for Finn Martin Valtersnes, ordfører for saken.

Siri A. Meling (H) [10:07:30]: En samlet komité anbefaler å gi samtykke til godkjenning av protokoller av 9. juli 2008 om Albanias og Kroatias tiltredelse i NATO.

NATO har en viktig rolle som bidragsyter til fred og stabilitet i Europa, og innlemmelse av Albania og Kroatia er viktig for å bygge bærekraftige, demokratiske strukturer i de sentral- og østeuropeiske landene.

NATO har en såkalt åpen dør-politikk. Det innebærer at alle europeiske land som oppfyller NATOs krav, er velkomne. Det er viktig at alliansen har denne åpen dør-politikken også for fremtiden.

Marit Nybakk (A) [10:08:23]: NATO når en ny milepæl med innlemmelse av Kroatia og Albania ved at de to land tiltrer traktaten for det nordatlantiske område av 4. april 1949.

Kan jeg få legge til at etter Berlinmurens fall har både EU og NATO spilt en viktig rolle for å sikre en demokratisk utvikling i Øst-Europa og på Balkan. NATOs rolle er faktisk ofte undervurdert i denne sammenheng, men gjennom Partnerskap for fred-programmet og Membership Action Plan – altså MAP-status – har NATO etter 1999 bidratt til å stabilisere skjøre demokratier i post-sovjetiske områder og tidligere Øst-Europa. NATO har bidratt til å bygge bærekraftige og demokratiske strukturer i disse landene. En

samlet komité understreker at alliansen på denne måten bidrar til utviklingen av et stabilt Europa som samlet kan møte nye sikkerhetsutfordringer.

La meg legge til at innlemmelsen av Albania og Kroatia understreker og bekrefter at også Balkans framtid ligger innenfor et euroatlantisk samarbeid. Stabilitet og utvikling ikke bare i Kroatia og Albania betinger en euroatlantisk integrering, en tilnærming til både EU og NATO.

På NATOs toppmøte i Riga ble både Serbia og Bosnia tatt opp i PfP-programmet i NATO. Norge hadde i en lengre periode NATO-ambassaden i Beograd og bidro bl.a. til en kraftig demokratisering av Serbias væpnede styrker.

Vi ønsker i dag Kroatia og Albania velkommen og ser for oss at flere land på Balkan blir tatt opp i det euroatlantiske fellesskapet. Så er det viktig at noen bidrar til å løse konflikten mellom Hellas og Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia, som det vel heter, slik at også Makedonia kan sikre seg medlemskap i NATO.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:10:37]: Jeg tar ordet fordi jeg synes det er viktig å markere at det er en stor begivenhet når vi får to nye allierte. Det er den største forpliktelsen vi kan påta oss, å ta på oss solidariske sikkerhetsgarantier for andre land, som også tar på seg det for oss.

Jeg er tilfreds med at komiteen har avgitt en enstemmig innstilling, som viser den tverrpolitiske enigheten det er om betydningen av NATOs utvidelse for Europa og vår egen sikkerhet. Dette er en linje Norge har støttet. Vi har støttet de landene som har vært kandidater, og vi er nå tilfreds med at de er kommet inn. Kombinasjonen av perspektivet om NATO-medlemskap og EU-medlemskap har hatt en dypt demokratiserende og reformerende virkning på disse landene.

Med denne utvidelsen, Albania og Kroatia, består NATO neste år av 28 land og store deler av det tidligere blokkdelte Europa. NATOs betydning for europeisk sikkerhet er særlig tydelig på Balkan, der disse landene kommer fra. Denne høsten er det 13 år siden alliansen fikk en rolle her, og Albanias og Kroatias inntreden viser hvor raskt utviklingen har gått. Disse to landene er nå demokratier, de bidrar som regionale brobyggere. I Kosovo står de skulder ved skulder med de allierte, og de har tatt skrittet fra å etterspørre til selv å bidra med sikkerhet. Jeg har besøkt Kroatia og hatt samtaler med albanske ledere, og det er et imponerende stykke reformer og endringer disse landene går gjennom. Et land som Albania, som var et land med en helt annen samfunnsform enn vårt land i mange år, er i dag et land i ganske rivende utvikling, som klarer å bekjempe korrupsjon, som klarer å få til vekst, og som klarer å bre demokratiet i et land som har svært få erfaringer med det. Så det er grunn til å markere dette som en historisk dag, at Stortinget slutter seg til.

Så vil jeg også støtte det representanten Nybakk sa når det gjelder medlemskap for Makedonia. Vi ble skuffet på toppmøtet i Bucuresti da det ikke lot seg gjøre at Makedonia ble det tredje land som nå kunne slutte seg til. Makedonias statsminister, Nikola Gruevski, er invitert til Norge 25. november. Det gir en mulighet for igjen å understreke

Norges ønske om at dette landet har rett til medlemskap i NATO, og oppmuntre dem til å holde fast ved denne ambisjonen. Vi oppfordrer dette landet og Hellas til å utvise fleksibilitet og løse dette navnespørsmålet, som er det utestående og hindrende spørsmålet. Besøket gir også en mulighet til å markere vår avtale med Makedonia om samarbeid i Afghanistan. Dette landet vil delta med et kirurgisk team i den norske styrken i Meymaneh eller øvrige norske enheter i ISAF fra og med desember i år.

Montenegro, som i Bucuresti fikk styrket sitt forhold til NATO gjennom såkalt intensivert dialog, har anmodet om enda tettere samarbeid med NATO gjennom opp-tak i NATO Membership Action Plan, MAP. Dette vil bli vurdert i tiden framover.

Så er situasjonen, hvis jeg kan få si det, i Bosnia-Hercegovina krevende og har i løpet av de siste månedene voldt mye bekymring med fare for intern splittelse i dette landet, som var så hardt rammet på 1990-tallet. Dette skjer parallelt med at den EU-ledede fredsstyrken trekkes ned. Her må NATO gjøre sitt i samarbeid med EU for å sikre at det som ble investert i Bosnia gjennom Dayton-avtalen, ikke går tapt.

Så vil jeg også si at vårt forhold til Serbia er særlig viktig for Regjeringen. Jeg er opptatt av at NATOs dør forblir åpen, slik at Beograd kan styrke sitt forhold til NATO når de selv er klare for dette.

I sum mener jeg at NATOs strategi til tross for meget store utfordringer har vært en suksess på Balkan. Den har virkeliggjort målet om et demokratisk og stabilt Europa, som nå står sterkere rustet til å møte felles utfordringer for vår sikkerhet. For NATO blir det viktig å drøfte hvordan man kan bidra til en fortsatt stabil utvikling. Det vil også være et tema på NATOs utenriksministermøte 2. og 3. desember.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, se side 574)

Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 2 og 3 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [10:14:46]

Innstilling fra utenrikskomiteen om nedrustning og ikke-spredning (Innst. S. nr. 29 (2008–2009), jf. St.meld. nr. 27 (2007–2008))

Sak nr. 3 [10:14:57]

Innstilling fra utenrikskomiteen om eksport av forsvarsmateriell fra Noreg i 2007, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid (Innst. S. nr. 28 (2008–2009), jf. St.meld. nr. 29 (2007–2008))

Presidenten: Presidenten foreslår at lengste taletid for innlegg fra hovedtalere fra hvert parti og medlemmer av

Regjeringen settes til 10 minutter og for øvrige talere til 5 minutter.

Deretter vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

– Det anses vedtatt.

Marit Nybakk (A) [10:15:51] (ordfører for sak nr. 2): Utenrikskomiteen har behandlet stortingsmeldingene om nedrustning og ikke-spredning og om våpeneksport parallelt og sett dem i sammenheng. Det betyr at vi også hadde felles høring om de to dokumentene. Som saksordfører for St.meld. nr. 27 for 2007–2008 vil jeg takke saksordføreren for St.meld. nr. 29 for 2007–2008, Øyvind Vaksdal, for et utmerket samarbeid.

Det er viktig at Regjeringen har lagt fram en melding der både ikke-spredning, nedrustning og våpenkontroll drøftes. Det er viktig at meldingen har en gjennomgang av ulike typer våpen og ammunisjon, fra håndvåpen via klaseammunisjon til masseødeleggelsesvåpen.

En enstemmig komité slutter seg til at Norge skal spille en pådriverrolle for ikke-spredning, for rustningskontroll og for nedrustning. La meg også understreke det meldingen sier om at et lavest mulig rustningsnivå kombinert med innsyn og verifikasjon vil gi økt sikkerhet for alle, samtidig som det frigjøres ressurser til økonomisk og sosial utvikling.

Derfor er det også lett å slutte seg til Regjeringens tre hovedmålsettinger:

- arbeide for sikkerhet på lavest mulig rustningsnivå gjennom folkerettslig bindende avtaler
- arbeide for en verden fri for masseødeleggelsesvåpen
- arbeide for avskaffelse av våpen som forårsaker uakseptable humanitære lidelser

La meg understreke at vi må jobbe for nedrustning og mot spredning – begge deler er like viktig – av alle typer masseødeleggelsesvåpen. Det er en helt fundamental del av det sikkerhetspolitiske arbeidet. Likevel: Atomvåpen er fortsatt i en særstilling når det gjelder død og ødeleggelser. Det sier også komiteen. Atomvåpen er på mange måter det ultimate masseødeleggelsesvåpenet.

På Hiroshima-dagen i 1997 – og jeg husker det ennå – holdt Eva Nordland hovedtalen ved fredsbygget på Youngstorget. Jeg husker hennes beretning fra et vitne fra den forferdelige augustdagen i 1945, en som fortalte om Hiroshima-bombens ødeleggelser på en skole. Av 300 elever overlevde 17 de første minuttene. Luften var sot, aske og støv. Det var et skremmende mørke. Fra atomskyen kom ufattelige drønn. En grusom lukt spredde seg. Bygningene hadde fordampet til småbiter. Jord og røtter var brent. Mennesker som ikke var døde, slepte seg mot vannkilder som ikke eksisterte.

Jeg tror ikke vi er i stand til å fatte hva som vil skje dersom en atombombe mange ganger større enn de to som ble sluppet over Japan, skulle bli brukt i våre nærrområder, og i dag er våpnene større. Det gjelder ikke bare de umiddelbare ødeleggelsene, men også de langsiktige konsekvensene for dem som overlever, og for naturen, for miljøet, for klimaet.

Derfor har Arbeiderpartiet programfestet og Regjeringen har som mål en eliminering av alle atomvåpen. Dette deles i innstillingen av en enstemmig komité. Komiteen understreker også meldingens betoning av at veien dit vil måtte baseres på forpliktende og verifiserbare avtaler, og omfatte alle land. La meg legge til at vi ikke må gi opp ikke-spredningsregimet og Ikke-spredningsavtalen, selv om det i noen år kanskje har virket noe mistroelig.

Norge har en lederrolle i det såkalte Syvlandssamarbeidet, et samarbeid hvis styrke er at det består av land med og uten atomvåpen, og at gruppen krysser alliansegrensene. Samarbeidet sikter seg inn mot samtlige forslag om nye tiltak fram mot tilsynskonferansen for Ikke-spredningsavtalen i 2010.

Men selv om Ikke-spredningsavtalen er selve grunnpilaren i nedrustnings- og ikke-spredningsarbeidet, mener nok jeg at vi også må få til en egen atomvåpenkonvensjon på et eller annet tidspunkt, slik det er i dag, med konvensjoner både mot kjemiske og biologiske våpen. Jeg erkjenner at det kan ta tid å nå dit, men Norge bør likevel forsøke å starte et slikt arbeid rettet mot neste tilsynskonferanse.

Skal vi få snudd den negative trenden vi ser i nedrustningsarbeidet, må de land som i dag besitter de største kjernefysiske arsenalene, vise lederskap. Fortsatt har Russland og USA 95 pst. av verdens atomvåpen. De må altså gå foran. Påtroppende president i USA, Barack Obama, har forpliktet seg til visjoner om en verden uten atomvåpen og har foreslått 14 tiltak, bl.a. å ratifisere prøvestansavtalen og stoppe utviklingen av nye atomvåpen.

Det døde like mange i Hiroshima og Nagasaki som i tsunamien i Sørøst-Asia i desember 2004. Forskjellen er at atomvåpen er menneskeskapt – en tilsiktet hendelse.

Når NATO nå har satt i gang en prosess med et transatlantisk charter for å legge fram en såkalt «Declaration on Alliance Security» neste år, og så prøve å få til et nytt strategisk konsept, mener en enstemmig komité at NATOs atomstrategi må tas opp til drøfting.

For øvrig har NATO et stort ansvar og en viktig rolle for å sikre at atomnedrustningen kommer i gang igjen.

Så til et par andre temaer. Når vi snakker om håndvåpen, og når vi snakker om ammunisjon, er det viktig at de to stortingsmeldingene ses i en sammenheng.

Mange mener at håndvåpen er det virkelige masseødeleggelsesvåpenet. Håndvåpen må være en sentral del av nedrustnings- og ikke-spredningsarbeidet. Ikke-spredning betyr bl.a. at håndvåpen og ammunisjon ikke må komme i hendene på bandittregimer eller ustabile regimer, om man vil, og ikke i hendene på voldelige opprørere eller terrorgrupper.

Så vil jeg legge til: Det er også slik at kvinner og barn er de mest utsatte i forbindelse med konflikter, og de rammes hardest av våpenbruk. Det å redusere omfanget av konvensjonelle våpen, herunder tilgang på ammunisjon, er også et viktig bidrag til å følge opp sikkerhetsresolusjon 1325 om kvinner i krig og konflikter.

I innstillingen til eksportmeldingen ber en enstemmig komité Regjeringen vurdere å innføre nye regler for merking av ammunisjon, slik at denne blir lettere å spore. Vi ber også om at det arbeides for bindende internasjonale

regler som gjør det mulig å spore håndvåpen tilbake til selger.

La meg legge til at Norge har et av de strengeste kontrollregimer i verden når det gjelder eksport av forsvarsmateriell, med bl.a. krav til tilfredsstillende dokumentasjon før utførselstillatelse gis, og jeg vil gi ros til utenriksministeren og til Regjeringen for dette.

En enstemmig komité understreker at det må legges vekt på – og at det må stilles krav til – menneskeretts-situasjonen hos mottakerlandene når søknad om eksportlisens skal behandles. Dette ble også behandlet i komiteen da vi hadde tilsvarende melding i fjor. Jeg er veldig tilfreds med at det i 2007 ble tatt med en presisering av dette i regelverket fra departementets side.

La meg også understreke at det er helt nødvendig å få til en internasjonalt bindende avtale om våpenhandel, Arms Trade Treaty, som uttrykker gjeldende internasjonal humanitær rett og sikrer at menneskerettighets- og utviklingsperspektivet kommer tydelig fram.

Regionale konflikter, borgerkriger og etniske motsetninger er i dag alvorlige hindre for utvikling. Det er derfor helt avgjørende at verdenssamfunnet bidrar til å forebygge, dempe og løse denne typen konflikter. Hvis ikke kan konsekvensene bli dyrekjøpte. Dette dreier seg også om våpenhandel og om nedrustning kontra opprustning.

Vi husker Rwanda og Srebrenica. Vi ser hva som skjer i Kongo. Dette ville ikke vært mulig i det omfanget vi ser, hvis ikke verden hadde hatt så stort omfang av våpen som det vi ser i dag.

I tillegg til nødhjelp, humanitær bistand, u-hjelp og ulike kategorier internasjonale styrker og fredsstyrker er også nedrustning og det å jobbe for sikkerhet på lavest mulig rustningsnivå viktig. Vi må sørge for at håndvåpen og ammunisjon ikke kommer i hendene på militante og militaristiske grupper bl.a. i Afrika. Hvor mye våpen finnes egentlig hos Taliban og Al Qaida? Hvor kommer de våpnene fra? Hva med ammunisjon? Har vi systemer som sikrer at vår ammunisjon og vår våpeneksport ikke havner hos grupper der det ikke var meningen at de skulle ende? Vi må fortsatt kvalitetssikre både eksportkontroll og ikke-spredning.

Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling.

Øyvind Vaksdal (FrP) [10:26:42] (ordfører for sak nr. 3): Først til St.meld. nr. 29 for 2007–2008. Regjeringen har også i år lagt fram en stortingsmelding der den informerer om eksport av våpen, ammunisjon og annet militært materiell.

Denne meldingen reflekterer omfanget av den faktiske eksporten av forsvarsmateriell i 2007 og tjenester og teknologi i tilknytning til disse varene. Den samlede verdien av eksporten i 2007 var på ca. 3,6 milliarder kr, noe som utgjør en betydelig verdiskaping, og det er også viktig å framheve at det innenfor forsvarsindustrien finner sted en betydelig teknologiutvikling som også kan brukes sivilt.

Stortingsmeldingen ble denne gangen behandlet samtidig med St.meld. nr. 27 for 2007–2008, som omhandlet nedrustning og ikke-spredning. Utenrikskomiteen gjen-

nomførte derfor en felles høring der begge disse meldingene ble berørt.

Både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden i forsvarsindustrien ble invitert til å delta på høringen, men jeg tror jeg har hele komiteen med meg når jeg sier vi ble mer enn forundret når ingen av dem ønsket å delta.

I tolvte time tok imidlertid produsenten Nammo kontakt med komiteen, og vi fikk der nyttige svar på en rekke spørsmål som komiteen var opptatt av.

Et ønske som kom fra flere av organisasjonene under høringen, var å innføre en mekanisme for merking og sporing av norskprodusert ammunisjon. Ifølge opplysninger fra Nammo er dette allerede langt på vei gjennomført, da all grovkalibret ammunisjon produsert i Norge i utgangspunktet er merket, i tillegg til at håndvåpenammunisjon ikke lenger produseres i Norge i større utstrekning.

Det var i tillegg et ønske fra flere at norsk eierskap i våpenprodusenter i andre land burde medføre at disse fulgte norske regler for våpeneksport, gjerne gjennom en harmonisering av regelverket. Det kom også denne gang krav fra flere organisasjoner om obligatorisk sluttbruker-erklæring for all våpeneksport.

Fra Nammos side var man i utgangspunktet positiv til et slikt krav så lenge dette skulle gjelde alle aktører i markedet. Man advarte imidlertid om at ensidige norske tiltak ville virke konkurransevridende, og man ville dermed ikke oppnå den ønskede effekt.

En enstemmig komité oppfordrer Regjeringen til å arbeide for bindende internasjonale regler som i større grad gjør det mulig å spore både ammunisjon og håndvåpen, noe som kan motvirke illegitim omsetning.

Under høringen kom det også fram ønske om større åpenhet rundt norsk våpenproduksjon og eksport.

Det er grunn til å understreke at det aldri før har vært så mye åpenhet rundt disse spørsmål som nå, og at Regjeringen i årets melding har gått lenger enn noen gang tidligere når det gjelder å framlegge informasjon om disse saker.

Vi er kjent med at det fortløpende vurderes tiltak som skal sikre at norsk forsvarsmateriell ikke skal komme på avveie, og den strenge håndhevingen av eksportkontrollregelverket fra norske myndigheter er med på å sikre at dette ikke finner sted.

Utenrikskomiteen har tidligere påpekt at man i større grad må stille krav til menneskerettighetssituasjonen i mottakerlandene før en innvilger en eksportlisens, og jeg vil derfor, i likhet med Marit Nybakk, uttrykke tilfredshet med at dette nå er tatt med i en presisering av retningslinjene.

Jeg er også tilfreds med at komiteen er enstemmig også denne gang på de aller fleste punkt i innstillingen. Dette er også langt på vei tilfellet når det gjelder St.meld. nr. 27 for 2007–2008 om nedrustning og ikke-spredning.

Det er særdeles viktig at en enstemmig komité der slutter seg til Regjeringens vurdering om å legge spesiell vekt på et nært samarbeid med våre NATO-allierte, EU og nordiske land i et internasjonalt nedrustningssamarbeid.

Det er også bred enighet om at Nord-Koreas og Irans

kjernevåpenambisjoner er en stor utfordring for det internasjonale samfunnet.

Nord-Korea inngikk en avtale om stenging og kontroll av atomanlegg i 2007 i bytte mot forsyninger av matvarer og olje. Inspektørene fra IAEA er siden kastet ut, og det må ses som svært sannsynlig at aktiviteten ved landets atomanlegg er tatt opp igjen. Det internasjonale samfunn må nå stå samlet om å kreve en nedrustnings- og ikke-spredningsavtale med landet. Denne katt og mus-leken må snarest bringes til opphør.

Det er likevel Iran som i dag utgjør den største trusselen knyttet til utvikling og spredning av kjernevåpen. Regimet i Teheran har på ingen måte vist den nødvendige samarbeidsvilje og åpenhet overfor det internasjonale samfunn. Det internasjonale atomenergibyrået, IAEA, har ved flere anledninger uttrykt bekymring over den vedvarende negative utviklingen på dette området i Iran.

Den senere tid er man også blitt oppmerksom på og har uttrykt bekymring over at landet har et utviklingsprogram, kjent som Prosjekt 111, der Irans mellomdistanseraketter skal kunne nå mål i Midtøsten så vel som i deler av Europa. Landet mistenkes nå i tillegg for å stå bak utviklingen av mer langtrekkende, også såkalte interkontinentale raketter.

Planlegging av et rakettskjold i Europa må derfor ses i sammenheng med dette.

Regjeringen sier i meldingen av den er opptatt av at IAEA skal spille en nøkkelrolle i prosessene for å finne en forhandlingsløsning rundt Irans kjernefysiske aktiviteter og for å sikre en fullstendig avvikling av Nord-Koreas atomvåpenprogram.

Vi er langt på vei enig i dette, men resultatet av IAEAs aktivitet så langt har vært nedslående. Vi må derfor ikke utelukke andre mulige løsninger på disse konflikter.

Regjeringen hevder i meldingen at det først og fremst er opp til Iran og Nord-Korea å demonstrere nødvendighet til å nå fram til politiske forhandlingsløsninger.

Vi slutter oss til at Norge skal være med på å opprettholde og om nødvendig forsterke det politiske presset mot de to landene inntil det skjer.

Vi er også enig i at erfaringene fra Iran og Nord-Korea illustrerer behovet for å utvikle ordninger som gjør det mer fordelaktig å overholde ikke-spredningsforpliktelsene og skjerper sanksjonene mot land som prøver å bryte ut av NPT-regimet.

Regjeringen hevder også i meldingen at planene om et rakettforsvar i Europa har medført sterke reaksjoner, men at et slikt forsvar isolert sett kan gi økt beskyttelse mot ballistiske missiler innenfor et geografisk område.

Regjeringen hevder likevel at den er kritisk til at et slikt forsvar vil føre til økt internasjonal sikkerhet, og videre at trusler fra ballistiske missiler må møtes av et bredt spekter av virkemidler, først og fremst politiske og diplomatiske. Selvfølgelig må man prøve alle politiske og diplomatiske virkemidler først, men med utviklingen i Iran i friskt minne har man ikke akkurat hatt suksess gjennom politiske og diplomatiske kanaler. Kan det da være så galt at man utvikler et rakettskjold som kan stoppe missilene på veien mot sine mål? Dette er jo ikke noe an-

grepsvåpen, men et defensivt tiltak for å beskytte seg mot masseødeleggelsesvåpen.

Regjeringens kritiske holdning til rakettskjoldet som er uttalt i meldingen og i merknadene fra regjeringspartiene, harmonerer imidlertid ikke helt med Regjeringens handlemåte i saken. Regjeringen gav under NATO-toppmøtet i Bucuresti i april sin uforbeholdne tilslutning til sluttkommunikatet, der man vedtok å gå videre med prosjektet. Så vidt jeg vet, ble det ikke flyttet på så mye som et komma fra den norske regjeringens side, noe vi fra vår side selvfølgelig er tilfreds med.

Det er bred enighet om at Norge skal ha en pådriverrolle når det gjelder ikke-spredning, rustningskontroll og nedrustning. Jeg vil derfor ønske utenriksministeren lykke til med dette arbeidet i tiden framover.

Helt til slutt vil jeg, i forbindelse med arbeidet med St.meld. nr. 27, takke saksordfører Marit Nybakk for et utmerket samarbeid.

Erna Solberg (H) [10:35:44]: Må du leve i interessante tider. – Det er ikke en kinesisk hilsen, men en kinesisk forbannelse. På nedrustningsområdet lever vi for øyeblikket i virkelig interessante tider. Utfordringene er store når det gjelder både kjernefysiske og konvensjonelle våpen. Det er grunn til bekymring når man ser at antallet kjernevåpenstater har økt betraktelig siden slutten på den kalde krigen, og at flere land med til dels svært ulike styresett og forhold og samarbeidsvilje overfor verdenssamfunnet prøver å skaffe seg kjernevåpen.

Jeg tror vi alle ønsker oss en verden med mer internasjonal orden og regler, med mer internasjonal kontroll. Vi opplever en verden i dag med flere fragmenterte stater og med større utfordringer knyttet til at de internasjonale organene fungerer.

Spredning av kjernefysisk teknologi vil øke i takt med den forventede utbyggingen av den sivile kjernekraften vi har og ser for oss i årene fremover. Derfor kommer det til å skape nye utfordringer i ikke-spredningsarbeidet.

Vi vet at terrorister av ulike typer arbeider aktivt for å skaffe seg masseødeleggelsesvåpen, hvor det verste scenarioet selvfølgelig er at denne typen våpen kommer i hendene på noen irrasjonelle, trykket-opp-i-hjørnet-terrorister som kan bruke dem helt uten tanke på konsekvensene som kommer etterpå, eller som nettopp har som ønskemål at konsekvensene bare blir kaos.

For Norges del er det også viktig å se at vi fortsatt har utfordringer med atomavfall og en av verdens høyeste konsentrasjoner av kjernevåpen hos våre naboer på Kola. Vi må ikke glemme det når oppmerksomheten kanskje retter seg andre steder. Det er nært oss, og det har betydelig potensial hvis noe skulle skje. Vi må ha fokus på Kola-konsentrasjonen knyttet til kjernevåpen.

Vi lever også i en tid hvor dagens traktatregime for nedrustning og ikke-spredning er under press. Russerne har suspendert CFE-avtalen om konvensjonelle våpen. Det gjør at verifikasjon og rapportering er vanskeligere, og det øker usikkerheten og den potensielle spenningen i våre nærområder. Vi ser også at Nord-Korea og Iran leker katt og mus med verdenssamfunnet og IAEA om verifika-

sjonsregimer i det internasjonale avtaleverket. De forsøker å holde både naboland og verden som gisler i dette arbeidet. Noen ser også ut til å bruke det som forhandlingskort for andre konsesjoner i forhold til økonomisk bistand og hjelp.

Nord-Korea har allerede kjernevåpen, og Iran er med stor sannsynlighet ikke langt unna. Iranske atomvåpen risikerer å starte et massivt våpenkappløp i regionen. Vi ser allerede i dag at en rekke arabiske land starter et sivilt kjernefysisk samarbeid som altså har potensial til å utvikle seg til noe mer. Jeg mener det er grunn til å tenke gjennom hvilken smitteeffekt det vil ha i Midtøsten hvis Iran sitter med kjernefysisk kapasitet. Jeg oppfatter det som ett av de vanskeligste og største spørsmålene vi har internasjonalt. Det er slik at man er midt inne i et område som utfordrer gamle hegemonier, som utfordrer land med stor betalingsvillighet og betalingskapasitet, og som vil ønske å komme i samme situasjon som Iran.

Men jeg synes heller ikke det er uten bekymring når vi ser at India, som står utenfor Ikke-spredningsavtalen, og også ligger i et våpenkappløp med Pakistan, nå får privilegert tilgang til Nuclear Suppliers Group. Jeg mener det er god grunn til å stille spørsmål om hvilken presedens dette setter.

Dagens ordninger er under press, men samtidig er det det eneste rammeverket vi har. Derfor deler vi i Høyre Regjeringens noe forbeholdne linje i forhold til å satse på en helt ny avtale. Da risikerer man rett og slett å åpne en pandoraeske, å sette de ordningene vi har, i fare. Da er det bedre å arbeide ut ifra det vi har i en så vanskelig situasjon.

Utfordringene må altså møtes i fellesskap. Det er viktig at arbeid som foregår i multilaterale fora, blir understreket. FN, NATO og EU er områdene for å finne løsninger på dette. Vi ser positivt på og støtter initiativet for at vi skal øke fokuset på nedrustningsarbeid også i NATO, for dette er en av de største sikkerhetstruslene våre fremover.

Men nedrustningsarbeidet må både være allsidig og dekkende. Derfor er det viktig å arbeide for nedrustning og ikke-spredning av konvensjonelle våpen, inklusiv både håndvåpen og ammunisjon, kjemiske våpen, biologiske våpen og atomvåpen. Helheten i dette utgjør en fundamental del av sikkerhetspolitikken og må ha anerkjennelse som at dette er sikkerhetspolitisk arbeid som vi er nødt til å jobbe hardt for. Særlig den rollen håndvåpen og ammunisjon spiller i moderne konflikter, har betydning, selv om det er mulig å gjøre seg morsom på bekostning av at når mange kaller det de virkelige masseødeleggelsesvåpenene, er det vel først og fremst den som trykker på avtrekkeren eller på knappen, altså mennesket, som er det virkelige masseødeleggelsesvåpenet i verden.

Men Norge har et særlig ansvar som produsent og eksportør av våpen og ammunisjon. Et enstemmig storting støtter opp om det norske reguleringsregimet. Likevel kommer vi ikke fra at kjernefysiske våpen fortsatt er i en særstilling når det gjelder evnen til død og ødeleggelse.

Vi deler visjonen om å eliminere alle atomvåpen, men veien dit må basere seg på forpliktende, verifiserbare avtaler og omfatte alle land. En verden uten atomvåpen vil

være en tryggere verden, men det må være en verden vi er sikker på at faktisk er uten atomvåpen. Samtidig er vi nødt til å være realistiske. Atomet er splittet, det lar seg ikke reversere, teknologien er kjent, og den blir lettere og lettere å bruke. På veien mot visjonen møter vi en usikker og av og til farlig verden. Derfor er tydelige signaler fastsatt overfor de statene og gruppene som utgjør den største trusselen, av avgjørende betydning – at vi tør å stå opp, ikke at vi bøyer unna.

Iran og Nord-Korea er nevnt og synes altså å utgjøre de største utfordringene i dag. EU, USA og Russland må sette inn samstemmige tiltak og målrettede sanksjoner overfor Iran. Kontrakter til tysk og russisk industri kan ikke lenger komme først. Jeg mener vi må sette store spørsmålstegn både overfor Tyskland og Russland i denne aktiviteten. Amerikansk krigsretorikk hjelper heller ikke hvis vi skal få kontroll over denne situasjonen.

Trusselen fra kjernevåpen kombinert med ballistiske missiler må møtes med alle virkemidler. Primært må de være politiske og diplomatiske, men om nødvendig også andre. Derfor er ikke Høyre enig i at man på forhånd og på et rent ideologisk grunnlag skal si nei til å skaffe seg en opsjon for defensiv handling i møte med trusselen fra ballistiske missiler. Det er altså grunnen til at vi har valgt en annen tilnærming enn Regjeringen til spørsmålet om USAs og NATOs missilforsvar i Europa. Vi støtter den uttalelsen som kom på NATOs toppmøte i Bucuresti i vår.

Ballistiske missiler utgjør en økende trussel mot NATOs medlemsland og styrker. Missilforsvaret er en del av en helhetlig respons på denne trusselen. USAs missilforsvar og NATOs systemer utgjør et betydelig bidrag til å møte denne spesifikke trusselen, men vi mener også at videre utredning er nødvendig og skal finne sted i alliert regi. For oss er det prinsippet om alliansens udelelige sikkerhet som også er av avgjørende betydning. Vi har nytt godt av alliansens solidaritet i snart 60 år, og jeg mener det vil være feil av Norge å hindre en utvidelse av NATOs missilforsvar som medlemslandene i sørøst selv etterspør.

Regjeringen gav kommunikeet i Bucuresti sin uforbeholdne tilslutning, og vi støtter altså det, selv om det er vanskelig å se at uttalelsene er i tråd med tiltredelseserklæringen fra Soria Moria. Heldigvis så til slutt Regjeringen selv at man var nødt til å sette til side både Soria Moria-erklæringen og egen høytflyvende retorikk, men vi ser fortsatt at Regjeringen forsøker å ri to hester, én hjemme og én ute blant våre allierte. Vi spør oss fortsatt hvordan Regjeringen kan mene at intern krangel, uklare signaler og langvarig splittende og konfronterende håndtering av saken, som vi så i forkant av møtet i Bucuresti, har styrket norsk sikkerhet, norsk omdømme og Norges relevans i NATO. Derfor står vi sammen om en merknad hvor vi påpeker dette avviket. Det er på sin plass, for det bidrar ikke til norsk sikkerhet at vi står der vi står i dag.

Behandlingen av disse sakene viser egentlig at det er en bred politisk oppslutning om at Norge skal spille en pådriverrolle i internasjonalt nedrustningsarbeid. Det kommer Høyre til å støtte opp om. Det er en videreføring av det arbeidet Jan Petersen gjorde da han var utenriksminister. Vi er glade for at Regjeringen følger det opp, og at

de styrker det. Jeg kan love at vi kommer til å følge opp, for dette er et av de viktigste arbeidsområdene vi har for øyeblikket.

Ågot Valle (SV) [10:46:25]: Først takk til de to saksordførerne, som har gjort en god jobb og har vist engasjement, og takk til Regjeringa, som har lagt fram en nedrustningsmelding som har utløst et engasjement også ute i den offentlige diskusjonen. Det trenger vi.

Mange av oss var aktive i kampen mot atomvåpen på 1980-tallet. Nåværende stortingspresident Jagland redigerte boka «Før det blir for sent», ei bok som handler om å få viljen til å overleve til å komme til uttrykk rundt forhandlingsbordene, for deretter å ta fatt på den lange veien mot fullstendig atomvåpennedrustning. Vi må se at det er en lang veg – og det vil fortsatt være en lang veg – men arbeidet må gjøres med stor intensitet. Mobiliseringa på 1980-tallet førte fram til flere viktige nedrustningsavtaler, som f.eks. da Gorbatsjov og Reagan møttes i Reykjavik og ble enige om INF-avtalen, som har bidratt til fjerning av 80 pst. av USAs og Russlands mellomdistanseraketter.

Så må vi innrømme at vi trodde atomvåpennedrustninga gikk sin gang, og de fleste av oss la inn årene. Men nå viser det seg at 1990-tallet var tiåret da verden gikk i søvne inn mot ny opprustning, som Kofi Annan har påpekt. Flere land ønsker seg atomvåpen. Iran og Nord-Korea har de før meg snakket om, og jeg deler de store bekymringene her. Israel har etter all sannsynlighet atomvåpen. Over 40 land har teknologi til å kunne utvikle det. Derfor må ett viktig svar være å styrke IAEAs rolle og muligheter, slik El Baradei sa det på den store nedrustningskonferansen som utenriksministeren arrangerte her.

Etter Berlinmurens fall har USA under George Bush' ledelse sagt opp ABM-avtalen og har stått i spissen for en vanvittig opprustning. USA har doblet forsvarsbudsjettet siden 2001 og står nå for utrolige 48 pst. av verdens samlede militærutgifter, finansiert av lånte penger. Nytt våpenkappløp drevet fram av våpenindustrien og ideen om at kampen mot terror skal kunne vinnes med militærmakt heller enn med diplomati og multilateralt arbeid, er en kjempeutfordring.

Men nå finnes det et håp, med valg av ny president, Obama. Han har lenge gitt en klar støtte til de fire «horsemen», sentrale amerikanske politikere, som også var invitert til nedrustningskonferansen som ble arrangert her i Oslo i vår. Han har uttalt seg ganske sterkt, Obama, om behovet for atomvåpennedrustning. I en tale i juli sa han dette: Vi vil ha som mål å få vekk alle atomvåpen, som en sentral del av vår atomvåpenpolitikk. På websidene til overgangsregimet deres ser vi også at Obama går inn for en reduksjon av antall atomvåpen i USA og Russland. Han har kommet med 14 forslag til tiltak, som Marit Nybakk refererte til. Så det er et åpent vindu nå.

Men forandring skjer ikke bare ved forslag i en valgkamp. Forandring skjer bare ved at de omsettes i handling. Verden har ikke råd til å gjøre som verden gjorde da Clinton ble president, da man trodde at han prioriterte nedrustning. Faktum er at til tross for mange gode løfter gikk atomvåpenopprustninga sin gang på 1990-tallet.

Derfor må Norge og andre land bruke muligheten nå til å være klare og tydelige i sin dialog med den nye presidenten. Ikke minst må Norge være klar og tydelig på at USA må skrinlegge rakettskjoldplanene.

Det er også kommet noen spennende signaler fra Sarkozy. Jeg trenger ikke å argumentere med Høyre og Framskrittspartiet om at jeg er helt uenig deres retorikk på dette området, og ber dem da om å lese om de signalene som er kommet fra Sarkozy.

USAs press når det gjelder å utplassere rakettskjoldradar i Tsjekia og avskjæringsraketter på Russlands dørstokk, i Polen, har gitt de russiske haukene større rom å boltre seg i. Resultatet kan være økt opprustning. At stater som Russland og Kina føler seg truet av USAs rakettskjoldutvikling, gjør det vanskeligere å samarbeide med USA om å bekjempe terror, om ikke-spredning av atomvåpen og om andre sikkerhetsspørsmål. Enda viktigere, synes jeg, er at dette har bidratt til å gjøre atomvåpenes politiske rolle større. Men, som sagt, det er kommet noen positive signaler også etter møtet mellom Russlands president og Sarkozy. Vi får håpe at det munner ut i en større sikkerhetskonferanse i OSSE-regi til sommeren.

Så er jeg helt enig med Marit Nybakk, som tar til orde for at vi må arbeide for forbud mot atomvåpen. Biologiske og kjemiske våpen er det konvensjoner mot, men atomvåpen står i en særstilling. Derfor må vi jobbe for en atomvåpenkonvensjon. Vi må lære av det arbeidet som er gjort når det gjelder klasevåpen og landminer.

Norge har nå støttet at utarmet uran må bli en del av FNs nedrustningsagenda. Forskerne uttaler seg forskjellig om helse- og miljøskadene, men det må jobbes videre med føre var-prinsippet med tanke på negative helse- og miljøkonsekvenser.

Så er det viktig å se på militariseringa i et klima-, miljø- og utviklingsperspektiv. For det første fordi verdens militære forbruk utgjør 1 300 milliarder dollar pr. år. Det er en vanvittig sløsing og misbruk av muligheter, og det er misbruk av de gode hodene som trengs til noe helt annet.

Det er nå viktig å se disse utfordringene – klimakrisa, finanskrisa og opprustningskrisa – i en sammenheng. Costa Rica har kommet med et spennende initiativ ved å løfte opp artikkel 26 i FN-charteret i FN-systemet. Bare i liten grad har Rio-erklæringa fra 1992, som sier noe om sammenhengen mellom nedrustning, bærekraftig utvikling og miljø, vært oppe til debatt. Derfor er den ekstra velkommen nå. Det er i dag bedre grunnlag enn på lenge til å få til en nedrustning som kan fremme utvikling.

Finanskrisa aktualiserer i seg sjøl kutt i militært forbruk og dermed kanalisering av militært forbruk mot utviklingsfremmende forbruk. Denne muligheten må vi benytte oss av og følge opp. Jeg ber utenriksministeren om å kommentere det. Det bringer meg over på meldinga om våpeneksportkontroll.

Norge er i forhold til folketallet en stor våpeneksportør. Derfor har Norge et særlig ansvar for at vi har en streng kontroll med hva våpnene og våpendelene brukes til, at det er etisk forsvarlig, videre at det er kontroll med hvor de brukes, at de ikke havner i kriger som strider mot folkeretten eller i okkuperende land. Dette er klare prinsip-

per, men like fullt med klare dilemmaer, f.eks. det at vi eksporterer til NATO-land uten å kreve reeksportklausul.

Både Stortinget og det sivile samfunnet er opptatt av forsvarlig kontroll. Jeg er helt enig i at det stadig har skjedd forbedringer, og at det skjer forbedringer, men dette er en prosess hvor vi må se til at det stadig skjer forbedringer.

Det sivile samfunnet reiser viktige spørsmål og fungerer som en verdifull vaktbikkje i arbeidet med innsyn, åpenhet, kunnskap om kontroll og eksport av forsvarsmateriell. Flere organisasjoner gir ros til regjering og storting, men de samme organisasjonene etterlyser en sterkere kontroll med hvor krigsmateriell faktisk ender, og mener at det må innføres sluttbrukererklæring overfor alle mottakere av norske våpen og annet forsvarsmateriell. Det er vi i SV helt enig i.

Våpen skal heller ikke eksporteres til land hvor det er klare menneskerettighetsbrudd. Det er heldigvis tatt inn i forskriftene fra 2007. Men da er det et dilemma at vi eksporterer så mye våpendeler til Saudi-Arabia. Vi mener at det må lages en strategi for hvordan denne eksporten skal utvikles, gjerne en gradvis avvikling.

Så vil jeg, som andre talere, ta opp arbeidet med en internasjonal konvensjon om eksport eller bruk og handel med vår tids masseødeleggelsesvåpen for de fattige, nemlig håndvåpen og ammunisjon. Jeg er helt enig med Marit Nybakk i at dette går mest ut over kvinner og barn. Det er derfor bra at vi jobber med Arms Trade Treaty, og jeg håper at verdens lykkes med å komme i havn med det.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:56:53]: Stortingsmeldingen om nedrustning og ikke-spredning og meldingen om eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid reiser mange viktige spørsmål. For Kristelig Folkeparti er arbeidet for fred og sikkerhet og det å få en nedrustnings- og rustningskontroll en av hovedsakene i utenrikspolitikken. Jeg er veldig glad for at det i begge de innstillingene vi nå behandler, er bred enighet om alle de viktigste hovedspørsmålene. Jeg kan også slutte meg til saksordfører Marit Nybakks hovedsynspunkter på meldingen om nedrustning og ikke-spredning.

Vi vet at det i dag finnes masseødeleggelsesvåpen nok til å utslette menneskeheten. USA og Russland har alene 95 pst. av atomvåpnene, og de har så store lager av disse at de kan utslette hverandre flere ganger. Det kan med rette kalles «over-kill capacity».

Ut fra et slikt perspektiv ser vi klart at det må være mulig å få til økt sikkerhet på et lavere rustningsnivå enn i dag. Det krever at reduksjonene skjer på en verifiserbar og balansert måte. Får vi det til, vil vi også kunne frigjøre store økonomiske og vitenskapelige ressurser til menneskelig og sosial utvikling. Tenk hvilken visjon det er i stedet å kunne sette disse ressursene inn i arbeidet for å løse verdens fattigdomsproblemer og verdens klimaproblemer! Det burde være nok til å tenne gløden for nedrustning hos alle tenkende mennesker.

Jeg tror det er viktig å holde fram disse visjonene i en debatt som føres i et klima som ikke akkurat er preget av at vi er på raske skritt fram mot å nå slike mål. Snarere er det en situasjon preget av mange dystre skyer i horison-

ten. Men jeg tror det er viktig at vi holder visjonen fram om en atomvåpenfri verden, og at vi kan ha en vilje til fordomsfritt å drøfte ulike veier fram mot en slik visjon.

Det er mange aspekter ved dette brede arbeidet for nedrustning og rustningskontroll som er berørt i innstillingene, ikke minst arbeidet for ikke-spredning av atomvåpen. Det har blitt kommentert av flere talere. Jeg skal begrense meg til å kommentere noen få spørsmål.

Først til rakettskjoldet: Kristelig Folkeparti deler i utgangspunktet den vurderingen som Regjeringen har i stortingsmeldingen av planene om å utvide det amerikanske missilforsvaret i Europa. Et missilforsvar kan gi økt beskyttelse mot ballistiske missiler innenfor et geografisk område. Men ser en på de mulige ringvirkninger av å utvikle rakettskjold, er det vide konsekvenser for internasjonal sikkerhet som er mer uoversiktlige. Vi må derfor ta i betraktning muligheten for at utbygging av rakettskjold kan motvirke avspenning, sette inngåtte avtaler i fare, lede til ytterligere rustningstiltak fra andre eller gjøre oppslutning om nye nedrustningstiltak vanskeligere. Det er viktig å forebygge slike uønskede virkninger, og derfor er det viktig at truslene fra ballistiske missiler blir møtt med egnede politiske og diplomatiske virkemidler også.

Regjeringen gav som kjent sin tilslutning til slutt-kommunikeet fra NATOs toppmøte i Bucuresti i april 2008. Der anerkjenner Regjeringen det betydelige bidrag til beskyttelse av allierte som USAs europabaserte rakettskjold vil gi. Regjeringen har gjennom det nevnte kommunikeet gitt klarsignal til at NATO, ut fra prinsippet om alliansens udelelige sikkerhet, skal utvikle såkalte opsjoner for en omfattende rakettskjoldarkitektur som utvider dekingen til allierte territorier og befolkninger som ikke på annen måte blir dekket av det amerikanske rakettskjold-systemet. Sluttkommunikeet støtter at slike opsjoner skal behandles på NATOs toppmøte i 2009.

Det er viktig å arbeide for å forebygge mulige uønskede ringvirkninger av å utvikle en slik omfattende rakettskjoldarkitektur fra norsk side, og vi vil derfor aktivt støtte politiske og diplomatiske virkemidler som kan motvirke slike uønskede virkninger i arbeidet for nedrustning og rustningskontroll. Jeg har i likhet med representanten Valle merket meg utspillet fra Frankrikes president, Sarkozy, og forslaget om et mulig OSSE-toppmøte på forsommern om europeisk sikkerhet. Det ville være interessant å høre om utenriksministeren har noen vurderinger av det forslaget.

Så til noen spørsmål som gjelder ikke-spredning. Atomenergiavtalen mellom USA og India har flere sider. Fra et nedrustningsperspektiv vil jeg likevel trekke fram en problematisk side. Det beste hadde vært at Nuclear Suppliers Group, hvor Norge deltar, hadde forutsatt at India sluttet seg til Ikke-spreidningsavtalen og Prøvestansavtalen som en forutsetning for denne atomenergiavtalen. Jeg er klar over at Norge lenge arbeidet for det, og at det ikke lyktes. Det etterlater en uro og en usikkerhet som vi ikke trenger i dette området. Jeg minner om at det er en region som er potensielt meget farlig – for ikke å si eksplosiv. Utviklingen er på mange måter negativ i Pakistan, og konflikten om Kashmir er fortsatt uløst og er svært farlig for

hele denne regionen. Derfor hadde det vært ønskelig om man hadde nådd lenger i disse forhandlingene med India.

Så to ord om Iran. Etter vårt syn er det Iran som i dag utgjør den største utfordringen knyttet til spredning av atomvåpen. Det er flere som har vært inne på det i debatten så langt. Regimet i Iran har mange farlige trekk. Presidenten har sagt at han ønsker å radere vekk et annet land, Israel, fra kartet, og regimet driver destabilisering i Midtøsten ved å støtte både Hizbollah og Hamas. Regimet i Iran har langt fra vist tilstrekkelig samarbeidsvilje overfor det internasjonale samfunn i rustningskontrollssammenheng, og Det internasjonale atomenergibyrået, IAEA, har f.eks. uttrykt stor bekymring over Irans raketutviklingsprogram. Det såkalte Prosjekt 111 omfatter mellomdistanseraketter som kan nå mål både i Midtøsten og i deler av det sørlige Europa. Om Iran skulle bli i stand til å sette kjernefysiske stridshoder på disse raketene, vil det forverre sikkerhets-situasjonen på en alvorlig måte. Hertil kommer at Iran åpenbart har stormaktsambisjoner i denne regionen, og jeg tror at det er en farlig tendens i den norske debatten til å undervurdere hvor potensielt truende Irans regime er for det internasjonale samfunn, og ikke bare for situasjonen i den regionen Iran er en del av.

Åslaug Haga (Sp) [11:04:41]: Innstillingene til St.meld. nr. 27 for 2007–2008 om nedrustning og ikke-spredning og St.meld. nr. 29 for 2007–2008 om eksport av forsvarsmateriell viser at det i det alt vesentlige er svært brei enighet i Stortinget om disse sakene, og at det er betydelig tilfredshet med Regjeringas arbeid. Flertallsmerk-nadene ligger der. Jeg vil bare touche innom noen saker som er spesielt viktige sett fra et senterpartisynspunkt.

Først bare et par refleksjoner rundt meldinga om forsvarsmateriell. Norge skal ikke selge våpen til land i krig, der krig truer, eller der det er borgerkrig. Det er riktig, det er viktig, det er godt sagt – det er blitt sagt lenge. Denne gamle bestemmelsen er et vitnesbyrd om at staten erkjenner sitt medansvar for bruken av forsvarsmateriell som produseres i og selges fra Norge. Staten bærer bevisbyrden i vurderinga av om vi praktiserer lovverket i tråd med intensjonene. Derfor er jeg glad for at vi har utviklet betydelig åpenhet hva angår norsk eksportkontroll med våpen, og St.meld. nr. 29 gir et tydelig uttrykk for dette. Åpenheten, som vi har utviklet over tid, gir sivilsamfunnet en mulighet til å delta i en kvalifisert debatt. Jeg ønsker bare å understreke hvor avgjørende viktig det er at vi konstant holder trykket oppe på å øke åpenheten, øke tilgjengeligheten for sivilsamfunnet, for det er bare på den måten vi vil greie å opprettholde legitimiteten til en forsvarsindustri i Norge. Det er kontroversielt å bedrive produksjon av våpen og ammunisjon. Det er nødvendig for legitimiteten at vi konsekvent jobber med åpenheten og innsynet i dette.

Komiteen legger i innstillinga vekt på at en bør komme raskt videre i spørsmålene om merking av ammunisjon, slik at det blir lettere å spore denne. Jeg ønsker bare fra mitt partis ståsted å understreke betydninga av nettopp det. Man ber Regjeringa komme tilbake og rapportere på dette spørsmålet. Det ser jeg fram til.

Så noen få betraktninger rundt nedrustning og ikke-

spredning. Jeg er uendelig enig med dem som i salen før i dag har sagt at det knytter seg stor bekymring til utviklinga på kjernevåpenfeltet. Det er på grensen til absurd at vi faktisk har fått et økt antall kjernevåpenstater etter den kalde krigen. Det foregår også en storstilt utbygging av sivil kjernekraft, som bidrar til å utbre teknologien, og det vil sjølsagt også i seg sjøl kunne gjøre det lettere for uvedkommende å få teknologien i hende. Dette er et poeng som vi i veldig liten grad tar inn over oss når vi diskuterer de store energispørsmålene i verden. Det er definitivt viktig å ha uro for at teknologi og spaltbart materiale kan komme terrorister i hende.

Å hindre spredning har vært, er og må fortsatt være et prioritert område for Norge. Jeg ønsker bare å understreke betydninga av at vi også gjør det som står i vår makt for å underbygge IAEAs arbeid, som er helt uvurderlig i denne sammenhengen.

Når det er sagt, er det sånn at når vi snakker om de store nedrustningsprosessene, har Norge begrenset innflytelse. Man lykkes ikke i de store multilaterale prosessene og definitivt ikke i de bilaterale der vi ikke har noen plass ved bordet, uten at stormaktene reelt sett vil. Dette tilsier sjølsagt ikke at vi ikke skal være deltakende, ikke skal bruke mulighetene. Det skal vi, vi skal gjøre det vi kan for å pushe og dytte og finne åpningene for å gi de gode innspillene. Men jeg mener samtidig at der Norge først og fremst kan gjøre en forskjell, er ved å bidra til å utvikle humanitærretten, og slik hindre sivile lidelser i krig. På dette området har Norge gjennom de seinere åra gjort et formidabelt arbeid. Det man har oppnådd internasjonalt, både når det gjelder antipersonellminer og den saka vi skal komme tilbake til seinere i dag om klasevåpen, er usedvanlig viktig. Norge har spilt en avgjørende rolle inn mot disse prosessene.

Vi har langt igjen når det gjelder håndteringa f.eks. av klasevåpen, vi skal ha mange flere om bord. Den jobben er ikke ferdig, men det er gjort et grunnlagsarbeid som er avgjørende viktig. Neste prosess bør definitivt handle om håndvåpen. Jeg er glad for signalene som utenriksministeren har sendt på det feltet. Jeg håper utenriksministeren vil komme til Stortinget og gå inn i en dialog med oss om hvordan denne prosessen kan drives videre. Stortinget, de politiske partiene, har noen andre inntak som vil være viktige i disse prosessene. Jeg tror noe av nøkkelen til at vi har lyktes med å få konvensjonen om klasevåpen så raskt på plass som vi har, er nettopp at vi etter hvert har funnet en arbeidsform mellom sivilsamfunnet og regjeringene. Skal vi lykkes i å komme videre i forhold til håndvåpen, må den alliansen ligge i bunnen. Det er der vi trenger en diskusjon med Regjeringa, slik at Stortinget, partiene, kan bidra til å gjøre den jobben, som det er vanskeligere for Regjeringa å gjøre. Jeg ser fram til en diskusjon med utenriksministeren om hvordan vi kan få til dette samspillet på et felt som det nå blir så avgjørende viktig å komme videre på: håndvåpen.

To ord om rakettskjold til slutt. Jeg registrerer at opposisjonen ikke er samkjørt i innstillinga hva angår spørsmålet om utvikling av et rakettskjold i Europa. Høyre og Fremskrittspartiet har definitivt færre innvendinger mot de

amerikanske planene enn det både den øvrige opposisjon og Regjeringa har. Den rød-grønne regjeringa sa i Soria Moria-erklæringa i 2005 at «vi vil at Norge skal arbeide for å skrinlegge dagens planer for rakettforsvar». Regjeringa fulgte opp holdningene fra Soria Moria i NATO, og det er ingen land som er i tvil om at dette har vært Norges utgangsposisjon. Siden den gang, siden 2005, har USA inngått avtaler om å utplassere rakettskjold i Europa med Polen og Tsjekkia, det veit vi. Jeg tolker Kristelig Folkeparti og Venstres merknader dit hen at de forstår at det i en sånn situasjon ikke var mulig for Norge som et fullverdig NATO-medlem å innta noen annen holdning enn å slutte seg til gjennomføring av en utredning om sammenkopling.

Senterpartiet mener like fullt at den optimale løsninga fortsatt er at USA legger sine planer om et rakettskjold til side. Jeg tror at mulighetene for det kan ha økt med et presidentskifte i USA. Det er all mulig grunn til å være urolig for konsekvensene av et rakettskjold, når vi veit hvordan det blir oppfattet i vårt naboland Russland, når vi veit at det kan ligge en reell trussel der for at det kan bidra til både økt opprustning og økte militærbudsjetter, men også til et høyere konfliktnivå allment, som også kan resultere i at dette viktige arbeidet med nedrustning, som mange i denne sal er opptatt av, blir svekket.

Norges primærstandpunkt til rakettforsvaret er fortsatt viktig som et utgangspunkt, der vi deltar i samtaler om disse spørsmålene, samtidig som en fast og samlet NATO-allianse uansett er overordnet viktig for Norges sikkerhet. Det er disse to hensynene som skal balanseres, og jeg mener at Regjeringa har evnet å balansere disse hensynene på en utmerket måte så langt. Lett er det ikke, men vi er meget tilfreds med nettopp det balansepunktet som er funnet.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:15:40]: Ifølge St.meld. nr. 29 for 2007–2008 om eksport av forsvarsmateriell var verdien av norsk våpeneksport på til sammen 3,6 milliarder kr i 2007. Dette gjør Norge til en betydelig eksportør av våpen, faktisk blant de største i verden pr. innbygger. Det påligger oss derfor et spesielt ansvar å forsikre oss om at våpen eller våpenkomponenter produsert i Norge ikke brukes til å begå brudd på menneskerettighetene.

Venstre ønsker et effektivt kontrollregime for våpeneksport. Samtidig vil vi at det skal være mulig for norske bedrifter å eksportere våpen, våpenkomponenter og våpenteknologi på en legitim måte. Dette er av stor betydning også for sivil industri i Norge.

Med andre ord: Venstres linje er en krevende balansegang mellom på den ene side å gjøre det mulig å produsere og eksportere våpen fra Norge, og på den annen å håndheve en streng kontroll av denne eksporten. Venstre mener at åpenhet er en viktig nøkkel til et bedre kontrollregime. I St.meld. nr. 29 viser Regjeringa vilje til økt åpenhet innenfor de grenser som norske lover og regler setter. Dette er et skritt i riktig retning.

Det er gledelig at FN arbeider med en Arms Trade Treaty. Den skal øke kontrollen med omsetningen av alle former for konvensjonelle våpen, herunder også håndvåpen. Arms Trade Treaty er tenkt å bli en folkerettslig bindende

konvensjon mot internasjonal våpenhandel. Den skal først og fremst fange opp land som ikke har en så avansert kontroll med våpeneksport som f.eks. Norge har. Gitt motstanden blant ledende våpeneksporterende land, som USA, Kina og Russland, kan det ta langt tid før en Arms Trade Treaty blir vedtatt og ratifisert. I mellomtiden forutsetter jeg at Regjeringen, sammen med andre likesinnede land, gjør hva den kan for å påvirke disse landene i riktig retning.

En stor del av vår våpeneksport består av deler og komponenter som inngår i andre lands våpensystemer. Dette gjør at disse landene får kontroll over sluttbruken av det ferdige produktet. Det er med andre ord deres og ikke våre våpeneksportregler som legges til grunn.

Det stilles derfor krav til dokumentasjon før utførselstiltatelse innvilges. Slik dokumentasjon kan være en sluttbrukererklæring. Norske myndigheter krever sluttbrukererklæring, men ikke fra allierte NATO-land. Dette bygger på en mangeårig praksis basert på tillit mellom partene innen alliansen. Derimot krever en del NATO-land sluttbrukererklæring fra sine allierte, bl.a. USA, Tyskland og Italia. Kravene til sluttbrukererklæring kan variere fra land til land innen alliansen. I praksis viser det seg at forskjellen mellom dem som krever sluttbrukererklæring, og dem som krever annen form for dokumentasjon, ikke nødvendigvis behøver å være så stor.

Jeg mener derfor at det hadde vært ønskelig med en større grad av samordning, slik at reglene innad i alliansen ble mest mulig like på dette punkt. Det kan her vises til innspill fra forsvarsindustrien. Den er ikke avvisende til en obligatorisk sluttbrukererklæring så lenge den gjelder alle aktørene i markedet og ikke er konkurransevridende.

I 1997 gikk et enstemmig storting inn for at Utenriksdepartementet skal ta hensyn til politiske spørsmål ved tildeling av eksportlisenser. Dette omfatter demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter.

Jeg har sett gjennom listen over land som Norge har eksportert våpen til, og flere av dem utmerker seg ikke med verken demokratiske rettigheter eller respekt for grunnleggende menneskerettigheter. Jeg vil derfor understreke at det i vurderingen av søknader om eksportlisens må stilles reelle krav til situasjonen på menneskerettighetsområdet i mottakerlandene.

Av St.meld. nr. 27 for 2007–2008 framgår det at det har vært få lyspunkter i arbeidet for rustningskontroll og nedrustning siden årtusenskiftet. Vi har i stedet sett en betydelig opprustning i en rekke land, og da spesielt i USA, Kina og Russland. Dette er en utvikling vi ikke ønsker. Jeg håper derfor at stormaktene tar inn over seg sin felles interesse av at våpen generelt, og masseødeleggelsesvåpen spesielt, ikke havner i gale hender. Dette kan gi en politisk vilje til å starte ny nedrustning – ja, gjerne en atomvåpenkonvensjon.

Jeg mener at veien til en forsert nedrustning går via dialog og ikke trusler og isolasjon. Ja, vi kan faktisk her lære en del av tilfellet Nord-Korea. Etter at isolasjonslinjen til president Bush ble oppgitt og forhandlinger innledet, er utsiktene til reell nedrustning betydelig forbedret. Jeg ser nå fram til at påtroppende pre-

sident i USA, Barack Obama, følger en slik linje overfor Iran.

Det er mulig å få økt sikkerhet for alle på et betydelig lavere rustningsnivå enn i dag. Her er jeg enig med Regjeringen. Dette krever at reduksjonene skjer på en balansert og verifiserbar måte.

Det pågår i dag et omfattende arbeid for rustningskontroll og nedrustning i regi av både FN og andre internasjonale organisasjoner. I tillegg kommer arbeidet som gjøres i en rekke andre flernasjonale sammenhenger – og bilateralt. Norge er en aktiv deltaker i dette arbeidet, og jeg støtter Regjeringen i dens ambisjon om å styrke den norske pådriverrollen. Dette gjelder ikke minst med hensyn til atomvåpen, hvor den sentrale oppgaven er å sikre og videreutvikle ikke-spredningsregimet. Videre gjelder det i forhold til andre masseødeleggelsesvåpen samt våpen som forårsaker store humanitære lidelser. Herunder kan nevnes håndvåpen og klasebomber, hvor Norge har bidratt til et internasjonalt forbud.

Som flere har nevnt før meg, var det interessant å høre utspillet fra den franske president, Sarkozy, i forrige uke. Han anmodet USA om å skrinlegge sine planer om et rakett skjold i Europa fram til en sikkerhetskonferanse i regi av OSSE til neste år. Videre anmodet han Russland om å vente med å utplassere kortdistanseraketter i Kaliningrad. Dette viser at det sikkerhetspolitiske landskapet i Europa faktisk er i endring.

Jeg håper at partene finner fram til en løsning på et lavest mulig styrkenivå. Jeg er sikker på at de aller fleste europeere ønsker stabilitet og fred, og at framtidig samkvem i vår verdensdel skal preges av økonomisk samarbeid og ikke av raketter. Omfattende nedrustning vil nemlig frigjøre store ressurser til menneskelig og sosial utvikling, slik at tusenårsmålene faktisk kan nås.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:23:55]:

Dette er jo nærmest en livsviktig debatt, fordi den berører et av de viktigste spørsmålene på den globale politiske dagsordenen. Jeg slutter meg til dem som sier at det er bra at vi har stor grad av samstemmighet om de to meldingene vi diskuterer i dag.

Man kan reflektere over hva som skjedde med det store engasjementet rundt atomspørsmål og overlevelsesstemaene som formet generasjonene på 1950-, 1960-, 1970- og 1980-tallet. Hvor ble engasjementet av? Med det mener jeg at engasjementet er sterkt hos noen, men som en drivende samfunnskraft skjedde det noe på 1990-tallet og inn i det tiåret vi nå lever i. Kanskje var det slutten på den kalde krigen, kanskje var det nye store temaer som kamp om fattigdom, klima – viktige temaer i seg selv, men som ikke burde rettferdiggjøre at dette spørsmålet glir nedover på dagsordenen. Derfor er denne debatten, med engasjement fra alle partier, viktig. Jeg synes det lille forslaget i komiteens innstilling om å markere nedrustningsspørsmål i skolen er interessant. Jeg mener alle med politisk ansvar bør skrive og snakke om dette i mange forskjellige sammenhenger.

Så er det slik, som det blir påpekt av flere representanter, at på atomvåpenområdet er det to interessante trekk,

mener jeg. Begge er urovekkende. Det ene er nytt, nemlig at flere land får atomvåpen, og som det blir påpekt av flere, er det et paradoks etter den kalde krigens slutt. Men kanskje er det ikke paradoksalt allikevel, kanskje er det mer et bilde på at vi har et veldig fokus på den kalde krigen og delingen av Europa. Men for land ellers i verden er ikke dette et så skjellsettende forhold med tanke på måten verden er organisert på.

Det andre er det fenomen som fortsatt gjelder, nemlig at 95 pst. av våpnene sitter hos to stater. Derfor blir det avgjørende hva disse to statene nå foretar seg. Vi må kanskje kunne feste noe lit til det klimaskiftet som har vært i den amerikanske debatt, og ikke bare der, det gjelder veteraner på utenriks- og sikkerhetspolitikken i flere land, Russland, USA, Frankrike, Tyskland, som setter visjonen om en kjernevåpenfri verden på dagsordenen på ny. Dette er folk som vi ikke normalt assosierer med denne bevegelsen. Det er de gamle realpolitikkerne fra amerikansk utenrikspolitikk, som mener at den visjonen ikke nødvendigvis lar seg gjennomføre over natten, men at det må være målet vi styrer mot. Og de 14 punktene Obama legger fram, er en del av det innspillet disse har gitt til den som skulle bli president. Det har gått til begge parter og har vært arbeidet med, bl.a. som følge av den konferansen vi hadde her i Oslo i februar i år.

Så er det kommet opp spørsmål om en konvensjon mot atomvåpen. La meg si hva som er min og Regjeringens holdning på det området. Vi har ikke noe prinsipielt imot en slik idé. Ideen kan være god. Det kan være den rette veien å gå. Men når vi har holdt igjen på det forslaget, er det fordi vi mener at vi nå, to år før tilsynskonferansen for NPT, ikke skal igangsette nye store initiativer som kan rokke ved et forhåpentligvis positivt utfall av den konferansen. I etterkant av konferansen får vi vurdere vår strategi, og om vi anser at dette er det riktige å gjøre, har ikke jeg noe prinsipielt imot å gå den veien. Vi skal stå på når det gjelder nedrustning i NATO, men vi må også erkjenne at NATO er en krevende organisasjon når det gjelder å arbeide med disse spørsmålene. Det er ikke primært en nedrustningsorganisasjon, men vi har sammen med Tyskland og en del andre klart å få inn formuleringer i NATO-kommunikeer på nedrustning, og det vil vi også fortsette med.

Så vil jeg bare si at når det gjelder Iran, er jeg enig i bekymringen. Norge har jo sluttet seg til uttalelser i mange forskjellige sammenhenger når det gjelder Irans bestrebelse for å få tak i atomvåpen. Men vi må også se det i en regional sammenheng. Det er også andre land i denne regionen som med stor grad av sannsynlighet har atomvåpen, og som, som følge av Irans program, kan tenke seg å få det. I tillegg til å møte Iran med fasthet må man derfor arbeide for politiske løsninger i regionen. Her kan man egentlig hente inspirasjon fra Latin-Amerika, som er blitt en atomvåpenfri region som følge av at de store statene der valgte det som en strategi for sikkerhet framfor at alle skulle skaffe seg det.

Så er missilforsvar et tema, og det synes jeg er naturlig. Det er det området hvor det kanskje er lite grann spenning i innstillingene. Jeg kan nesten slutte meg til merknadene

fra Venstre og Kristelig Folkeparti når jeg leser dem. Jeg mener det er gode påpekninger. Jeg er uenig i tilnærmingen fra Høyre og Fremskrittspartiet, som nærmest sier at vi for sikkerhets skyld bør innføre et missilforsvar, vi burde ha den opsjonen i tillegg. Jeg mener man med det under vurderer den opprustningsspiral missilforsvaret helt åpenbart setter i gang. Det er jo motivasjonen for Regjeringens og Soria Moria-erklæringens punkt på det området.

Så hevder representanten Solberg at Norge ikke fikk flyttet et komma i kommunikedrøftelsene om missilforsvar – eller det ble hevdet av en annen representant – men jeg opplevde også at det var slik det ble framstilt av Høyres representant. Det må jeg med respekt å melde si er feil. Vi tok aktivt del i den diskusjonen. Vi påvirket teksten, som kunne blitt en ganske annen, og vi fikk også inn ganske ambisiøse formuleringer når det gjelder nedrustning, som må ses i den sammenheng. Det at Sarkozy nå kommer ut, er ikke overraskende. Det viser at denne debatten fortsatt går i Europa. Og formuleringene i NATO-kommunikeet viser jo at dette er en sak vi kommer til å måtte diskutere flere ganger, ikke bare på det kommende toppmøtet, men kanskje også senere.

På den annen side er alliansens udelelige sikkerhet et veldig viktig prinsipp også for Regjeringen. Det betyr at den grad av beskyttelse som blir gitt til noen geografiske områder i alliansen, bør man ha en åpen holdning for at også de som kommer utenfor, bør få ta del i. Så dette er en balansegang vi må gå, og vi må ta diskusjonen videre.

Så var man inne på India og atomavtalen med USA. Jeg er helt enig i at det beste hadde vært om India hadde undertegnet NPT, Ikke-spredningsavtalen. Men jeg mener at Norge var med på å få det nest beste, nemlig omfattende kontroll fra IAEA med Indias atomanlegg og en erklæring fra Indias regjering i forbindelse med det vedtaket, som gir India veldig klare forpliktelser.

Så vil jeg avlegge Fremskrittspartiet en liten visitt. Det at Fremskrittspartiet er med på alle disse formuleringene i innstillingen, er bra, men så er det dette med liv og lære. Fremskrittspartiet foreslår i sitt alternative budsjett et vesentlig kutt i posten Utvikling og nedrustning. Det er jo ikke uventet, for på de aller fleste områdene er det kutt hos Fremskrittspartiet på det som heter utvikling. Denne gang er det ikke 85 pst., som i grunnen er regelen for Fremskrittspartiets kutt på utviklingsbudsjettet, men det er 25 pst. Hva bruker vi den posten til? Jo, til å styrke FN's kapasitet til å fremme arbeidet med nedrustning og ikke-spredning, særlig fokus på utviklingsland, støtte NPT, Biologivåpenkonvensjonen og Kjemivåpenkonvensjonen, videreføre arbeidet i syvlandskretsen, trekke med fattige land, støtte IAEAs arbeid og styrke FN's handlingsprogram mot ulovlig handel med håndvåpen. Jeg mener det er negativt om vi mister muligheten til å støtte det.

Så vil jeg avslutte med å si lite grann omkring Regjeringens engasjement og linje. Representanten Haga nevnte det med å trekke sivilsamfunnet med. Det er en helt riktig og viktig observasjon. Det vi har fått til med klasevåpen, kunne ikke skje uten en allianse som ble inngått egentlig på 1990-tallet rundt antipersonellminene, og som har vist seg å være en kraftfull metode å arbeide på. Den skal

vi videreutvikle. Regjeringen kommer til å presse på i de sammenhengene der vi kan gjøre en forskjell.

Representanten Haga har rett i at det på mange områder er begrenset, men det er ikke uvesentlig. Det hun sier om utvikling av humanitærretten, tar jeg særlig til meg. Det er ofte slik at humanitærretten kommer i etterkant av de store katastrofene som følge av våpen. Etter at giftgass ble brukt under første verdenskrig, fikk Genèvekonvensjonen et nytt tillegg på dette området. Vi må unngå f.eks. når det gjelder biologivåpen, at det først må en katastrofe til før det kommer regler. Vi skal arbeide for det.

3. og 4. desember blir klasevåpenkonvensjonen undertegnet her i Oslo av over 100 land. Det er jo en avtale som det fortsatt må arbeides videre med. De store statene, de store produsentene, kommer ikke for å undertegne, men med denne konvensjonen skapes det en norm. Jeg vil gi ros ikke bare til sivilsamfunnet, organisasjonene, som har vært med, men også til de norske forhandlerne, som har arbeidet iherdig, kreativt og oppfinnsomt for å få dette på plass i nær allianse med mange andre. Vi kommer til å jobbe videre. Neste oppgave er håndvåpen. Her må vi jobbe videre med det som er FN's handlingsprogram fra 2001, en viktig føring, men vi må også arbeide i retning av bindende instrumenter. Det er antakeligvis en uhyre mye mer komplisert øvelse, fordi håndvåpen ikke bare er ett våpen, det er en bred kategori, det produseres og spres over en lav sko og er på mange måter den virkelige definisjonen på et masseødeleggelsesvåpen.

Når det gjelder forsvarsmateriell, vil jeg bare si at Norge har verdens strengeste eksportreglement, og vi har kanskje verdens åpne regime for dette, noe meldingen viser. Vi kommer til å ha dette sterkt i fokus videre. Jeg er også enig med representanten Haga i at dette er viktig for den legitimiteten vi må ha for en industri som skal drive med dette feltet, som Norge er avhengig av, og som også andre land som fortsatt trenger et militært forsvar, er avhengig av.

Lodve Solholm hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:33:49]: Jeg synes ikke Regjeringens holdning til et rakettforsvar i Europa ble særlig klarere etter utenriksministerens innlegg. Fortsatt kommuniserer man motstand fra Stortingets talerstol, og det gjør man også i norsk presse og i innstillingen, mens man i NATO-kretser har gitt sin uforbeholdne støtte til kommunikeet om at en skal gå videre med prosjektet.

I sikkerhetspolitiske spørsmål er det svært viktig at man opptrer med tydelighet og troverdighet. Jeg vil derfor utfordre utenriksministeren: Vil han nå sørge for at man fra Regjeringens side opptrer med samme holdning til dette spørsmål både ute og hjemme?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:34:29]: Svaret er selvsagt ja på det spørsmålet, men politikk er også det muligste kunst. Det er ikke slik at alle er enig med oss

ute. Der må vi gjøre så godt vi kan. Jeg mener vi påvirket den uttalelsen NATO kom med. Den beskriver, etter mitt skjønn, et ganske faktisk forhold, at isolert sett kan et rakettskjold, hvis det virker, gi beskyttelse for et geografisk avgrenset område. Det mener jeg ikke er kontroversielt å si. Hvorvidt det fører til økt sikkerhet for det området og verden for øvrig, er et langt mer komplisert spørsmål, og der er svarene langt mindre overbevisende. Norge står lojalt ved det vi har vært med på i NATO, der har vi lang tradisjon med å ha konsensusvedtak og krevende prosesser fram til det. Det står vi bak, men vi fortsetter å argumentere.

Det er langt mindre nysgjerrighet fra representanten Vaksdal til president Sarkozys uttalelse hvor han ber amerikanerne trekke hele forslaget og vil ha en ny konferanse i Europa og OSSE. Det skjer jo også i et land som har vært med på dette kommunikeet. Det understreker bare at denne diskusjonen går videre. Den skal Norge delta i, samtidig som vi selvfølgelig står solidarisk med våre allierte om det alliansen har bestemt.

Erna Solberg (H) [11:35:39]: La meg få begynne med å understreke at jeg ble tillagt noe som jeg ikke har sagt. Jeg sa at man hadde én retorikk hjemme og én ute, og hva konsekvensen var, men jeg har ikke drevet med kommareretting eller diskusjon om det.

Jeg har lyst til å ta opp spørsmålet om argumentasjonen rundt det. Jeg mener at Regjeringen ideologisk har bundet seg på Soria Moria i forhold til rakettskjold. Det finnes grunner til å si at rakettskjoldet kanskje ikke kommer til å fungere, det finnes grunner til å si at økonomien ikke er bra nok, og det finnes mange praktiske hensyn rundt det. Men utgangspunktet er at man ideologisk har bundet seg til det. Og hva har man bundet seg til? Man har bundet seg til et resonnement hvor det dreier seg om at på grunn av andres reaksjon, mulighetene for at andre kommer til å tolke dette til å bli et grunnlag for opprustning, ja så skal vi da altså ikke gjøre det. Og jeg skal be om at jeg kanskje kan få utenriksministerens vurdering av om ikke han tror at russerne har lest dette for lenge siden, og at en del av den russiske reaksjonen på et skjold de vet ikke er rettet mot seg, faktisk er at de har lest hvordan retorikken på deler av europeisk venstreside er mot rakettskjoldet.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:36:50]: Jeg tror representanten Solberg overvurderer europeisk venstresides påvirkning på russisk debatt.

Det å ironisere over at det er ideologisk begrunnet, synes jeg er litt underlig. En politisk regjeringserklæring har jo noe med ideologi og politikk å gjøre. Det er ikke noe for å tilfredsstille den ene eller andre siden. Det er en dyp tvil om dette er rett vei å gå. Da Nord-Korea kom til forhandlingsbordet og synes å gå i riktig retning, er det ikke på grunn av trusselen fra et rakettskjold, tror jeg, men på grunn av at USA og de seks landene i seksparterdrøftelsene kraftfullt brukte hele repertoaret av politikk, både pisk og gulrot. Det er altså en dyptfølt skepsis til at dette er riktig strategi, som gjør at vi tar det med oss inn i debatter i NATO. Debatten går fortsatt i NATO. Jeg tror

den kommer til å bli mye mer reell i månedene som kommer, fordi Bucuresti-erklæringen går mer på et overordnet nivå. Når det skal fordeles kostnader, og når det skal fordeles industrikontrakter, kommer dette til å bli et langt mer kontroversielt tema, og vi kommer til å høre fra mange andre.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:37:58]: Jeg nevnte i mitt innlegg utspillet til president Sarkozy forrige uke. Han anmodet altså USA om å skrinlegge sine planer om rakettskjold i Europa fram til en sikkerhetskonferanse i regi av OSSE til neste år. Videre anmodet han Russland om å vente med å utplassere kortdistanseraketter i Kaliningrad, og jeg mente at dette viser at det sikkerhetspolitiske landskapet i Europa er i endring.

Hvordan vurderer utenriksministeren utsiktene for å få til en slik konferanse? Tror utenriksministeren at dette kan påvirke NATOs igangsatte prosess med sikte på å utarbeide et transatlantisk charter for å kunne legge fram en såkalt Declaration on Alliance Security på toppmøtet i jubileumsåret i 2009?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:38:48]: For det første aksepterer jeg ikke den koblingen russerne har gjort, som sier at de amerikanske planene legitimerer korttidsraketter i Kaliningrad eller på flåten i Østersjøen. La meg bare si det innledningsvis.

President Sarkozys forslag må vi studere noe nærmere, for det er, som det er med en del av de forslagene som kommer fra den kanten, grunn til å gå litt inn i detaljene for å se hva det egentlig betyr, og hvordan det kommer inn i sekvensen med andre møter. Men jeg synes det er interessant at han trekker fram OSSE som den organisasjonen som trekker alle landene i denne store euroatlantiske regionen med, og slik sett gir den organisasjonen en legitimitet og en plattform rundt et av de store temaene vi står overfor. Så det vil vi studere.

Hvorvidt vi rekker å ha et slikt møte i forkant av NATOs toppmøte, som er i april, stiller jeg meg noe mer tvilende til. Men de to kan ses i sammenheng på en annen måte. Møtet i april er også tenkt å være et møte hvor Frankrike kanskje trer inn som fullt medlem av alle delene av NATO-samarbeidet. Det blir ikke mindre viktig i denne sammenhengen og kan også være et viktig innspill til at OSSE kan ta temaet opp noe senere på året.

Erna Solberg (H) [11:40:01]: Jeg vil gjerne gå tilbake igjen til den forrige runden vi hadde.

Det jeg oppfatter at man gjør når man binder seg til å være imot et rakettskjold, som man har gjort på Soria Moria, er faktisk å ta vekk et av instrumentene i forhandlingene og diskusjon, for da har man i utgangspunktet noen selv pålagte restriksjoner for hvor man skal gå. Det er ikke det at jeg overvurderer europeisk venstreside, men Russland er en nasjon av sjakkspillere. Kreml har lang tradisjon, uansett regimesystem som måtte være der, for nettopp å vurdere om det er mulig å drive splitt og hersk, om det er mulig å spille på andre følelser. Og jeg mener at det Regjeringen gjør når den binder seg så klart og retorisk

aksepterer det russiske standpunktet – for det er det man gjør når man sier at et missilforsvar bidrar til opprustningen – er å akseptere at Russland kan gå ut og si at da må vi oppruste.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:41:07]: Jeg må ta sterkt avstand fra den siste slutningen, for det er på ingen måte det man gjør. Vi tar klart avstand fra den russiske linjen.

Men man kan ikke være *for* noe man er *imot*, hvis man er imot det og mener det er en dårlig idé, har dårlige konsekvenser og fører til negativ utvikling. Da må vi argumentere for at beslutningen blant 26 allierte blir så lite gal eller så riktig som vi kan bidra til.

Jeg tror for øvrig at president Sarkozy ville føle seg blandet beæret av å bli satt i kategori med den europeiske venstresiden Erna Solberg nå mener er uklok, når han går ut med det han gjør. Det viser bare at denne saken er i debatt i Europa. Der deltar partier fra både høyre- og venstresiden, og det tror jeg styrker den debatten som Europas demokratier kan ha.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:42:16]: I likhet med tidligere talere er jeg glad for at behandlingen i dag har en bred enighet og tilslutning bak seg, og at man fra Det norske storting har vært og ønsker å være en pådriver for global nedrustning.

Jeg har tenkt å rette mine kommentarer inn mot to spørsmål, nemlig rakettskjold og India-avtalen. La meg begynne med det siste først.

Jeg mener det er dypt skuffende å se at den norske regjeringen legger bort sin skepsis mot avtalen, når Norge og 44 andre land har åpnet opp for salg av kjernefysisk materiale og teknologi til India. Det er USA som har vært en pådriver for avtalen, og avtalen omhandler sivile bruksområder. Men vi vet fra bl.a. Iran at det er vanskelig å utelukke at teknologi og materiale også kan brukes til framstilling av atomvåpen.

Norges posisjon er problematisk. India har ikke skrevet under på Ikke-spredningsavtalen og står dermed fritt og utenfor det internasjonale rammeverket. Likevel har India lovet ikke å selge videre teknologi og materiale, og India har også lovet ikke å gjennomføre flere prøvesprengninger. Det er bra at India beveger seg i riktig retning, men det er likevel feil av Norge å belønne India med samme rettigheter som land som har skrevet under på Ikke-spredningsavtalen. Det gjør at presset for å skrive under i framtiden, også for andre land, vil være minimalt. Land som Israel, Pakistan og Iran følger denne avtalen med stor interesse. Senere vil vi sikkert se at også disse landene, eventuelt også andre, vil ønske å få i stand en liknende avtale. Mitt spørsmål er: Hva blir da Norges posisjon?

Så til rakettskjoldet: Vi vet så langt at det kun er ett land i historien som har gitt opp sine atomvåpen, og det er Sør-Afrika. I tillegg vet vi at det er en rekke land som ivrer sterkt etter å få atomvåpen, deriblant både Iran og Nord-Korea. Vi har et trusselbilde som er komplisert, og det

trusselbildet ønsker Høyre primært å imøtegå med diplomatiske virkemidler, men man kan likevel ikke utelukke andre.

NATO-toppmøtet som var i Bucuresti, ønsket å utrede hvordan USAs rakettskjold, med radar i Tsjekkia og avskjæringsraketter i Polen, kunne knyttes til et eventuelt kommende missilforsvar i NATO-regi. Det ble også slått fast av alle som undertegnet avtalen, at dette ville gi økt beskyttelse. Det er jeg helt enig i. Det er dessverre slik at man kan ha behov for nettopp et missilforsvar. Dette forsvaret vil likevel ikke være noen trussel for Russland, og det er derfor svært skuffende at Russland på en illegitim måte, mener jeg, kobler dette opp til en eventuell utplassering av kortdistanseraketter i Kaliningrad-enklaven.

Det er likevel problematisk at flere, deriblant representanten Ågot Valle og representanten Larsen og utenriksministeren, kobler til Sarkozys nest seneste uttalelser, men ikke også bruker hans siste uttalelse i den anledning. For president Sarkozy sa to dager etter de bemerkninger som nå er vidt gjengitt, følgende: Det er opp til hvert enkelt land. Hvert enkelt land må stå fritt til å avgjøre om de vil delta i USAs rakettskjold, sier Frankrikes president, Nicolas Sarkozy. Først oppfordret Sarkozy USA til å skrinlegge planene om å utplassere raketter og radaranlegget i henholdsvis Polen og Tsjekkia. Det førte til at Donald Tusk, statsminister i Polen, sa: En tredje part, selv en god venn som Frankrike, har ikke noe de skulle ha sagt i denne saken. Det førte til at presidenten i Frankrike åpenbart forandret mening, eller i hvert fall delvis forandret mening, og sa senere: Hvert land har rett til å avgjøre om de ønsker å installere et rakettskjold eller ikke – med en klar henvisning til Polen og Tsjekkia. Det kan være et siste tiltak for å imøtegå rakettrusselen utenfra, f.eks. fra land som Iran, la presidenten til.

Jeg er helt enig i bemerkningene her, og jeg synes i redelighetens navn at hvis man bruker presidentens nest siste uttalelser, må man også legge til de siste.

Morten Høglund (FrP) [11:47:23]: Før jul skal vi komme tilbake til budsjettdebatten grundig, men utenriksministeren hadde et par henvisninger til Fremskrittspartiet. Han sier at det nærmest er en regel at Fremskrittspartiet kutter 85 pst. på utvikling. Det er med respekt å melde feil, og det blir ikke mer riktig av at utenriksministeren gjentar det ofte. Så registrerer jeg jo kritikken av våre kutt. Når utenriksministeren lister opp en rekke ting som han ikke får gjort med våre kutt, er det en åpenbar overdrivelse. Det var et kutt, det var ikke fjerning av en post.

Men det jeg ønsket å snakke om, var kampen for en atomvåpenfri verden. Når det gjelder disse spørsmålene, har Regjeringen etter min oppfatning en strategi som er resultatorientert. Det man har fått til når det gjelder klasevåpen, er etter et glimrende stykke diplomatisk og politisk arbeid.

Jeg vil bare trekke opp en annen dimensjon enn noe av det som har vært tatt opp tidligere. Vi deltar aktivt i NATO, FN, OSSE og mange andre organisasjoner. Syvlandsgruppen har vi, og den er et godt verktøy. Men så er det andre fora, mer lukkede, som vi ikke har et natur-

lig innpass i, og som vi kanskje heller aldri kommer innenfor dørene til, men som vi likevel skal følge nøye og med interesse. Shanghai-gruppen er et slikt forum, hvor Russland og Kina deltar fullt ut som medlemmer. Iran ønsker å bli medlem, de deltar som observatører. Men det er også andre stater som deltar i dette arbeidet, f.eks. de sentralasiatiske. Norge er jo i ferd med å etablere en ambassade i regionen, noe som gir en økt mulighet for et politisk og diplomatisk arbeid. Vi må altså tenke i forhold til nye strategiske samarbeidspartnere på dette viktige feltet, samarbeidspartnere som kanskje har en annen mulighet til å komme i dialog med f.eks. Russland, Kina og kanskje også Iran. Vi skal heller ikke undervurdere de tidligere Sovjet-statenes evne til å tenke selvstendig. Vi så det sist i forbindelse med Georgia-konflikten, hvor Russland ønsket støtte til alle sine synspunkter, ikke minst i forhold til utbryterrepublikkene, men hvor de ikke fikk den støtten.

Sentral-Asia har jo også sin helt unike historie i forhold til kjernevåpen. Nå ble det sagt fra representanten Skovholt Gitmark at Sør-Afrika er det eneste land som frivillig har oppgitt kjernevåpen. Det stemmer ikke. Kasakhstan hadde ved Sovjetunionens oppløsning verdens fjerde største atomvåpenarsenal. I dag er det ikke lenger noen atomvåpen i Sentral-Asia. Så denne historien, regionens økende politiske interesse og dens samspill med viktige atomvåpenmakter som Russland og ikke minst Kina, gjør at vi også der kanskje kan få alliansepartnere som kan være viktige bidrag til å komme et stykke på vei mot det vi alle ønsker: en verden hvor atomvåpen ikke lenger eksisterer.

Hallgeir H. Langeland (SV) [11:51:01]: Med utgangspunkt i dei spekulasjonane som har vore i VG om ministerposten som kan dekkja alle parti, er eg glad for at ein i dag er heilt tydeleg på at det er nokre parti som absolutt melder seg ut av det gode selskap. Det har utanriksministeren fått veldig godt fram, og det er eg takknemleg for.

SV si historie når det gjeld atomnedrusting og nedrusting, er dei fleste kjende med, men dei er sjølvsagt òg kjende med at me er imot NATO. I den kalde krigs tid, jobbar jo me med den tredje veg, og det er den eg vil problematisera litt i innlegget mitt.

Når ein ser på Soria Moria kor tydeleg ein er for atomnedrusting, og kor tydeleg ein er når det gjeld rakettskjold, og at ein skal skrinleggja dagens planar for eit rakettforsvar, er det ikkje slik at utanriksministeren kan reisa rundt og seia at det ikkje er det han står for. Det er jo heilt tydeleg kva Regjeringa står for. Det gjeld òg i forhold til NATOs atomstrategi. Me skal redusera atomvåpnas rolle, og me skal redusera atomvåpna. Dette er på ein måte eit veldig gjennomslag, sett frå min ståstad, for ein politikk som SV har stått for frå 1960-talet.

Kameraten til Høgre og Framstegspartiet, George W. Bush, er på veg ut av regjeringskontora. Hadde det ikkje vore for denne regjeringa, hadde det vore ei anna regjering, hadde me sannsynlegvis vore i Irak framleis og halde på med eventyret der. Heldigvis har me hatt ei regjering som trekte oss ut der. No er altså krigshissaren på veg ut, og mannen som mange har håp til, er på veg inn – mannen

for «change» og «yes we can». Då er spørsmålet: Opnar dette nye moglegheiter for oss? Det trur eg. Me veit jo ingenting, men me ser jo at han held fast ved ting han har sagt i valkampen.

Eg meiner USA sitt rakettskjold provoserer. Den som innbillar seg noko anna, driv og leier seg sjølv vekk frå sanninga, driv med sjølvbedrag. Eg kan koma på tanken om Cuba-krisa når eg tenkjer på det som skjedde i Georgia, og det som no skjer i forhold til rakettskjold. På grunn av den domenenetkinga som USA har hatt, er det ikkje tvil om at nokon må føla seg provosert av det. Då kjem det motreaksjonar, og faren er då at ein får ei ny atomopprusting i staden for nedrusting, som Regjeringa står for. Eg forstår at Russland blir provosert av at ein gjer det som ein ser ut til å gjera. Men me kan altså håpa at det ikkje blir noko av.

Sjølv om eg sjølv sagt tek avstand frå regimet i Iran, synest eg at å ha det som den einaste forklaringa for å risikera å starta eit nytt atomvåpenkappløp, blir for tynt.

Sarkozy sitt initiativ er prisverdig. Eg trur at Noreg må vera aktiv i den prosessen for å støtta det initiativet. Så trur eg me òg må støtta den nye presidenten i USA ved å seia at me er klare til å støtta dine forslag om atomnedrusting, me er klare til å seia nei til rakettforsvaret, og i det heile støttar me dei initiativa du har snakka om i valkampen. Dette må me vera tydelege på overfor den nye administrasjonen. Me må vera proaktive, ikkje sånn som det har vore med borgarlege regjeringar, berre å sitja og venta på kva Bush seier, og så følgja det opp.

Eg vil gjerne utfordra utanriksministeren litt på dette med Russland. Spørsmålet er om me kan gjera noko meir for å betra dialogen med Russland. Kan me gjera fleire ting? Me har mange samarbeidsområde. Me har olje og gass i nord, t.d. Me har nordområda kor vi samarbeider. Det er t.d. prosjekt som russarane ikkje er så interesserte i, jernbanen frå Kirkenes til Murmansk. Det er samarbeid på forskingsområdet, og det er samarbeid når det gjeld atomenergiproblemattikk. Det er samarbeid på mange område. Spørsmålet er: Kan me bidra til å styrkja den dialogen og på den måten redusera faren for ei opprusting? Kan Noreg spela ein meir aktiv rolle for å få Russland med på laget, og ikkje i ein kaldkrig-frontposisjon?

No ser eg at tida er ute, og då får eg ikkje tid til å skryta av Noregs innsats. Marit Nybakk, forsvarsministeren og eg var i Canada, og me fekk masse skryt frå parlamentarikarar verda rundt for vår innsats for å trekkja pengar ut av atomvåpenindustrien ved pensjonsfondet.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:56:11]: Jeg ser at representanten Skovholt Gitmark ikke er her, men jeg vil allikevel gi ham et svar på dette med India-avtalen. Det er et vanskelig tema, og jeg gav også uttrykk for det i mitt innlegg. Spørsmålet er: Hvordan får vi land som nå er på vei opp, med i mest mulig forpliktelse? Konsekvensen av ikke å få dem med kan være at de skjærer andre veier og kommer utenfor den kontroll som det internasjonale samfunn bør ha. Vi jobbet da for å finne det beste alternativet, og mener vi kom langt i den retning. Det er også understreket at dette er en unik avtale under unike

omstendigheter, som ikke kan skape presedens uten videre. Så slutter jeg meg til det representanten Høglund sa. Det er jo faktisk andre land som også har oppgitt atomvåpen. Kasakhstan ble nevnt, Sør-Afrika nevnte representanten Skovholt Gitmark, men det gjelder vel også delvis for Libya og Ukraina.

Jeg sa i et replikk svar at man må studere nøye Sarkozys mange utspill for å få med seg det siste og innholdet i det som var. Jeg er jo enig i det han egentlig sier, at det er opp til hvert land hva de velger i en slik linje, og for NATO-alliansen er prinsippet med udelelig sikkerhet avgjørende. Det er det også for oss. Mitt poeng er bare at dette viser at det går en veldig seriøs debatt om det. Det missilforsvaret vi så høsten 2005 da Soria Moria-erklæringen ble skrevet, var et NATO-missilforsvar, at NATO skulle arbeide for et missilforsvar. Det som nå ser ut til å avtegne seg, er et amerikansk opplegg avtalt med to land. Det er det egentlig vanskelig for andre land å forhindre. Det gir NATO utfordringer i forhold til denne udelelige sikkerheten, og den debatten skal vi delta i.

Så ser jeg fram til budsjettdebatten med Høglund. Jeg vil bare si at av de mange kuttforslagene som Fremskrittspartiet kommer med på dette området, er hvert tredje på 85 pst. Det er noe med 85 pst.-regelen som gjør at det er bra for utvikling og nedrustning – der var det bare 25 pst.! Jeg prøvde å omtale hva den posten omhandler, og med et redusert ambisjonsnivå der tror jeg vi får mindre gjennomslag for nedrustning.

For øvrig sa representanten Høglund nå mye klokt om det å arbeide med nye alliansepartnere, og Kasakhstan er et slikt land som det gjelder å komme i inngrep med i en viktig region, et land med lang erfaring og med mye drama og tragedier på atomområdet etter gjentatte prøvesprengninger i Sovjet-tiden. Kasakhstan er et viktig land for Norge. Energidimensjonen er iøynefallende, men også det faktum at Kasakhstan skal ha formannskapet i OSSE i 2010. Dette er ett av flere nye land vi nå bør bli godt kjent med.

Til representanten Langeland vil jeg si to ting. Jo, det er mye vi kan gjøre med Russland for å skape tillit. Jeg mener det er få land som gjør mer enn det Norge gjør på det området, og de mange små og store historiene i nord er et godt eksempel. Men jeg må få si at jeg reagerer på et innlegg som er nesten fritt for å gi Russland ansvar, og nærmest skaper det bildet at det er ved å komme med tiltak som skal gi Russland følelse av trygghet, at de også kan opptre ansvarlig. Det er mye uhyggelig som kommer fra Russland i disse dager om bruk av atomvåpen, utvikling av nye programmer, som, jeg tror, om de hadde kommet fra den andre siden av Atlanteren, hadde fått mye sterkere reaksjoner fra representanten Langeland. Jeg tror vi må opptre ganske rettferdig i begge disse retningene, og også nå holde de demokratisk valgte lederne i Russland ansvarlig for en politikk som jeg er urolig for ikke bare kan være et svar på opprustningstiltak fra andre land. Jeg avviser, som jeg sa i mitt tidligere innlegg, at det skal være en grunn til å kunne utplassere raketter i Kaliningrad eller på Østersjøflåten, men det er også en retorikk rundt maktbruk, atomvåpenutvikling og manglende vilje til å

rydde opp i det avfallet det våpensystemet har vist, som jeg mener fortsatt må ha vår oppmerksomhet og også ha vår kritikk, samtidig som Norges linje med Russland er å engasjere dem i samarbeid og gode prosjekter.

Presidenten: Dermed er vi ferdig med debatten i sakene nr. 2 og 3.

(Votering, sjå side 574)

Sak nr. 4 [12:00:20]

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til inngåelse av Konvensjonen om klaseammunisjon (Innst. S. nr. 27 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 4 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske frå utanrikskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Deretter vil presidenten gjere framlegg om at det blir gitt høve til fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det blir sett på som vedteke.

Første talar er Åslaug Haga, som tek over for ordføraren for saka, Kari Mette Prestrud.

Åslaug Haga (Sp) [12:01:23]: Det er en glede å ha overtatt saksordførerskapet for konvensjonen om klaseammunisjon.

I Dublin 30. mai 2008 framforhandlet 107 stater – ytterligere 20 stater hadde observatørstatus – en internasjonal konvensjon om klaseammunisjon. Konvensjonen forbyr bruk, utvikling, produksjon, erverv, oppbevaring, overføring og lagring av klaseammunisjon. Konvensjonen tar hensyn til dem som allerede lider som ofre for klasebomber, og den forplikter konvensjonspartene til å bistå ofrene og til internasjonalt samarbeid om rydding av rammede områder.

Når Stortinget i løpet av dagen skal gjøre konvensjonen til norsk lov, er det en stor dag. Vi burde egentlig hatt både flagg og bløtkake i Stortinget i dag! Det er noe med at viktige vedtak ikke alltid får den oppmerksomheten de fortjener i dette hus, men dette er en stor dag. Det er en viktig sak, som kommer til å bety mye for mange mennesker.

Konvensjonen, som mange land nå skal slutte seg til, er en seier for sivile i krig – ergo er den også en seier for oss. Klasevåpen er et grusomt våpen. Det dreper, det lemlestet, det går aller verst ut over sivilbefolkningen, og det går også ut over folk etter krigens slutt. Klasevåpen gjør at man ikke kan få brukt mark til matproduksjon.

Konvensjonen er også en seier for humanitærretten. Humanitærretten er tilført et nytt og viktig verktøy. Fra norsk side har vi en god tradisjon for å jobbe for å utvikle humanitærretten. Det skal vi fortsette med. Dette er et viktig skritt i dette arbeidet.

Konvensjonen er også en seier for sivilsamfunnet. Det folkelige engasjementet som har stått bak dette arbeidet, har vært viktig. Sivile organisasjoner har bidratt med kunnskap og vært pådrivere. Vitnesbyrdene fra ofre i land som Vietnam, Kambodsja, Laos, Kosovo, Afghanistan og Libanon har bidratt til at verden ikke har kunnet lukke øynene for konsekvensene av disse våpnene.

Samarbeidet mellom sivilt samfunn og regjeringer begynner å finne sin form. Denne konvensjonen er et uttrykk for det. Det gir spennende perspektiver for framtida.

Jeg vil definitivt også gi honnør til dem i Regjeringa som har gjort et stort og viktig arbeid for å få dette på plass, og ikke minst også til alle deres gode medarbeidere, som jeg vet i perioder har utvist stor kreativitet og hatt lange netter for å få dette til.

Da vi skrev i Soria Moria-erklæringa i 2005 at vi skulle arbeide for et internasjonalt forbud mot klasevåpen, trodde vi vel knapt at det ville være mulig å ha et avtaleverk på plass allerede nå. Dette har i praksis gått raskere enn noen av oss hadde trodd og håpet på, og det skal vi bare glede oss enormt over.

Jeg har rost Regjeringa, men jeg vil bare understreke hvor viktig det var at Norge tok initiativ til den konferansen som var i Oslo i 2007, og som førte til Dublin-vedtaket. Fordi Norge har spilt en så stor rolle her, og fordi man tok initiativ til denne Oslo-konferansen i 2007, er det også meget gledelig at undertegningskonferansen finner sted her tidlig i desember. Deretter vil konvensjonen være åpen for undertegning i FNs hovedkvarter, og vil tre i kraft seks måneder etter at de 30 statene har ratifisert den.

La meg også bare få lov til å være senterpartist et lite øyeblikk, fordi partiet har hatt et stort engasjement for dette gjennom mange år. Odd Roger Enoksen og jeg tok i 2002 et initiativ i Stortinget for at vi skulle engasjere oss i kampen mot klasebomber. Våre partifolk har engasjert seg rundt omkring i landet i flere år. Det har vært aksjoner, stands på FNs miljøvern dag, det har vært underskriftsaksjoner, lokal mobilisering. Også for mitt parti er denne dagen et uttrykk for at ja, det nytter å engasjere seg i disse sakene.

Tilbake som saksordfører: Norge la tidlig til grunn at klasebomber ikke skal brukes av norske tropper i Afghanistan eller på øvelser i Norge. Norge har nå startet forarbeidet for at vi raskt og effektivt skal kunne destruere våre klaseammunisjonslagre.

Samtidig er det internasjonalt fortsatt dem som hevder at klasebomber er et nødvendig våpen i krig. Det viser at kampen mot klaseammunisjon ikke avsluttes i Oslo i desember, men aktivt må følges opp i alle internasjonale fora der Norge og venner av konvensjonen deltar. Dette er desto viktigere for Norge i en tid da vi deltar med soldater i internasjonale operasjoner sammen med allierte som er ikke-konvensjonsparter. Så lenge det fins land som ikke vil forby klaseammunisjon i sitt lovverk, vil klaseammunisjon bli brukt i krig. Det er den brutale sannheten, men vi skal like fullt glede oss i dag, og vi skal gjøre alt vi kan for å få så mange land som overhodet mulig med i dette arbeidet.

Norge har nå tatt et betydelig skritt internasjonalt for å

få på plass et moralsk og juridisk forbud mot klasebomber. Folkeretten, som skal beskytte sivile i krig, er blitt tilført et nytt og viktig verktøy. I dag yter vi vår skjerv nasjonalt ved å gjøre bruk av klaseammunisjon forbudt i norsk lov, og dermed bruk av slike våpen i konflikt for norske styrker.

Jeg er stolt av at et samlet storting med dagens behandling gjør konvensjonen til norsk lov. Det er en glede å ta opp forslaget til vedtak.

Vidar Bjørnstad (A) [12:08:18]: Representanten Haga har redegjort for komiteens innstilling på en god måte. Men i en viktig sak kan gode poenger gjentas, noe jeg vil bidra med.

Dette har, som sagt, vært en langvarig sak på den internasjonale dagsordenen, til tross for omfattende dokumentasjon av de humanitære skadevirkningene av denne type våpen – lidelser som i stor grad har rammet sivilbefolkningen under og etter krig og konflikter.

Gledeligvis har framdriften mot dagens konvensjonsforslag gått fort de siste årene. Jeg er stolt av denne saken, som går utover det partipolitiske. Jeg er stolt av at Norge har hatt en lederrolle i arbeidet med forbud mot klaseammunisjon, som viser at små land som vårt – men jeg vil også nevne kjernegruppen av stater som drev prosessen fram – kan gjøre en betydelig forskjell i oppgaver av store dimensjoner som kan synes uoverkommelige. Det er en lang linje fra den gang Norge i 1976 sammen med en del andre land foreslo et tilsvarende forbud.

Jeg vil selvsagt kreditere vår regjering for det raske initiativet til nye forhandlinger etter at det ikke ble enighet om videre framdrift i forbindelse med revisjonskonferansen til Konvensjonen om særlig inhumane våpen så sent som høsten 2006. Arbeidet er et godt eksempel på Regjeringens vektlegging av FN og internasjonal rettsorden.

Jeg har også i denne saken lyst til å understreke betydningen av samvirke mellom myndigheter og det sivile samfunn, representert ved de humanitære og frivillige organisasjoner.

Med iverksetting vil forbudet mot klaseammunisjon hindre store menneskelige lidelser, som i stor grad rammer fattige, kvinner og barn under og ikke i mindre grad etter krig og konflikter. Det er dette som er essensen i denne saken.

La meg også trekke fram to andre sentrale elementer fra konvensjonsforslaget, nemlig forpliktelsen til å bistå ofre for klaseammunisjon og til internasjonalt samarbeid om rydding av rammede områder. Her har Norge gjennom de siste ti årene bidratt vesentlig allerede. Det må være mulig å reise større internasjonalt engasjement og innsats for dette arbeidet.

Klaseammunisjon representerer et alvorlig humanitært problem av store dimensjoner. Som et eksempel har jeg fanget opp tall fra Norsk Folkehjelp, som anslår at det i Laos ligger igjen minst 9 millioner udetonerte småbomber fra tidligere, og at over 10 000 mennesker er blitt drept.

Forbudet mot klaseammunisjon setter ny internasjonal standard i humanitærretten.

Ikke alle land vil bli part i konvensjonen i umiddelbar

tidshorison, heller ikke alle våre allierte i NATO. I proposisjonen klargjøres det at konvensjonen legger til rette for fortsatt nært alliert samarbeid, og for at Norge kan videreføre en politikk for deltakelse i internasjonale operasjoner hvor både parter og ikke-parter deltar. Samtidig gir bestemmelser i konvensjonen statspartene pålegg om å gjøre sitt beste for å hindre at stater som ikke er part i konvensjonen, bruker klasevåpen.

Jeg kunne godt tenke meg at utenriksministeren kom med noen refleksjoner rundt hvilke initiativ som her kan være mulige og aktuelle, og hvor vi bør ha en spesiell forpliktelse sett i lys av Norges rolle i forhistorien for konvensjonsforslaget.

Regjeringen antar i proposisjonen at denne problemstillingen vil være av midlertidig art. Hvilke forventninger har utenriksministeren til utviklingen av forbudet mot klaseammunisjon som en universell norm med global rekkevidde, med utfasing av forbudt klaseammunisjon i eksisterende forsvarskonsepter og militære lagerbeholdninger?

Forbudet mot klasevåpen representerer humanitære målsettinger som er i tråd med Norges utenrikspolitiske tradisjoner over partigrensene. Stortingets samtykke i dag muliggjør snarlig undertegning og ratifikasjon fra norsk side, og vil være grunnlag for nødvendig og forhåpentligvis rask internasjonal tilslutning.

Morten Høglund (FrP) [12:12:49]: Jeg skal ikke gjenta alt det flotte som de to tidligere talerne har sagt. Jeg vil først og fremst slutte meg til gratulasjonene til Regjeringen for et godt stykke håndverk i en krevende sak. Vi er veldig glad for at man løste mange av de utfordringene som var underveis; ikke slik at man løste alle utfordringene og fikk alle land med – og det var vel antakelig også et uoverstigelig hinder i denne sammenheng – men vi tror i likhet med Regjeringen at det grunnlaget som nå er lagt, og de statene som nå står bak, har skapt et betydelig press på de stater som foreløpig ikke har sluttet seg til.

Representanten Bjørnstad tok opp det forhold at man har skapt et rom for fortsatt praktisk militært samarbeid innenfor NATO-alliansen, noe som for oss var helt avgjørende, og vi er selvsagt tilfreds med at man her har funnet løsninger.

Det var skuffende at man i august i forbindelse med konflikten mellom Russland og Georgia ganske snart fikk rapporter om at mest sannsynlig var klasevåpen benyttet, antakelig av begge parter. Det sier jo noe om utfordringen. Det er ille nok at land ikke signerer en slik avtale, men det er kanskje enda verre at man faktisk bruker våpnene.

Det hviler et betydelig ansvar på alle til å ta opp dette der det er naturlig, og gjøre det vanskelig å bruke disse våpnene uten at man møter et internasjonalt press i ulike fora. Noen land er kanskje mer immune mot press enn andre, men uansett tror jeg at de stater som etter at denne avtalen nå er på plass, velger fortsatt aktivt å bruke klasevåpen på en måte som rammer sivilbefolkningen inhumant, med store lidelser som konsekvens, skal få møte vårt press samlet og sterkt og føle at de er inne på et operasjonsmønster som ikke lenger vil være akseptabelt, innen ganske kort tid. La oss håpe at vi kan komme dit.

Erna Solberg (H) [12:15:37]: Det er jo slik at det er en enstemmig komite som står bak dette. Vi er alle enige, og da blir det kanskje mindre debatt i denne salen enn det sakens viktighet skulle tilsi.

Jeg har ikke så mye å legge til det representanten Ås- laug Haga sa, men jeg har lyst til å understreke at en av hovedgrunnene til at det har vært viktig å sørge for å få slutt på bruken av både miner og klaseammunisjon i krig, er at de har så utrolig store konsekvenser også etter at krigen er over. Dette er ikke bare ammunisjon og våpen til bruk i en krigssituasjon, men de forårsaker store sivile skader på grunn av udetonerte, ikke-eksploderte miner som blir liggende, og som rammer sivile år ut og år inn etter at de har blitt brukt. Det gjør at den sivile siden ved denne type ammunisjon og krigsmateriell står i en særstilling i forhold til mye av annet som brukes.

Jeg tror vi alle er blitt berørt av bilder og opplevelser av barn som har blitt lemlestet av å leke med plastkッキング som de har trodd var leker, men som har vært klasebomber som er blitt lagt ut, og som ikke har sprengt i det øyeblikket de har truffet grunnen. Vi vet at det ligger utrolig mye slikt materiell i alle områder som har hatt krig i løpet av de siste 20–25 årene.

Derfor er dette en viktig dag. Men det viktigste er at det blir mange nok land som undertegner konvensjonen mot bruk av miner. Det er mange av oss, selv om man har litt problemer med operasjonsmønster – hva som har skjedd før, om vi helt kan klare oss uten, og hva som skal være innenfor kategorien – som likevel vil ha en enkel implementering av dette. Det vil være mange land der dette vil være en lengre og tyngre vei å gå enn det vil være i Norge. Men det er utrolig viktig at flere land deltar. Egentlig bør vi komme så langt at produksjonen av klasebomber etter hvert slutter helt opp, slik at vi blir kvitt den type langtidsvirkende forsvarsmateriell som klasebomber og miner er. Derfor er dette en bra dag. Derfor er dette et viktig skritt.

Jeg har gratulert utenriksministeren med gjennomføringen av dette tidligere. Jeg vil gjerne gjenta det fra talerstolen også. Jeg synes ikke det er grunn til å legge skjul på at vi synes at Regjeringen på dette området har fått til noe bra og har gjort en god innsats.

Ågot Valle (SV) [12:18:29]: Det var en gang en fireåring i Grozny-provinsen sør for Kabul som lekte rundt husene. Hun så noe som lignet på en leke, en beholder med knallgule farger. Den tok hun opp, og den eksploderte i hendene på henne. Det var en udetonert sovjetisk klasebombe hun hadde funnet, og hun var ødelagt for livet.

Det er dette det handler om. Det er eksempler som dette som gjør at mange organisasjoner har engasjert seg i forbud mot klasevåpen. Takket være at sivile organisasjoner har jobbet utrettelig, takket være at dette har blitt fanget opp av politikere, takket være at en regjering har tatt opp dette internasjonalt, er det lov til å håpe på at fireåringer i Afghanistan og sivile i andre konfliktområder ikke blir ødelagt av klasevåpen. Vi kan i hvert fall håpe på det. Derfor vil jeg gi stor ros til utenriksministeren for den jobben som er gjort.

Klasevåpen er en relativt ny våpenteknologi, som ble

tatt i bruk i stort omfang i Sørøst-Asia, bl.a. i Laos og Vietnam. Siden har bruken spredt seg. I dag regner en med at 23 land har store sivile lidelser på grunn av bruk av klasevåpen. Det finnes forskjellige typer, men noe har de felles, nemlig at de har en beholder som inneholder småbomber som fyres av.

Som andre har beskrevet, er det ut fra et humanitært ståsted to store problemer ved bruk av klasevåpen. For det første er det våpen som er så upresise at sivile ofte rammes når våpnene spres utover et stort område, som tilfellet er med klasevåpen. For det andre er det ikke sikkert at bombene eksploderer når de treffer bakken. Da blir de liggende som blindgjengere, og har, som representanten Erna Solberg sa, de virkninger også etter at krigen er slutt.

NATOs klasebombing av Serbia gjorde at Røde Kors og Norsk Folkehjelp engasjerte seg overfor norske politikere. Det engasjementet tok SV opp og utarbeidet et forslag i nær kontakt med disse organisasjonene. I juni 2001 fremmet daværende representant Lisbet Rugtvedt forslag bl.a. om at Regjeringa måtte gå inn for et internasjonalt arbeid som kunne lede fram til et forbud mot klasevåpen på lik linje med antipersonellminer. Dette ble vedtatt mot Fremskrittspartiets stemmer. Derfor er det enda gledeligere at også Fremskrittspartiet så klart slutter opp om det forslaget som blir enstemmig vedtatt i dag.

Engasjementet fra organisasjonene har ført fram til seier. Det viser bl.a., som representanten Ås- laug Haga har sagt flere ganger, hvor utrolig viktig det er at vi har et utfordrende sivilt samfunn som ikke gir seg, at det er noen land som tar initiativ, sjøl om land som USA stritter imot. La oss håpe at de kommer etter. Det er flere som har uttrykt hvor viktig det er at vi fortsetter å presse på sånn at også de landene som ikke er med på forbudet nå, som ikke vil skrive under nå, ser at det er uakseptabelt å bruke denne typen våpen.

Dette er en gledens dag, som mange har sagt. Det er også grunn til å glede seg veldig til den dagen det skrives under her, 3. og 4. desember i Oslo. Og som representanten Haga sa, er det utrolig viktig å følge opp dette videre i alle organisasjoner hvor det er mulig å gjøre det.

Dagfinn Høybråten (KrF) [12:23:14]: Det er med glede jeg istemmer den uforbeholdne anerkjennelse og ros til vår utenriksminister når vi i dag kan markere en milepæl og et gjennombrudd i arbeidet mot klasevåpen. Det arbeidet som er gjort fra utenriksministeren og Regjeringens side, fortjener all mulig anerkjennelse. Det er et lite steg videre i rett retning, men det må også forstås innenfor rammen av en lang etisk tradisjon. I kristen-etisk tenkning har det gjennom mange hundre år vært forsøkt utarbeidet etiske prinsipper som setter vilkår for når bruk av militærmakt er akseptabelt. Det har også blitt forsøkt å sette regler for hva slags krigføring som så kunne være akseptabel om krig dessverre brøt ut, altså regler i krigføringen. Et hovedanliggende har da vært å redusere krigens følger for sivilbefolkningen. Det er i dette perspektivet en også kan se konvensjonen mot klasevåpen. Den er et lite steg videre, slik forbudet mot antipersonellminer også var det for noen år siden.

På en dag som denne kan det være grunn til å kaste et blikk bakover på arbeidet som ligger bak det forbudet mot klasevåpen som nå kommer. Noen av oss husker oppstyret da det ble medieoppslag om at norske og allierte jagerflygere drev trening med klasevåpen. Statsminister Bondevik gav et tydelig signal om en ny retning i dette arbeidet da han fastslo at det måtte være et mål å få til et forbud mot klasevåpen, og at man som et første steg måtte prioritere arbeid for reguleringer og forbud som i alle fall fjernet klasevåpen med uakseptable menneskelige konsekvenser. Ikke minst i mange u-land som hadde vært gjennom krigssituasjoner, var det et stort humanitært problem at det ble liggende igjen mange ueksploderte småbomber på marken. De ville i lang tid utgjøre en fare for mennesker og dyr fordi de kunne utløses ved minste berøring. Arbeidet for å fjerne dem og klarere områdene var både tidkrevende, farlig og kostbart. Det var en del som kritiserte Bondevik for denne strategiske tenkningen. Noen mente at en ikke måtte gjøre noe som svekket eget forsvar. Andre mente at bare et totalforbud var akseptabelt, for også selvdestruksjonsmekanismer ville ha en viss feilprosent.

Når vi ser den konvensjonen som nå er forhandlet fram, ser vi at det nettopp har nådd til det første steget Bondevik pekte på. Vi har ikke fått et totalforbud, men et forbud mot klasevåpen med uakseptable menneskelige konsekvenser. Konvensjonen lister opp en rekke typer klasevåpen som ikke defineres som klasevåpen i konvensjonens forstand av ordet. Det er de ikke om de har færre enn ti substridsdeler, om substridsdelene veier over 4 kg, om klasevåpenets substridsdeler har selvdestruksjonsmekanismer eller om de har selvdeaktiveringsmekanismer osv. Det er viktig at vi ikke underkommuniserer den realiteten, selv om vi verdsetter konvensjonen meget høyt. Vi må også være realistiske nok til å erkjenne at klasevåpen strengt tatt ikke er forbudt, og at det i de åtte årene fram til konvensjonen trer i kraft, nok vil bli gjort betydelige investeringer i nye og mer moderne klasevåpen som ikke rammes av konvensjonens bestemmelser.

Odelstinget skal i dag behandle utenrikskomiteens innstilling om lov om gjennomføring av konvensjonen om klaseammunisjon. Kjernepunktet er at Norge med dette lovfester forbudet mot klaseammunisjon med uakseptable humanitære konsekvenser og gir konkrete regler om straff for personer som bryter konvensjonens bestemmelser.

Det er også verdt å merke seg at en konsekvens av konvensjonen er at Norge må destruere klasevåpen som vårt eget forsvar har på lager.

Det er mange land som vil undertegne konvensjonen, men det er langt fra alle. Derfor vil det fortsatt være behov for et utholdende arbeid for å gjøre konvensjonen forpliktende for alle. Vi er altså ikke i mål, men det er en stor glede å konstatere at vi i denne sal er enige om retningen for det videre arbeid for nedrustning og rustningskontroll.

Anne Margrethe Larsen (V) [12:27:32]: Jeg vil også benytte anledningen til å uttrykke glede over at Norge kan undertegne og ratifisere konvensjonen om et internasjonalt forbud mot klaseammunisjon, og over den aktive rollen utenriksministeren og Regjeringen har hatt.

Konvensjonen forbyr bruk, utvikling, produksjon, erverv, oppbevaring, overføring og lagring av klaseammunisjon.

Venstre håper at mange land vil følge Norges eksempel. Videre håper jeg at konvensjonen kan bli retningsgivende også for dem som ikke stiller seg bak den. De vil kanskje føle en belastning ved å bruke et våpen som et flertall av verdens land har stemplet som moralsk og humanitært uakseptabelt.

Ottawa-traktaten fra 1997, som forbyr bruk av landminer, har hatt en slik effekt. USA har nektet å undertegne denne traktaten, men har ikke brukt landminer siden traktaten trådte i kraft.

Problemet med klaseammunisjon er at den sprer uhygge og svære lidelser lenge etter at den er tatt i bruk. Klasebomber ble brukt, som flere har nevnt før meg, under krigene i Laos, Kambodsja og Vietnam og dreper fortsatt mange sivile – ja, svært mange barn.

Videre spredte NATO store mengder klasebomber i Serbia og Kosovo under bombekrigen i 1999. De dreper fortsatt sivile og er et betydelig hinder for gjenoppbygging av landene. I 2006 minela Israel store deler av Sør-Libanon, da mer enn 1 million klasebomber ble strødd mer eller mindre vilkårlig utover.

USA, Russland, Kina, Israel, India, Pakistan og Brasil har holdt seg borte fra konvensjonen om klaseammunisjon. Dette er dessverre de landene som har brukt flest slike våpen, og som trolig har den laveste terskelen for å ta dem i bruk.

Ifølge The New York Times har USA, Russland og Kina til sammen mer enn én milliard små sprengladninger i sine arsener.

Det er nå grunn til å håpe på en ny kurs fra USA. Da Senatet stemte over et resolusjonsforslag om klasevåpen i 2006, var Barack Obama en av fire senatorer som støttet et forbud. Jeg håper han vil følge opp dette som president.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:30:25]: Det er av denne jobbens store øyeblikk å kunne motta disse hyggelige hilsenene fra hele Stortinget. Jeg tar imot det, og man skal vite at jeg verdsetter det. Men jeg vil også få si at det er noe jeg deler med veldig mange. Her har det vært stortingsrepresentanter som har fortalt om sitt engasjement gjennom mange år. Det er velkjent. Norge har lagt vekt på å ha nær kontakt og spre arbeidet med denne konvensjonen i mange land. Det er en metode i arbeidet med dette.

Det er mange som i dag føler eierskap til det som skal skje i Oslo tidlig i desember. Sivilsamfunnet har spilt den avgjørende rollen det har både som pådriver og – ganske unikt – som leverandør av kunnskap og teknisk innsikt i hvordan dette kunne gjøres på en best mulig måte. Jeg vil også gi kompliment, siden vi snakker om denne saken, til mine medarbeidere i Utenriksdepartementet, ekspedisjonssjef Steffen Kongstad, Anette Abelsen og flere, som har ledet arbeidet mellom departementer og gjort noe konvensjonelt arbeid, men også veldig mye nybrottsarbeid som jeg tror Norge kan være stolt av, og som vi kan bygge på videre framover.

Jeg vil ikke gjenta alle de gode vurderingene som er gjort, men jeg kan slutte meg til alt. Jeg vil gi en særlig honnør til Forsvaret. Dette har ikke vært noen enkel sak for dem – en stor del av Norges eksisterende artilleriammunisjon er i kategorien klaseammunisjon. Konvensjonen gir oss åtte år på utfasing. Forsvarsministeren har bestemt at det skal starte umiddelbart for å sette et eksempel. Men det har krevd tilpasning av konsepter for Forsvaret, og dette arbeidet førte også til at vår delegasjon i Dublin hadde en kraftfull delegasjon som kunne bistå andre land. Dem skal jeg ikke nevne med navn, men det var land som vi normalt mener er langt mektigere enn oss på forsvarssiden, med store forsvarsindustrier og store forsvarssystemer. De kom til Norge for å få vurderinger av hvordan man skulle tilpasse seg avtalen. Vi fikk til en avtale vi også kan leve med med våre NATO-allierte. Mange av de allierte er med. Det at britene kastet seg inn på konvensjonens side noen dager før dette ble konkludert, hadde selvfølgelig stor betydning.

Så ble det reist spørsmål: Hva betyr det at land ikke har signert? Hvordan kan dette bli en norm, og hvordan kan vi bidra til det?

Jeg mener, som jeg sa i en tidligere debatt her i dag, at det allerede er norm. Etter Dublin har de som bruker klasevåpen, brutt en internasjonal norm. Både Georgia og Russland, som Human Rights Watch har understreket, har brukt klasevåpen under Georgia-konflikten. Det stiller etter mitt skjønn i en annen kategori enn før Dublin. Vi må altså fortsatt ha en sivil samfunnsopinion i de landene som har undertegnet, men også i de landene som ikke har undertegnet. Jeg vil der berømme også parlamentarikerne i denne sal som har tatt opp dette i utallige parlamentariske forsamlinger der Norge har tilgang, og sånn sett vært med på å spre saken til andre land.

Nå, et par uker før Oslo-møtet, jobber vi med å få så mange som mulig til å komme. Vi vet at for noen land er dette en veldig krevende sak, hvor de debattene vi har vært igjennom, fortsatt pågår. Jeg hadde i forrige uke gleden av å være i Riga, i Latvia, der bakgrunnsnotatene mine sa at latvierne trolig ikke kom til å undertegne. Vi fikk nå meldingen om at den latviske utenriksministeren kommer, og at han vil undertegne.

Det er gladhistorier, for det viser at det er mulig å jobbe videre.

Til slutt vil jeg gi uttrykk for én bekymring. Arbeidet videre innenfor denne industrien er viktig for Norges forsvarsindustri, det er en viktig teknologipådriver, med en stor grad av kreativitet – det ble påpekt i en tidligere debatt – og man kan også finne opp teknologiske ting som kan komme sivile formål til nytte. Men det er grunn til å frykte at den teknologiske innovasjonen, juridiske spissfindigheter utenom avtaletekster, kan komme opp med nye våpentyper som ikke nødvendigvis er dekket av konvensjonens tekst, selv om den ble gjort veldig ambisiøs og vi klarte å holde ambisjonsnivået igjennom.

Jeg tror at vi skal unne oss å være glade for denne dagen, for de to møtene vi skal ha i dette huset i dag, som gjør dette til norsk lov, men samtidig ta det som en veldig klar marsjordre for at vi må fortsette arbeidet

det med opinionen og med å utvikle humanitærretten videre.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

(Votering, sjå side 574)

Sak nr. 5 [12:35:34]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Kåre Fostervold, Øyvind Korsberg, Ketil Solvik-Olsen, Tord Lien og Bård Hoksrud om å ta et statlig ansvar for å fjerne og deponere det radioaktive materialet fra områdene ved Søve gruver i Nome kommune (Innst. S. nr. 40 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:140 (2007–2008))

Presidenten: Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at taletida blir avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det blir høve til tre replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Arne L. Haugen (A) [12:36:19] (ordfører for saken): Stortinget behandler i dag et representantforslag om at Regjeringen skal ta det hele og fulle ansvaret for å sikre og fjerne de radioaktive slagghaugene ved Søve gruver i Nome kommune i Telemark. Forslagsstillerne ber Regjeringen om å starte dette arbeidet så raskt som mulig.

Søve gruver ble drevet av det statlige selskapet A/S Norsk Bergverk fra 1951 til 1965. Telemark fylkeskommune kjøpte gruvetomten i 1970, fem år etter nedleggelsen. Statens institutt for strålehygiene gav tidligere eier pålegg om å dekke til slagget med kalkslam, noe som ble gjort.

I dag kan det virke helt utrolig at kjøper var interessert i en slik overdragelse, men på overdragelsestidspunktet var det sikkert ingen som forutså eller hadde innsikt i at dette skulle bli en framtidig forurensningskilde.

Det er i senere år påvist at det ligger igjen radioaktivt avfall etter driften, og Statens strålevern har vurdert forholdene og ment at det er behov for en mer permanent sikring. De radioaktive massene representerer økt strålebelastning på befolkningen i området og representerer på sikt også en trussel for Norsjø som drikkevannskilde.

Det er ingen uenighet om at det bør ryddes opp i avfallshaugene etter Søve gruver. Det uenigheten dreier seg om, er hvilket offentlig organ som skal påta seg dette ansvaret. Forslagsstillerne mener at det er staten, som tidligere eier av A/S Norsk Bergverk, som skal gjøre det. Staten ved Nærings- og handelsdepartementet mener at dette ikke er en sak for staten, men at forpliktelsene ble overtatt av fylkeskommunen da den kjøpte eiendommene ved gruveren.

Det er åpenbart at Telemark fylkeskommune og departementet ser helt ulikt på hva som er omfattet av selve overdragelsen, og hva som er konsekvensene av den enigheten som ble inngått etter en befarung i juni 2005. Diskusjonen dreier seg bl.a. om hvorvidt Bergvesenet da tok på seg ansvaret for å bekoste oppryddingen etter gruvnen, eller om det var de nødvendige undersøkelser på stedet som skulle bekostes. Der står saken.

For å søke å finne en omforent løsning i saken har Nærings- og handelsdepartementet på vegne av Regjeringen i begynnelsen av oktober i år gitt et tilbud til fylkeskommunen på inntil 50 pst. statlig økonomisk støtte, under forutsetning av at fylkeskommunen påtar seg det formelle og praktiske ansvar for oppryddingen, og med forbehold om Stortingets samtykke. Dette har ikke Telemark fylkeskommune svart formelt på til departementet. Og siden dette representantforslaget lå til behandling i komiteen, med krav om at staten skal ta det fulle og hele ansvar, er det kanskje ikke noe rart i det.

I brev av 14. november til næringskomiteen sier fylkeskommunen at de ikke oppfatter departementets forslag til løsning som et tilbud, men at departementet her går bort fra en avtale det har vært enighet om. De opplever også at de ikke er i dialog med staten. Det er svært beklagelig at partene skal ha en så ulik oppfatning av realitetene i en så viktig sak.

Flertallet i komiteen, bestående av Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet, Høyre og Venstre, mener imidlertid at Telemark fylkeskommune bør bære deler av utgiftene ved oppryddingen.

Et annet flertall, bestående av de rød-grønne partiene, har videre merket seg at Bergvesenet vil bistå fylkeskommunen med undersøkelser og faglige vurderinger, noe vi mener vil være viktig for å få utarbeidet videre planer for opprydding av det radioaktive avfallet etter gruvedriften.

Det er nå viktig at dialogen mellom fylkeskommunen og staten kommer i gang igjen, slik at man kan finne en omforent løsning i saken. Med henvisning til at det er en forutsetning at Stortinget gir sin tilslutning til eventuell statlig økonomisk støtte til oppryddingskostnadene, ber flertallet om at saken vedlegges protokollen.

Kåre Fostervold (FrP) [12:41:19]: Saken om Søve gruver handler i hovedsak om hvem som bør ha ansvaret for å rydde opp i forurenset masse. Dette burde ha vært en unødvendig debatt, da jeg trodde at det eksisterte full enighet på Stortinget om å videreføre prinsippet om at forurenser skal betale. Men denne regjeringen slutter aldri å overraske.

Selv om alle partier er enige om at de radioaktive slagghaugene ved Søve gruver er et resultat av den statlige gruvedriften på 1950- og 1960-tallet, og alle partier forfekter prinsippet om at forurenser skal rydde opp etter seg, ønsker flertallet bestående av regjeringspartiene å fraskrive seg ansvaret for å rydde opp. Statens tilbud om å dekke 50 pst. av kostnadene nå 43 år etter at gruvevirksomheten ble lagt ned, blir av Telemark fylkeskommune sett på som et klart brudd på allerede inngåtte avtaler.

Telemark fylkeskommune var i god tro da den antok at ansvarsforholdet i denne saken ble løst i 2005. Først var daværende helse- og omsorgsminister Ansgar Gabrielsen ute i lokalavisa Kanalen den 27. april 2005 og bekreftet at han mente at det bør være det offentlige, og da staten, som bør ta kostnadene for å sikre beboere fra en strålingsfare som kan være til stede ved Søve gruver.

Deretter ble det i referatet etter befarung og møte på stedet 16. juni 2005 der Statens strålevern, Telemark fylkeskommune, Nome kommune og Bergvesenet deltok, skrevet: Bergvesenet tar på seg å bekoste og iverksette de tiltak partene blir enige om innenfor rammen av kost-nytte.

Dette blir senere referert i Bergvesenets årsrapport for 2005.

Det var ingenting som skulle tilsi at fylkeskommunen stod foran et usikkert finansieringsansvar i denne saken, da det i 2006 ble gjennomført feltundersøkelser og prøvetagninger fra området ved Søve gruver. Det var ikke før man fikk en ny rød-grønn regjering at man fikk en total fraskrivelse av ansvar fra statens side. Den kom i 2007, fra daværende næringsminister, Dag Terje Andersen. Fylkeskommunen reagerte resolutt og sendte et brev til departementet der de klargjorde en del forhold i saken og stilte en del spørsmål. Dette brevet hadde fylkeskommunen i sommer, 2008, altså ett år etter, fortsatt ikke fått svar på. Det var ikke før etter at Fremskrittspartiet fremmet forslag om saken at det dukket opp et tilbud fra Regjeringen om å dekke halvparten av utgiftene til opprydding ved Søve gruver.

Jeg er kjent med at ting kan ta tid i det offentlige, men vi snakker altså i denne saken ikke om hvilken som helst type forurensing. Det radioaktive avfallet som har ligget nærmest ubeskyttet ved Søve gruver i 43 år, bør fjernes. Selv om det ikke skulle representere umiddelbar fare for innbyggerne i området, ligger det der som en skamplett etter norsk statlig gruvedrift. Å dumpe avfall, særlig radioaktivt avfall, i norsk natur bør og skal ikke forekomme. Når så har skjedd, må det fjernes så raskt som mulig. Når det er det offentlige som har ansvar for avfallet, er det ikke mye tvil om at det vil gi en uheldig signaleffekt til næringslivet og privatpersoner hvis det offentlige ikke rydder opp i egne miljøsynder.

Jeg registrerer også at Telemark fylkeskommune viser til at gruvene, med slagghauger, hjemfalt til staten etter at gruvedriften ble lagt ned. Det er kanskje her det juridiske slaget vil stå, da jeg ser at Telemark fylkeskommune varsler at den vil gå til søksmål mot staten hvis den blir pålagt å bære et økonomisk ansvar for å rydde opp etter den statlige gruvevirksomheten. Fremskrittspartiet ønsker ikke å bivåne en rettssak om områdene ved Søve gruver. Vi viser til prinsippet om at forurenser skal betale, og mener derfor at det ikke er mye forlangt når vi foreslår at dette skal være et statlig ansvar.

Staten har kompetansen, staten har økonomien til å få avsluttet denne saken på en verdig måte, slik at vi kan få sikret de 2 000 m³ med radioaktivt avfall ved Søve gruver på en skikkelig måte.

Å sende regningen for dette til en fattig fylkeskommune som allerede må prioritere mellom skole og samferd-

sel, er ikke riktig i denne saken. Her er det staten som har tjent penger på gruvedrift, det er staten som har tjent penger på salg, og da bør det være staten som tar regningen for å rydde opp.

På den bakgrunn fremmer vi mindretallets forslag i innstillingen, om at Stortinget ber Regjeringen ta et statlig ansvar for å fjerne og deponere det radioaktive materialet fra områdene ved Søve gruver i Nome kommune.

Politikk handler om å ville. Fremskrittspartiet vil i denne saken. Jeg hadde håpet at regjeringspartiene også hadde villet.

Presidenten: Representanten Kåre Fostervold har teke opp det forslaget han refererte til.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [12:46:38]: Høyre satt i regjering da NRK Brennpunkt gjennom en dokumentar fikk satt nasjonalt søkelys på saken om Søve gruver. Brennpunkt ble godt hjulpet av Heidi Sørensen fra SV, som også tok saken opp i spørretimen. Sørensen, som nå er statssekretær i Miljødepartementet, sendte den gangen ut pressemelding og krevde at staten betaler for opprydding der staten har eid anleggene.

Samarbeidsregjeringen gikk raskt til handling. Allerede i juni 2005 ble det gjennomført en befarings på Ulefoss mellom kommunen, fylkeskommunen og flere statlige etater. På møtet ble det enighet om at Bergvesenet påtok seg på vegne av Nærings- og handelsdepartementet å bekoste og iverksette de tiltak som partene ble enige om innenfor rammen av en kost-nytte-betraktning.

I ettertid er fylkeskommunen og staten uenige om Bergvesenet påtok seg enhver kostnad ved hele oppryddingsprosessen, eller bare kostnadene ved å gjennomføre og bekoste nødvendige undersøkelser på stedet.

Jeg vil ikke bruke tid her på å diskutere hva Bergvesenet la i dette i 2005. Det mener jeg er uønskelig for resultatet. Det avgjørende er at Samarbeidsregjeringen gikk inn i saken i 2005, fikk satt i gang undersøkelser og hadde alle intensjoner om en rask opprydding. At saken i praksis stoppet opp da vi måtte gå av, er svært trist.

Det foreligger som sagt en juridisk uenighet mellom staten og fylkeskommunen om hvem som er forpliktet til å rydde opp. Når det gjelder ansvaret, framhever staten sitt syn i brev datert 23. oktober 2008, hvor det hevdtes at oppryddingen er en forpliktelse fylkeskommunen overtok da den i 1970 kjøpte eiendommene ved Søve gruver fra A/S Norsk Bergverk.

Med forbehold om Stortingets samtykke har Nærings- og handelsdepartementet imidlertid tilbudt Telemark fylkeskommune en statlig økonomisk støtte på inntil 50 pst. av oppryddingskostnadene. Fylkeskommunen på sin side hevder at ansvaret påhviler staten ved Bergvesenet. De viser i denne forbindelse til enighet på befaringen i juni 2005, til forurenser betaler-prinsippet, til at også slagget er hjemfalt, og til festnet praksis innenfor bergverksretten.

Høyre mener at staten må skjære igjennom og ta ansvar. Det er uholdbart at saken blir stående i stampe på grunn av en juridisk uenighet. Til det er oppryddingen for viktig.

Derfor fremmer Høyre i dag, sammen med resten av opposisjonen, forslag om at Regjeringen må ta et statlig ansvar for å fjerne og deponere det radioaktive materialet fra områdene ved Søve gruver i Nome kommune.

Høyre vil på det sterkeste understreke at staten her må påta seg hovedansvaret, og at det er i tråd med den holdningen som staten inntok da Høyre satt i regjering.

Samtidig må Telemark fylkeskommune bidra med gode og konstruktive løsninger og tilrettelegging for å få kuttet gjennom den gordiske knuten i denne saken. God dialog og godt samarbeid mellom Telemark fylkeskommune og staten vil være den raskeste og beste veien til å få ryddet opp i dette radioaktive avfallet som har spredt bekymring i befolkningen gjennom tiår.

Dette er en sak som har stått i stampe i tre år etter valget i 2005. Det er nå på høy tid at sittende regjering går inn i saken med samme vilje og evne til handling og resultatoppnåelse som Samarbeidsregjeringen utviste.

Høyre vil nok en gang understreke at hovedansvaret for å få ryddet opp, bør påhvile staten, og at det i denne saken ikke må påløpe store kostnader for fylkeskommunen som vil gå ut over de oppgavene som fylkeskommunen skal gjennomføre overfor sine innbyggere.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [12:51:10]: Det var A/S Norsk Bergverk som eide Søve gruver i Telemark. Blant dei metalla som vart vunne ut der, var det viktigaste niob. Ein del av bergartane i området inneheldt høge konsentrasjonar av dei radioaktive stoffa thorium og uran. Gjennom utvinning av niob vart slaggstoffa lagde på området rundt gruva. Ein slik konsentrasjon av slagg og massar frå produksjonen har danna ein uvanleg høg konsentrasjon av radioaktivt materiale. Dette avfallet har lege der sidan gruvedriften vart lagd ned, og det ligg, som det allereie har vorte sagt fleire gonger, like ved den viktige drikkevasskjelda Norsjø. Det er difor nødvendig at det vert rydda opp, og at det vert sikra langtidslagring av problemavfallet. Dette er det heldigvis brei semje om.

Anlegga og eigedomane ved Søve gruver vart selde til Telemark fylkeskommune i 1970. Telemark fylkeskommune meiner at dei har fått løfte om at staten skal ta på seg ansvaret for opprydding av forureininga. Sidan har ikkje noko skjedd. På denne bakgrunnen er det Telemark fylkeskommune no har varsla at dei vurderer søksmål mot staten.

Kristeleg Folkeparti meiner at prinsippet om at forureinar skal betala, gjer at staten må ta eit ansvar for oppryddinga. Det kan ikkje vera slik at dette prinsippet berre skal gjelda for private selskap. Det var trass i alt staten som var eigar då forureininga skjedd. Dessutan kan det stillast spørsmål ved kven som er eigar no. Er det fylkeskommunen, eller er det staten? Har heimfall gjort at staten no eig eigedomane? Eg ønskjer at statsråden avklarar dette og svarar på om prinsippet om at det er forureinar som skal betala, også skal gjelda staten, og om kven ho meiner no eig eigedomane til Søve gruver.

Kristeleg Folkeparti stør forslaget om at Regjeringa no må ta eit statleg ansvar for å sikra og fjerna dei radioaktive slagghaugane ved Søve gruver i Nome kommune. Dette

arbeidet må starta så snart som mogeleg. Det handlar rett og slett om å verna alle dei i Nome kommune og i Telemark som er avhengige av Norsjø som drikkevasskjelde, mot farleg forureining. Me veit at problemet er der. Kristeleg Folkeparti er heilt tydelege på at folk i Telemark har krav på at Regjeringa no handlar umiddelbart.

Leif Helge Kongshaug (V) [12:54:12]: La meg innledningsvis få understreke at det er viktig at en tar på alvor situasjoner der en ikke kjenner påvirkningen av lagret materiale på mennesker. Det gjelder både på kort og på lang sikt.

Det er ubehagelig og foruroligende å ha et lager med høy konsentrasjon av radioaktivt materiale i nærområdet og i tillegg, som i dette tilfellet, i nærheten av en drikkevannskilde. Venstre er derfor enig i at her må det foretas en utredning av hvordan opprydding skal skje. Og videre: Oppryddingen må gjennomføres. Det er etter Venstres mening et grunnleggende prinsipp at forurenser også skal rydde opp. Her har staten et ansvar. Dette ansvaret må staten ta. Når det da er fylkeskommunen som i dag eier arealene og området, må også fylkeskommunen være delaktig i de prosessene som skjer.

Dette er en sak som også er av prinsipiell betydning. Spørsmålet er hvem som skal rydde opp i tidligere «syn-der» opp gjennom historien. Selskapet som var ansvarlig for driften, er ofte avvirket, og en har ingen motpart. Likevel er det ikke unaturlig at der staten har vært aleneier i et selskap, og selv om selskapet er nedlagt, har staten et ansvar utover det som er rimelig å vente om det hadde vært en privat eier. Staten skal opptre profesjonelt, men har også et overordnet samfunnsansvar i slike saker.

Jeg tror ikke jusen og rettsapparatet skal være problemløserne i denne saken. Det tror jeg ingen er tjent med.

Venstre mener at sett i lys av det uklare ansvarsforholdet mellom staten og Telemark fylkeskommune må staten ta på seg et hovedansvar for å utrede fjerning, fjerne og deponere radioaktivt materiale fra Søve gruver. Dette er en sak som ikke finner sin løsning i Stortinget på dette tidspunkt, men Regjeringen må ta hovedansvaret, være utøvernes myndighet og eventuelt komme tilbake til Stortinget når saken er gjennomarbeidet, slik at Stortinget har et bredere grunnlag å ta avgjørelsen på.

Ellers viser jeg til mindretallsforslaget, der Venstre er medforslagsstiller.

Statsråd Sylvia Brustad [12:57:07]: Dette er en sak som har en lang forhistorie, og jeg tror mange i ettertid kunne ha ønsket at det hadde skjedd avklaringer tidligere. Jeg mener også at en del ting kunne ha vært gjort annerledes, slik at vi nå kunne unngått å være i en situasjon der staten og fylkeskommunen er uenige om ansvarsforhold. Jeg forstår også at dette er en sak som skaper engasjement.

Vi er alle sjølsagt helt enige om at avfallet må tas hånd om på en forsvarlig måte. Dette er avfall som i henhold til Statens strålevern kan innebære radioaktiv strålingsfare, og som bør undersøkes og sikres permanent.

Saken er imidlertid ikke så enkel. Jeg er kjent med at

Telemark fylkeskommune i forbindelse med næringskomiteens arbeid med Dokument nr. 8-forslaget har sendt brev til komiteen. Jeg registrerer at det framkommer at det er en klar uenighet mellom fylkeskommunen og departementet i denne saken.

Nærings- og handelsdepartementet må imidlertid stå fast på at juridiske vurderinger vi har foretatt – hvilket er helt vanlig i denne type saker – helt klart sier at denne oppryddingen ikke er et statlig ansvar, men et ansvar som påhviler grunneieren, altså Telemark fylkeskommune. Departementet skrev allerede i 1989, altså for 20 år siden, til fylkeskommunen at en anså at saken ikke var statens ansvar. Det samme ble meddelt i brev i fjor til Statens strålevern og fylkeskommunen, og i brev av 23. oktober til næringskomiteen som er vedlagt innstillingen.

Som det er opplyst, ble driften ved Søve gruver nedlagt allerede i 1965. Eiendommene ble i 1970 overdratt til Telemark fylkeskommune og Nome kommune i den stand de befant seg, med rettigheter og forpliktelser. Slagget var da, som det er sagt, dekket til med kalkslam, etter pålegg fra miljømyndighetene den gang. A/S Norsk Bergverk ble senere avvirket. Statens strålevern har lenge hatt Fensfeltet under observasjon, og har også sett på stedet der det er lagret avfall etter Søve gruver. Strålevernet mener som kjent at det bør finne sted en ny og mer permanent sikring. Hva denne vil koste, er ennå usikkert og avhenger sjølsagt av om en kan nøye seg med en ny tildekking, eller om en må ta opp og flytte avfallet og plassere det på et nytt deponeringssted.

Etter en henvendelse fra Statens strålevern tilbake i 2005 påpekte departementet i et foreløpig svar til Strålevernet, med gjenpart til fylkeskommunen, at ansvarsforholdet krevde utredning. Departementet bad samtidig sin fagetat Bergvesenet om å foreta undersøkelser i området. Departementet åpnet også for at det kunne ytes tilskudd til undersøkelse og opprydding etter Søve gruver, og det er altså det departementet gjorde i sitt støttetilbud – med forbehold om Stortingets godkjenning – av 16. oktober i år til Telemark fylkeskommune.

Jeg forstår at fylkeskommunen mener at Bergvesenet på et møte i 2005 og gjennom sin medvirkning har påtatt seg det fulle ansvaret for oppryddinga ved Søve. Etter departementets syn har Bergvesenet ikke påtatt seg noe slikt totalansvar, og de har heller ikke hatt anledning til det. Slik vi ser det, har vi imidlertid gjort det klart at Bergvesenet gjerne kan medvirke ved f.eks. å fortsette undersøkelsene av slagghaugene. Senere møter i saken har dreid seg om undersøkelsesprogram.

På bakgrunn av at Regjeringa nå har drøftet saken, og med forbehold om Stortingets samtykke, gav jeg i brev av 6. oktober 2008 Telemark fylkeskommune et tilbud om at staten kunne være villig til å dekke inntil 50 pst. av oppryddingskostnadene, mot at fylkeskommunen aksepterte at den har ansvaret for å rydde opp. Vi sa også at Bergvesenet, som nevnt, fortsatt vil kunne bistå faglig når det gjelder å kartlegge omfanget av forurensningene og vurdere aktuelle oppryddingstiltak. Nærings- og handelsdepartementet avventer nå svar fra Telemark fylkeskommune på dette brevet. Når vi mottar det svaret, vil vi sjøl-

sagt gå grundig gjennom det. Vi vil sjølsagt også gjerne ha dialog med Telemark fylkeskommune om det.

Solveig Horne hadde her overtatt presidentplansen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [13:02:00]: Det kan umiddelbart synes som et sjenerøst tilbud når staten tilbyr seg å dekke 50 pst. av kostnadene. Men, som statsråden helt sikkert er kjent med, med dagens kommuneøkonomi er det umulig å få til for en fylkeskommune som har svært viktige oppgaver overfor sine innbyggere.

Så sa statsråden i innlegget sitt at saken burde ha vært løst på et tidligere tidspunkt, og at den kunne ha vært behandlet på en annen måte. Jeg håper at statsråden kan ta selvkritikk med tanke på hvordan også staten har opptrådt i denne saken.

Vi ser også at flertallet i innstillingen – regjeringspartiene – hevder at det fortsatt pågår en dialog mellom staten og Telemark fylkeskommune i denne saken. I et brev til næringskomiteen har Telemark fylkeskommune avklart at slik dialog ikke finnes.

Da er mitt spørsmål til statsråden: På hvilken måte kommuniserer statsråden et slikt budskap når det ikke blir oppfattet av mottaker?

Statsråd Sylvia Brustad [13:03:15]: Jeg står fast på at dette er en sak som har en utrolig lang forhistorie. Jeg mener mange bør dele ansvaret for at det ikke er ryddet opp i dette tidligere. Saken har pågått i over 20 år. Jeg tar sjølsagt min del av ansvaret, for den tida jeg har hatt ansvaret og vår regjering har hatt ansvaret. Nå er jeg mest opptatt av å få løst saken. Jeg opplever at Stortingets engasjement også tyder på at vi bør det.

På bakgrunn av at denne saken har pågått over lang tid, og at det er gjort grundige undersøkelser, var det at vi, med forbehold om Stortingets samtykke, gav Telemark fylkeskommune et tilbud om å dekke 50 pst., slik jeg har redegjort for. Vi avventer svar på det brevet. Jeg håper at vi snart får det. Og vi er innstilt på å snakke med fylkeskommunen med det siktemål å greie å løse den saken, få ryddet opp i dette, slik at det blir sikrere for alle som er bekymret for situasjonen ved Søve nå.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [13:04:25]: Det er litt trist at det som me i grunnen alle er enige om, at det må ryddast opp i dette problemområdet, har stranda i juridisk ueinighet. Eg veit ikkje korleis eg eigentleg skal karakterisera det, men partane kan altså ikkje koma til einigheit om at her må det ryddast opp. Der har me i opposisjonen prøvt å skjera igjennom for å få ein slutt på dette og få ei opprydding her, slik at dette ikkje berre vert ein retorisk debatt.

Eitt av dei uklære spørsmåla er: Kven er det eigentleg som eig Søve gruver no? Det er rett at fylkeskommunen tok over dette, men så vert det hevda at på grunn av heimfall er det faktisk staten som no sit med eigedomsretten. Det er eit ikkje heilt uvesentleg spørsmål i denne saman-

hengem, så det kunne vore interessant å få høyra statsråden si vurdering av kven ho eigentleg meiner er den reelle eigaren. Står ho på at det framleis er fylkeskommunen, eller har det skjedd noko med heimfallet, slik at reelt sett er det er staten som eig det?

Statsråd Sylvia Brustad [13:05:30]: Som kjent ble A/S Norsk Bergverk lagt ned og overtatt av Telemark fylkeskommune. Det er ikke noe jeg har funnet på, men etter mange grundige juridiske vurderinger, som bl.a. har pågått i tidsrommet senest 2005 til 2007 og fram til der vi er nå, er det helt klart at dette er fylkeskommunens ansvar. Det ble også gjort klart allerede for 20 år siden. Så har denne saken pågått og pågått. Staten har ikke ansvaret. Men fordi det er en så spesiell sak, fordi vi snakker om det avfallet vi snakker om, har staten likevel sagt, til tross for at den juridisk sett ikke har ansvaret, at den gjerne vil bidra med inntil 50 pst. av oppryddingskostnadene.

Så jeg vil bare appellere til Telemark fylkeskommune og oppfordre dem til å svare på det brevet vi har sendt. Vi må komme i dialog, sette oss rundt et bord. Staten ønsker å bidra, sjøl om vi juridisk egentlig ikke har noe ansvar for dette.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [13:06:35]: Norsk statlig gruvedrift har forårsaket alvorlig forurensnings- og strålefare i Nome kommune i Telemark. Mener statsråden virkelig at det er forsvarlig at staten som forurenser, løper fra sitt ansvar og overlater til fylkeskommunen å betale for opprydding i statens gamle synder, at en fylkeskommune som sliter med økonomien knyttet til skole og andre viktige gjøremål som den skal forsvare, skal være nødt til å ta slike tunge løft? Jeg synes det er ganske tøft å stille sånne krav, og jeg håper statsråden ser at dette er et statlig ansvar, og skjærer igjennom.

Statsråd Sylvia Brustad [13:07:24]: Faktum er jo at det i sin tid ble ryddet opp etter driften ved Søve ved at avfallsmassene ble tildekket med kalkslam, etter det som var datidas krav.

Så til det å løpe fra ansvaret. Jeg synes det er ganske freidig av en representant fra Høyre, som også har hatt ansvar i regjering i flere år, og som har hatt ansvar også i Næringsdepartementet i noen år, å si det. Men jeg er for øvrig ikke opptatt av å se på det som har skjedd, jeg er opptatt av å løse saken. Det er faktisk denne regjeringen som har gitt Telemark fylkeskommune et tilbud om å bidra, til tross for at all juridisk ekspertise som vi støtter oss på, sier at vi ikke har det ansvaret.

Så jeg håper at også Høyre mener at det viktigste nå er å få en løsning i saken. Jeg håper at Telemark fylkeskommune vil svare oss på den henvendelsen vi har kommet med, at vi får en dialog, og at vi greier å få ryddet opp, for det tror jeg nå er det aller viktigste.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed avsluttet.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Sigvald Oppebøen Hansen (A) [13:08:35]: Denne saka er ei spesiell og vanskeleg sak – ikkje minst i forhold til dei juridiske spørsmåla, men òg fordi ein har hatt ei forståing av at det er reelle forhandlingar mellom staten og Telemark fylkeskommune.

Saka har ei lang historie, slik fleire har vore inne på. Telemark fylkeskommune meiner ganske bestemt at staten ved gruverdriftas opphøyr i 1965 erklærte heimfall til Søve gruver. Ikkje minst på denne bakgrunn meiner Telemark fylkeskommune at staten har eit ansvar for å rydde opp og sikre problemavfallet etter gruverdrifta på Søve i Nome kommune.

Departementet har vurdert dei juridiske sidene grundig og konkludert med at dette ikkje er eit ansvar som staten har. Departementet meiner heilt klart at oppryddinga var ein del av dei forpliktingane fylkeskommunen overtok da dei i 1970 kjøpte eigedomen. Det tek eg til etterretning.

No er det slik at Nærings- og handelsdepartementet har tilbydd fylkeskommunen ei statleg økonomisk støtte på inntil 50 pst. av oppryddingskostnadene, under føresetnad av at Telemark fylkeskommune aksepterer sitt ansvar for oppryddinga. Dette tilbudet har ikkje Telemark fylkeskommune respondert på, i og med at dei betraktar saka som avslutta gjennom det dei meiner var ei oppnådd einigheit i 2005. Der står saka.

Alle meiner at det bør ryddast godt opp i avfallshaugane etter Søve gruver. Slagghaugane med radioaktivt avfall ligg nær drikkevasskjelda Norsjø, men ekspertane hevdar at slagghaugane og det radioaktive avfallet ikkje representerer nokon direkte helseisriko for innbyggjarane. Likevel meiner eg og fleire med meg at det må skje ei snarleg opprydding og ei permanent sikring av materialet.

Det er mitt håp at Telemark fylkeskommune oppfattar departementets initiativ som eit tilbod og at partane gjennom vidare drøftingar kjem fram til ei løysing dei kan bli einige om. Derfor har me valt å gå inn for at saka blir lagd ved protokollen framfor å avvise forslaget. Det er heilt uhaldbart at Telemark fylkeskommune og staten har ulik oppfatning av det juridiske ansvaret i denne saka.

Peter Skovholt Gitmark (H) [13:11:38]: Dette er en miljøsak, og dette er også en prinsippsak. Den omhandler hvem som skal betale for gamle miljøsynder. Det burde ha vært en enkel sak ut fra prinsippet Stortinget gang etter gang har slått fast, nemlig at forurenser skal betale.

Da forurensningen ble til, var staten eneier av selskapet. Det er dermed statsråden som unødvendig gjør denne saken komplisert. Jeg tenkte å bruke et halvt minutt på å vise til litt av omfanget.

Slagghaugen har et meget stort volum. Den ligger ubeskyttet mot norsk natur. Radioaktiviteten skyldes et stort innhold av uran og thorium, og haugen inneholder også en del tungmetaller. Haugen avgir høy gammastråling, radongass samt uran og thorium. Slagget har foreløpig i liten grad gått i oppløsning, men det har man ingen forvisning om vil være tilfellet i fremtiden.

Heidi Sørensen, statssekretær i Miljøverndepartementet, var forbilledlig klar da hun satt på Stortinget. Da slo hun fast at forurenser betaler-prinsippet skal ligge fast, og

det er jeg helt enig i. Det er et nådeløst prinsipp for private, og det prinsippet burde være like nådeløst for det offentlige. Høyre støtter selvsagt det som det bærende prinsippet overfor alle som forurenser, at gjør man det, skal man også rydde opp.

La meg helt avslutningsvis stille statsråden et direkte spørsmål: Har staten gjennom denne sak nå tenkt å fravike prinsippet om at forurenser betaler?

Bård Hoksrud (FrP) [13:13:57]: Det er nesten litt rørende å høre hvor stor enighet det er om at vi må rydde opp i saken. Alle, også de som representerer regjeringspartiene, har vært oppe og sagt at dette er det viktig å ta tak i, vi må finne en løsning. Statsråden sier at hun er opptatt av å finne en løsning. Løsningen her er jo at dette stortinget sier at denne saken vil vi rydde opp i. Vi vil fjerne 4,3 tonn som inneholder uran, og vi vil fjerne 9,7 tonn som inneholder thorium i slagghaugen ved Søve gruver i Nome kommune i Telemark fylke.

Jeg hadde håpet at vi kunne finne en løsning istedenfor å ha en defensiv holdning og en statsråd som sier at det ikke lenger er slik at forurenser skal betale. For det er jo det prinsippet man nå fraviker – at det faktisk skal være den som har forurenset, som skal betale. Nå viser det seg at det i tillegg er en diskusjon om hvem som nå eier og har ansvaret for gruvene. Jeg hører noen mener at bergmesteren har sagt at i henhold til hjemfallsretten er det ikke staten som har dette ansvaret, mens andre mener at det kanskje er staten som har et større ansvar her.

I diskusjonen i forbindelse med at fylkeskommunen kjøpte dette området i 1970, synes jeg det er litt viktig å ha med seg hvordan fylkeskommunen var organisert i 1970, i forhold til hvordan fylkeskommunen er organisert nå. Den gangen var staten ganske aktiv når det gjaldt hvordan fylkene ble styrt, i forhold til den rollen fylkesmannen har i dag – som statens forlengede arm i en fylkeskommune med politisk ledelse og politisk organisering. I tillegg vet vi at den gangen Søve gruver ble kjøpt av fylkeskommunen, ble det stilt store spørsmål om hvilke utfordringer som lå der. Det er ikke minst de utfordringene vi ser nå: Uran og thorium ligger i slagghaugene. Man vet at dokumenter er unntatt offentlighet. Det kan godt hende at disse ikke var kjent den gangen fylkeskommunen kjøpte området.

Det er flere som har vært inne på Heidi Sørensens uttalelser om denne problematikken. Jeg er helt enig: Hun sa veldig klart at det er forurenser som skal betale, og at man nå må sørge for å rydde opp. Den samme Heidi Sørensen er nå statssekretær i Miljøverndepartementet og en del av Regjeringen. Jeg håper at også Regjeringen nå sier at den vil sørge for å rydde opp. Det kan den gjøre i dag – hvis den vil. Men det er kanskje viktigere å være i utlandet og fortelle hvor flink man er – bruke 1,4 milliarder kr i Russland for å hjelpe til med å rydde opp i problematikken med radioaktivt avfall – enn å rydde opp et sted i eget hjemland, i Norge, i en kommune og i en fylkeskommune som ikke selv har råd til å rydde opp i dette. Staten burde sørge for å rydde opp, som også er den som sørget for at dette radioaktive avfallet fikk ligge i kommunen.

Steinar Gullvåg (A) [13:17:24]: Som flere allerede har vært inne på i denne debatten, har næringskomiteen mottatt et brev fra Telemark fylkeskommune som etter min oppfatning setter denne saken og komiteens innstilling i et nokså rart lys. Det er først og fremst fordi fylkeskommunen påstår at det ikke er noen dialog mellom departementet og fylkeskommunen i sakens anledning, og dernest fordi fylkeskommunen påstår at den egentlig ikke er part i saken, fordi gruvene, inkludert det forurensende deponiet, tilhører staten. Vel vitende om at en dialog forutsetter minst to parter, og at vi har en samtaleform som kalles parallelle monologer, som er ganske velutviklet i norsk offentlighet, kan vi rett og slett ikke leve med at det finnes slike uoverensstemmelser. Jeg forutsetter at kommunen, fylkeskommunen og staten er i stand til å snakke med hverandre i fortsettelsen.

Selv om det ikke antas å være noen umiddelbar fare for omfattende radioaktiv forurensning i Nome kommune, representerer slaggdeponiet ved Søve gruver en potensiell forurensningsfare. Skulle denne faren bli akutt, ville en strid mellom fylkeskommunen og staten om det juridiske ansvaret for oppryddingen ha underordnet betydning. Slaggdeponiet ved gruvene på Søve er ikke det eneste som representerer en forurensningsrisiko. Det gjelder i høy grad også en del andre nedlagte gruver.

I mangel av en totaloversikt og i lys av denne saken tror jeg det vil være klokt å gi Bergvesenet i oppdrag å kartlegge omfanget av forurensningsfaren ved nedlagte gruveanlegg, avklare ansvarsforhold og botemidler – og så komme tilbake til Stortinget med en samlet plan for håndteringen av disse problemene. Det er selvfølgelig ikke til hinder for at man kan bli nødt til å ta opp de akutte problemer som måtte oppstå underveis.

Kåre Fostervold (FrP) [13:20:03]: La meg først få rose statsråden, som har tilbudt statlig økonomisk støtte på inntil 50 pst. av kostnadene. Dessverre, det er bare ikke nok.

Steinar Gullvåg var inne på at det kanskje kunne være flere gruver man ønsket å kartlegge, og så komme tilbake med en samlet plan. Jeg håper jo at Stortinget har den samme innstillingen til andre gruver der staten har drevet virksomhet og forurenset. Det må være statens ansvar å rydde opp i eget rot.

Til dette med statlig ansvar – representanten Hoksrud var inne på det. Vi har brukt 1,4 milliarder kr i Russland for å hjelpe til med å hogge opp tidligere atomubåter. Vi har byttet ut strontiumbatterier på fyrlykter i Russland. Det er ikke våre statlige selskaper som har bygd eller drevet noe av dette, men der har vi altså tatt et visst ansvar. Et annet eksempel er skipsvraket «Murmansk», som ligger i skjærgården utenfor Finnmark. Her er det ikke noe klart statlig ansvar, men man har inntatt en aktiv rolle og sagt at vraket skal vekk. Hvis man vil, skjærer man igjennom – man driver ikke med jus på dette området.

Det er jo engang slik at det er staten som i dette tilfellet har pengene og kompetansen, og det er bare staten – slik jeg ser det – som kan løse dette problemet. En fylkeskommune som ikke engang har råd til å sørge for at ungene på

skolebussen sitter i bilbelte, har ikke råd til å gå inn med flere millioner kroner for å rydde opp ved Søve gruver. Alternativet i denne saken hvis staten ikke går inn og tar det hele og fulle ansvar – som jeg mener de bør gjøre – er at slagghaugene ved Søve blir liggende og saken absolutt ikke blir løst.

Statsråd Sylvia Brustad [13:22:06]: Jeg tenkte bare at jeg helt kort til slutt vil svare, i og med at jeg fikk et direkte spørsmål, på det som dreier seg om prinsippet om at forurenser skal betale. Det er sjølsagt et veldig godt prinsipp. Men i denne saken, som alle her kjenner godt til, er det slik at A/S Norsk Bergverk er nedlagt. Det ble dekket til etter datidens krav, og grunnen ble kjøpt opp av Telemark fylkeskommune. Så har det vært mange prosesser i den forbindelse. Jeg skal ikke gjenta det.

Det jeg oppfatter at Stortinget er opptatt av, og som Regjeringa også er opptatt av, er å finne en løsning i denne saken – få ryddet opp og få en slutt på denne striden som har pågått i veldig mange år. Det er bakgrunnen for at vi har tatt et initiativ og gitt Telemark fylkeskommune et tilbud om at staten kan ta 50 pst. av kostnadene. Som jeg har sagt, avventer vi nå en tilbakemelding fra Telemark fylkeskommune. Når vi får den, skal vi sjølsagt gå grundig igjennom den. Jeg håper det er mulig å ha en dialog med fylkeskommunen, og det tror jeg faktisk også.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 574)

Sak nr. 6 [13:23:26]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Bent Høie, Peter Skovholt Gitmark og André Oktay Dahl om et styrket tilsyn med offentlige anskaffelser (Innst. S. nr. 41 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:123 (2007–2008))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kåre Fostervold (FrP) [13:24:30] (ordfører for saken): Intensjonen i forslaget vi nå skal behandle, er å etablere et styrket tilsyn med offentlige anskaffelser. Forslagsstillerne er av den oppfatning at regelverket for offentlige anskaffelser i altfor liten grad overholdes, noe som også bekreftes i Riksrevisjonens årlige rapporter. Det er derfor etter saksordførers oppfatning en viktig sak vi

skal ta stilling til i dag. Den siste rapporten fra Riksrevisjonens årlige revisjon og kontroll av departementene for 2007 viser også at det fortsatt er en lang vei å gå for å få innkjøpsrutinene på plass.

Anskaffelsesregelverket er viktig for næringslivet som leverandør til offentlig sektor. Det er viktig at det rundt innkjøpsprosessen til offentlig sektor legges til grunn forutsigbarhet, ryddighet og åpenhet. Innkjøpsregelverket skal sørge for at offentlige ressurser blir brukt på en mest mulig kostnadseffektiv og kvalitetssikret måte.

Dessverre ser det ut til at veldig mange av de bruddene på regelverket som forekommer, ikke blir klaget inn til KOFA. Årsakene til det kan være mange – at næringslivet ikke ser seg tjent med å gjøre det, enten fordi de anser innkjøpet som ferdig avsluttet eller at de er bekymret for sine fremtidige interesser som leverandør til offentlig sektor.

Forslagsstillerne viser også til den begrensede rolle som KOFA kan ha i å ivareta regelverket for offentlige anskaffelser, da de kun behandler brudd på regelverket som blir klaget inn til KOFA, og selv ikke tar initiativ til å kartlegge regelbrudd. Saksordføreren regner med at de enkelte partier selv redegjør for sine merknader og forslag i saken.

Fremskrittspartiet støtter forslagsstillerne i at det er viktig å få på plass en tilsynsordning som mer effektivt følger opp brudd på regelverket for offentlige anskaffelser. Det offentlige handler inn for godt over 300 milliarder kr i året, og det sier seg selv at man kan få store unødvendige utgifter hvis man ikke gjennomfører åpne og forutsigbare anbudskonkurranser for leveranser til offentlig sektor.

Selv om vi er enig med regjeringspartiene i at det trengs kompetanseheving, informasjon og veiledning for å forebygge disse bruddene, er det også viktig at man har et tilsyn, som kanskje kan utføre den etterkontrollen som tilsvaret den oppfølgingen som departementene får fra Riksrevisjonen.

Vi er av den formening at et tilsyn som kan sikre bruken og etterlevelsen av lovverket, må komme på plass for å presse frem det nødvendige skippertaket som offentlig sektor nå må ta. Arbeidet med å implementere regelverket og etterlevelsen av dette går rett og slett altfor sakte.

Fremskrittspartiet er også bekymret for konsekvensene av at den nasjonale terskelverdien for anbudsplikt ble hevet fra 200 000 kr til 500 000 kr. I mange kommuner er det offentlige den desidert største kunden for mange leverandører. Det er kanskje ikke de store innkjøpene som gjøres, men det er mange mindre kunder som totalt sett kan bidra til en betydelig omsetning. For mange av de småbedriftene som finnes rundt omkring i dette landet, er det av avgjørende betydning at man har tilgang til leveranser til det offentlige. Det er derfor viktig at man har en mulighet til å følge med på de innkjøpsplaner det offentlige har, slik at man blir klar over at det er muligheter for å komme med tilbud. Det er tegn nå som tyder på at denne muligheten er blitt svekket. Vi foreslår derfor at Regjeringen foretar en evaluering av hvilke konsekvenser hevingen av terskelverdien for utlysning av offentlige anskaffelser har medført. Samtidig mener vi at noe av denne problemstillingen vil bli løst hvis en innfører en plikt til forenklet kunngjøring for innkjøp under den nasjonale terskelverdien for an-

budsplikt. På den måten kan man enkelt tilrettelegge for nødvendig informasjon til næringslivet vedrørende offentlige innkjøp. Det som dette vil medføre av administrative byrder, vil fort betale seg gjennom økt konkurranse om oppdragene.

På denne bakgrunn fremmer jeg de forslagene som Fremskrittspartiet er med på i innstillingen.

Presidenten: Representanten Kåre Fostervold har tatt opp de forslagene han refererte til.

Gunvor Eldegard (A) [13:28:50]: Arbeidarpartiet er enig i at bruk av konkurranse kan vera eit viktig bidrag til ein effektiv bruk av samfunnet sine ressursar. Difor er det viktig at regelverket om anskaffing i offentlig sektor vert korrekt brukt, og at det skjer på ein effektiv, ryddig og profesjonell måte.

Det er bekymringsfullt når me ser at det er ei rekkje brot på regelverket. Difor er eg veldig glad for at Regjeringa faktisk har teke tak i problemet og har gjort mykje for å styrkja etterlevinga av regelverket for offentlege anskaffingar.

Det handlar om kompetanse, informasjon og rettleiing. Alt dette er viktige føresetnader for at regelverket om anskaffingar skal verta etterlevt på ein god måte. Arbeidarpartiet er difor tilfreds med Regjeringa sitt arbeid for å betra kompetansen og etterlevinga av regelverket. Difor oppretta Regjeringa i januar Direktoratet for forvaltning og IKT, DIFI, og ei sentral oppgåve der er faktisk kunnskapsspreiing og informasjon om offentlege anskaffingar.

Det er òg slik at dei nye reglane som kom om gebyr for ulovlege direkteanskaffingar, berre har verka sidan januar 2007, og me må gi dei litt meir tid for å evaluera dei. Me trur at handhevinga av regelverket vil verta ytterlegare styrkt når me skal gjennomføra det nye handhevingsdirektivet, for me har merka oss at det òg skal vera eit utval som skal sjå på handhevinga av regelverket. Difor meiner me at når me har fått informasjon om DIFI, når me har fått gebyr på anskaffingar, når det skal vera eit utval som skal sjå på det, og det skal koma ei stortingsmelding om offentlege innkjøp, synest eg dette er viktige ting. Det viser at Regjeringa har ei aktiv rolle i dette.

Lat meg òg seia at me i Arbeidarpartiet er glade for at det viser seg at den hevinga av terskelverdien frå 200 000 kr til 500 000 kr som ein gjorde hausten 2005, faktisk har vore samfunnsøkonomisk lønsam. For det er konklusjonen til Asplan Viak, som på oppdrag frå Fornyings- og administrasjonsdepartementet vart bedne om å evaluera konsekvensane av endringane. Det viser seg at både leverandørar og innkjøparar har spart pengar på enklare innkjøpsprosessar, og at tapet på ein eventuell redusert konkurranse ikkje overstig denne gevinsten.

Som eg sa: Regjeringa varsla i St.prp. nr. 1 for 2007–2008 at ho skal koma med ei eiga stortingsmelding om offentlege innkjøp i 2009. Der vil det verta føreteke ein samla gjennomgang av korleis staten og kommunane gjennomfører innkjøpa sine, med sikte på å forbetra offentlege innkjøp.

Difor er Arbeidarpartiet veldig enig med statsråden i

det ho skreiv i brevet, at det no er viktig at dei tiltaka som allereie er sette i gang, må få tid til å verka. Difor vil me ikkje på dette tidspunktet støtta ei ny tilsynsordning for offentlege anskaffingar.

Eg må seia at eg er litt forundra når mindretalet i komiteen, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre, fremmar eit forslag om at Regjeringa skal gjennomføra ei evaluering av dei konkurransemessige konsekvensane av hevinga av den nasjonale terskelverdien, sidan rapporten som kom i sommar, seier dette, og det jo nettopp er den evalueringa som er gjord. Så her er me ikkje heilt på linje med forslagsstillarane. Men rapporten viser, som eg sa i stad, at både leverandørar og innkjøparar har spart pengar på enklare innkjøpsprosessar, og rapporten konkluderer med at det er samfunnsøkonomisk riktig med eit nivå på 500 000 kr. Det er det veldig viktig at me har med oss.

Den same rapporten viser òg at protokollplikta, som gjeld for alle kjøp over 100 000 kr, og som vart innført på same tid, har hatt ein skjerpande effekt på innkjøparane. Fordi innkjøparane veit at dei må gi ei grundig skriftleg grunngeving for vala sine, stimulerer det til gode innkjøp. Dei nye reglane i offentlegheitslova som vil gjera protokollen offentleg etter at kontrakten er inngått, trur eg òg vil styrkja den kontrakten. Rapporten viste òg det. Det vart nemnt eit eksempel på ein kommune med ca. 50 000 innbyggjarar. Dei hadde valt ei heimeside, der alle innkjøp over 50 000 kr vart offentleggjorde. Dette gav betre disiplin og dermed mange moglegheiter.

Torbjørn Hansen (H) [13:34:11]: Jeg vil starte med å gi saksordføreren honnør for godt utført arbeid i denne viktige saken.

Offentlig sektor kjøper inn varer og tjenester for mer enn 250 milliarder kr hvert år, og det er helt utvilsomt at måten disse innkjøpene skjer på, har stor betydning for den ressursutnyttelsen vi har i offentlig sektor, og den velferden vi får ut av disse ressursene som vi setter inn.

Måten innkjøpene skjer på, har også stor betydning for hverdagen til tusenvis av små og mellomstore – og for så vidt også store – bedrifter som leverer varer og tjenester til offentlig sektor. Dersom anskaffelsesregelverket ikke følges opp, blir det vanskeligere for bedrifter å få informasjon om mulige oppdrag, og det blir økt risiko for forskjellsbehandling. Det har dermed en klar næringspolitisk side når Regjeringen og statsråden ikke gjør jobben sin på dette området.

Norge er heller ikke som nasjon skjermet fra ubehagelige temaer som korrupsjon, kameraderi og usaklig saksbehandling fra det offentliges side. Vi har vår andel i verden av slike problemer, vi som alle andre. Derfor er det forstemmende å registrere den lettvinde måten Regjeringen behandler anskaffelsespolitikken på. Regjeringen bidrar etter mitt syn til økt risiko for uryddighet, korrupsjon og kameraderi ved ikke i større grad å sørge for at anskaffelsesregelverket blir etterlevd.

Utfordringene ved mangelfull etterlevelse av anskaffelsesregelverket har vært der lenge. De stammer fra tiden før Regjeringen tiltrådte. Historien er imidlertid klar, nemlig at statsrådene fra Høyre og Bondevik II-regjeringen

var skarpe i kanten med hensyn til å rydde opp i disse problemene.

Daværende moderniseringsminister Morten Meyer fra Høyre hevet den 9. september 2005 den nasjonale terskelverdien for utlysning av anskaffelser på anbud fra 200 000 kr til 500 000 kr. Endringen var basert på en bred høring og en vurdering av hensynet til reduksjon av administrative kostnader, rettferdig konkurranse og åpenhet i anskaffelsesprosessen.

Samtidig ble det varslet innføring av forenklet kunngjøring og protokollplikt for innkjøp mellom 100 000 kr og 500 000 kr fra 1. januar 2006. Dermed ville systemet med forenklet kunngjøring gjelde for innkjøp under grensen for anbudsplikt, mens reglene for anbudsplikt gjelder for innkjøp over grensen.

Regjeringen og statsråd Grande Røys kjørte så dette arbeidet ganske klart i grøften ved å sette en stor strek over hele kunngjøringsplikten. Regjeringspartiene torpederte videre holdningene til hele innkjøpsområdet ved å skrive inn i regjeringserklæringen at anbudsterskelen skal heves opp mot EU-nivå, som er på 1,8 mill. kr, mot vårt eget nivå på 500 000 kr. Da offentlige innkjøpere mottok disse to signalene, tror jeg mange senket skuldrene og noterte seg i marginen at dette med anskaffelsesloven ikke er spesielt viktig for denne regjeringen.

Uansett forklaring: Riksrevisjonens rapport for budsjettåret 2007 slår fast følgende:

«Brudd på anskaffelsesregelverket er fortsatt et gjennomgående problem i staten. Fem departementer og en rekke underliggende etater har fått merknader til egen anskaffelsesvirksomhet. For tredje år på rad har Riksrevisjonen merknader til at anskaffelsesregelverket ikke følges i Fornøyings- og administrasjonsdepartementet, som er regelverksforvalter på området.»

Erfaringene fra flere departementer er at ikke engang Regjeringen bryr seg om anskaffelsesregelverket. Vi kjenner til svært kritikkverdige forhold knyttet til Olje- og energidepartementets og Nærings- og handelsdepartementets engasjement av eksterne tjenesteprodusenter. DepKjøp gjennomgikk Olje- og energidepartementets kontrakter for en bestemt periode og fant over 120 regelbrudd samt at reglene kun var fulgt i 3 av 40 kontrakter.

Det er derfor lovende at en samlet opposisjon er så tydelig i sin vurdering av situasjonen og utfordringene på anskaffelsesområdet. Mens regjeringspartiene virkelighetsfjernt skryter av Regjeringens innsats, en innsats som jeg mener har vært rimelig mislykket, krever opposisjonen en innsats og en opprydding på dette området umiddelbart.

Når en samlet opposisjon stiller seg bak kravet om en egen tilsynsordning for offentlige anskaffelser, og for at det skal nedsettes et eget utvalg for å utforme forslag til en mer effektiv håndhevelse av regelverket, er det et signal om at begeret er mer enn fullt når det gjelder Regjeringens passivitet på dette området.

En samlet opposisjon krever – og foreslår også – at premissene med hensyn til innføring av forenklet kunngjøringsplikt for mindre anskaffelser blir oppfylt.

For å summere opp: Vi har bak oss snart fire tapte år på konkurranseområdet. Anskaffelsespolitikken er en del

av dette. Manglende oppfølging av konkurransepolitikken gir store samfunnsmessige tap for næringslivet, for forbrukerne og for brukere av offentlige tjenester. Her vil det bli korreksjoner både i politikk og praksis dersom dagens regjeringspartier mister flertallet neste høst.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [13:39:20]: Bakteppet for denne saka er at regelverket for offentlege anskaffingar i altfor liten grad vert overhalde. Det er det brei einigheit om, og statsråden har òg bekrefta det i eit brev 16. juni i år. Men utfordringane er at leverandørar til offentleg sektor har krav på reell konkurranse, føreseielegheit, ryddigheit og openheit i forhold til offentlege innkjøp. Difor er Kristeleg Folkeparti med på tre forslag – eit om tilsynsordningar for offentlege anskaffingar, eit om forenkling ved innkjøp under nasjonale terskelverdiar, og eit om ei evaluering av konsekvensane av hevinga av desse terskelverdiane frå 200 000 til 500 000. Dette vart jo som kjent innført i 2005.

Kristeleg Folkeparti har òg fremja tre eigne forslag. Det gjeld òg offentlege anskaffingar med omsyn til viktige omsorgs- og behandlingstilbod. Målet med desse tre forslaga er å hindra at barneverns- og omsorgsplassar som vert drivne av ideelle organisasjonar, skal forsvinna. For desse institusjonane har ein unik kompetanse, og dei representerer uerstattelige behandlingstilbod og omsorgstilbod som me ikkje må mista. Men faren for at det kan skje, er ganske stor. Frelsesarmeen uttalte i ei høyring her på huset 5. juni i år at om det ikkje vert ført ein ny politikk, vil fleirtalet av desse institusjonsplassane forsvinna og vera avvikla i løpet av fem år. Tankekrossen er at det er den knallharde anbuds politikken til den raud-grøne regjeringa som gjer at me no er i ferd med å kvela desse umistelege institusjonsplassane.

Difor har Kristeleg Folkeparti foreslått tre tiltak for å hindra at så skjer. For det første foreslår me at Noreg må nytta dei moglegheitene som vi har innanfor EØS-avtalen, til å frita ideelle organisasjonar frå anbudsplikt. Me meiner at norske reglar i dag faktisk er strengare enn det EØS-avtalen krev. For det andre ber me om at det vert sytt for at Helse Sør-Aust følgjer den same avtalepraksisen som dei andre helseregionane når det gjeld helse- og omsorgstenester. Og for det tredje har me bedt om at den kommunale eigendelen som det i dag er på rusbehandlingsplassar i institusjonar som vert drivne av ideelle organisasjonar, snarast mogleg vert fjerna.

Det er no, og det er på høg tid, ei sterk fokusering på manglende rusomsorg. Dersom det i denne situasjonen vert ført ein anbuds politikkk som er så stram at verdifulle behandlingstilbod rett og slett vert tekne livet av, må eg innrømme at for mitt vedkomande strekk ikkje det vesle vettet til.

Så vil eg ta opp dei forslaga som Kristeleg Folkeparti har fremja.

Presidenten: Representanten Ingebrigt S. Sørfonn har tatt opp de forslag han refererte til.

Ola Borten Moe (Sp) [13:43:07] (komiteens leder): Det er et viktig saksefelt som tas opp her i dag. Men jeg må

likevel si at når man hører innlegget fra Torbjørn Hansen og det virkelighetsbildet som tegnes, kan man jo nærmest få et inntrykk av at Norge er et land helt uten konkurranse, helt uten åpenhet, og helt uten kontroll innen konkurransepolitikken. Det er altså ikke mitt utgangspunkt, det er ikke min forståelse – vi lever tross alt i et samfunn der vi har et godt utviklet konkurranseverktøy, som i all hovedsak fungerer.

For Senterpartiets og min del er konkurranse et viktig virkemiddel. Det er et viktig virkemiddel for å utnytte ressursene på en best mulig måte, det er viktig for å oppnå åpenhet og effektivitet, og det er viktig for å unngå kameraderi, og kanskje verre ting, som det har blitt referert til.

Det er selvsagt også et utgangspunkt for oss at regelverket skal etterleves. Det er ingen i denne salen som kan forsvare at man år etter år har fått påpakning fra Riksrevisjonen i forhold til at regelverket for offentlige innkjøp ikke er fulgt opp. Det synes vi er alvorlig, og vi er derfor svært glad for at Regjeringen har iverksatt en lang rekke tiltak for å imøtekomme denne problematikken. Det har vært satset på kompetanse og informasjon. Vi har ryddet opp i en del grenseproblematikk som en lav terskelverdi skapte. Jeg har lyst til å si at jeg ikke deler den bekymringen som veldig mange har gitt uttrykk for, og gir uttrykk for i innstillingen, knyttet til at terskelverdien er økt til 500 000 kr. Det mener jeg gir en nødvendig fleksibilitet i samhandlingen mellom kjøper og selger. Jeg opplever òg at den evalueringen gir klart og tydelig uttrykk for den samme konklusjonen.

En del av de virkemidlene som man har satt i gang, har kun virket i kort tid, og det er derfor nå vanskelig – i hvert fall på bakgrunn av et Dokument nr. 8-forslag – å si at dette er et system som ikke virker, og at dette er et system som vi er nødt til å omkalfatre betydelig. Det har vi etter vårt skjønn ikke noen bakgrunn for å si.

Disse spørsmålene skal behandles bredt i stortingsmeldingen om offentlige innkjøp som kommer til neste år. Når det gjelder de innspillene som har kommet fra en forholdsvis samlet næring, har Senterpartiet merket seg dem. Det kan være god grunn til å gå nærmere inn på diskusjonen med hensyn til rolle og mandat, men den riktige anledningen til å gjøre det vil være i forbindelse med stortingsmeldingen som kommer til våren. Derfor mener jeg at innstillingen fra komiteen er helt korrekt når man sier at man nå ikke har grunnlag for å støtte de forslagene som opposisjonen fremmer når det gjelder et nytt klageorgan.

– Det var i grunnen det.

Leif Helge Kongshaug (V) [13:47:15]: Det offentlige er ikke bare en stor tjenesteyter, men en stor og viktig kjøper av tjenester.

Riksrevisjonens rapport for 2007 har avdekket store mangler ved en rekke offentlige institusjoner, det være seg mangelfulle regnskap, kjøp av tjenester uten at de er lagt ut på anbud, og kjøp av tjenester fra medlemmer som sitter i styret i heleide selskap, uten at tjenestene er lagt ut på anbud. Det er bare toppen av isfjellet som har kommet fram her.

Venstre mener at loven skal gjelde for alle, for private så vel som for offentlige bedrifter. Derfor støtter vi opp om Høyres forslag om et styrket tilsyn med offentlige anskaffelser. Når staten ikke følger eget lovverk, sender det dårlige signal til resten av samfunnet. Hvorfor skal en privat utbygger følge lovverket når staten ikke gjør det? Dette er en sak som det må ryddes opp i, og det er derfor skuffende at regjeringspartiene ikke støtter opp om forslaget.

Venstre mener at forutsetningen for at et anskaffelsesregelverk skal bli brukt og fungere på en tilfredsstillende måte, er at det finnes et kontrollapparat som kan vurdere bruken og etterlevelsen av lovverket. Derfor mener vi at Regjeringen bør etablere en tilsynsordning for offentlige anskaffelser og nedsette et utvalg for å utforme forslag til mer effektiv håndhevelse av regelverket for offentlige anskaffelser. Venstre vil òg evaluere konsekvensene av den nasjonale terskelverdien for utlysning av anskaffelser på anbud som ble hevet fra 200 000 kr til 500 000 kr – dette fordi hevingen kan ha fått negative konsekvenser for næringslivets muligheter til å konkurrere om oppdrag i offentlig sektor. I det vidstrakte landet vårt har vi mange små kommuner. Vi har mange små bedrifter, og det er viktig at alle får muligheter. Også salg av tjenester på under 1/2 mill. kr kan være viktig for mange bedrifter rundt om i Distrikts-Norge å kunne være med på å konkurrere om. Det kan faktisk stå om arbeidsplasser i de ulike områdene.

Jeg registrerer at regjeringspartiene fokuserer på at det er viktig med kunnskap om ordningene. Informasjon og kunnskap er viktig i alle sammenhenger, men det kan aldri erstatte et tilsyn. Historien er full av eksempel på at kloke og kunnskapsrike folk har gjort dumme ting. Det kan også gjelde på dette området. Derfor er det viktig med et tilsyn.

Venstre håper at Regjeringen tar opposisjonens bekymringer på alvor og ser til at regelverket rundt offentlige anskaffelser blir fulgt. Ellers vises det til de forslagene fra mindretallet som Venstre er med på.

Statsråd Heidi Grande Røys [13:50:44]: Regjeringa legg stor vekt på at offentlege innkjøp skal skje på ein korrekt måte og med høg kvalitet. Eg er einig i veldig mykje av det som har vore sagt frå denne talarstolen når det gjeld akkurat det. Det betyr at eg sjølvsagt ikkje er fornøgd med dei brota som skjer på regelverket for offentlege innkjøp. Som fleire har vore inne på: Regjeringa har gjort mykje for å sikre at etterlevinga av regelverket vart betre etter at vi tok over. Eg må seie at eg tek avstand frå omgrep som «den lettvinde måten» Regjeringa behandlar dette på, og elles val av ord som eg synest skyt langt over mål med tanke på den jobben som faktisk er gjort på dette området.

Det eg i tillegg har gjort sidan i sommar, er å setje i gang ein gjennomgang av heile området. Vi har endra regelverket. Vi har forenkla det. Vi har endra rettleiarane – jobba mykje med det. Vi har laga protokollplikt, og vi har innført gebyr for brot på regelverket. Vi har no behov for å få ein heilskapleg gjennomgang for ytterlegare å sjå på korleis offentlege innkjøp kan profesjonaliserast. Vi ser at vi her har fleire ting vi kan gjere.

Som eg var inne på, har eg i mi tid som statsråd hatt eit omfattande arbeid for å betre offentlege innkjøpspro-

sessar. I tillegg til fornying og forenkling av lovteksten og rettleiaren har vi ved etableringa av Direktoratet for forvaltning og IKT, DIFI, styrkt innsatsen vesentleg når det gjeld rettleiings- og kompetansetilbod om offentlege innkjøp. For å få gode offentlege innkjøp må dei både prioriterast og organiserast på ein tenleg måte. Difor må arbeidet forankrast i leiinga i verksemdene. DIFI har no, på oppdrag frå mitt departement, tinga ei ekstern kartlegging av offentlege innkjøp. Målet med kartlegginga er å få betre oversikt over kva for brot på regelverket som skjer – der har vi òg sjølvsagt dokumentasjonen frå Riksrevisjonen som vi tek med oss – men ikkje minst kva som er årsaka til regelbrota, der Riksrevisjonen har mindre opplysningar å gi oss. Vi har allereie oppretta ei ekstern ekspertgruppe – det gjorde vi tidlegare i haust – som skal vurdere organiseringa av offentlege innkjøp og foreslå tiltak. Det forslaget som ligg på bordet, er allereie ivareteke på det området. Dette arbeidet skal munne ut i ei stortingsmelding, som vi har varsla, og som skal leggjast fram til våren. Tiltak for å styrkje kompetansen og auke bruken av elektroniske verktøy vil òg verte vurderte i samband med den meldinga, men det arbeidet pågår jo kvar einaste dag. Som fleire av representantane har vore inne på, er det ei ypparleg anledning til å profesjonalisere innkjøp og syte for innsyn og transparens kva gjeld offentlege innkjøp ved bruk av elektroniske verktøy.

DIFI jobbar òg med å spreie informasjon om offentlege innkjøp og å utvikle innkjøpsnettverk, altså å få dei som er gode, til å hjelpe dei som er mindre gode, og er pådriverar, som eg sa, for auka bruk av elektroniske løysingar i innkjøpsprosessen. Gjennom arbeidet med meldinga kjem sjølvsagt Regjeringa til å vurdere om vi skal setje i verk enda fleire tiltak for å sikre betre etterleving.

Eg er einig med forslagsstillarane i at KOFA er eit godt verkemiddel for å sikre at innkjøpsregelverket vert etterlevt. Vi har auka løyvingane til KOFA for å få redusert sakshandsamingstida. Det var heilt nødvendig. Då vi tok over i 2005, hadde vi ei sakshandsamingstid som var langt over eit år i dei verste tilfella. No er sakshandsamingstida nede i tre månadar i snitt, og der bør ho vere. Men vi ser at vi får auka kompleksitet i ein del av dei sakene som kjem, så vi vurderer sjølvsagt fortløpande situasjonen i KOFA.

Ved innføringa av gebyr for ulovlege direktekjøp vart det utvida høve til å klage over ulovlege direkteinnkjøp, slik at det ikkje berre er dei med ei sakleg klageinteresse som får lov til å klage, men òg andre, t.d. representantar frå partiet Høgre som har nytta den klagemoglegheita for å setje ei sak i fokus. Eg meiner det er eit glimrande eksempel på at fleire aktørar kan vere med og klage og setje feil handsaming i fokus. I tillegg har departementet sett i gang eit arbeid for å vurdere korleis handhevinga av regelverket kan betrast ytterlegare. Det er eit offentleg utval som skal vurdere handhevingsdirektivet frå EU. KOFA si rolle vil òg verte vurdert i det arbeidet. Utvalet skal starte sitt arbeid no i vinter.

Eg er, som forslagsstillarane, uroleg over at regelverket vert brote. Eg ser det likevel ikkje som tenleg å opprette ei ny tilsynsordning for offentlege innkjøp. Vi har styrkt rettleiingstilbodet, innført gebyr for ulovlege direkteinnkjøp,

og det skal altså gjennomførast nye handhevingsreglar. I tillegg kjem vi i stortingsmeldinga til å sjå på ytterlegare tiltak for å skjerpe etterlevinga av regelverket. I sum vil dette i framtida vere med på å redusere talet på brot – helst at brota vert null.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [13:56:00]: Som statsråden er kjent med, er vi nå inne i en meget krevende situasjon. Verdensøkonomien er stoppet opp, og det er grunn til å tro at vi får store konsekvenser av dette i norsk økonomi i de nærmeste månedene, og antakelig også i de nærmeste årene. Mange små og mellomstore bedrifter, som utgjør kjernen i det norske næringslivet, vil få store problemer. Da er det viktig med mer ryddighet fra statens side, fra det offentlige side, når det gjelder offentlige innkjøp, slik at vi får sikret at disse små og mellomstore bedriftene får oppdrag på en redelig og riktig måte. I tillegg er det grunn til å se nærmere på om terskelverdiene må senkes, slik at flere selskaper kan konkurrere om oppdrag.

Mener statsråden at den økonomiske nedgangsperioden som vi nå er inne i, også vil bidra til at vi må se nærmere på dette regelverket og hvordan det håndheves?

Statsråd Heidi Grande Røys [13:57:09]: Heilt uavhengig av finanskrisa ser vi jo på regelverket. Det har eg varsla lenge. Evalueringa av terskelverdiane har eg varsla sidan 2006, så det må ikkje kome som ei overrasking på opposisjonen eller Stortinget at vi faktisk har bestilt den evalueringa. Ho vart lagd fram for meg i sommar. Som representanten Gunvor Eldegard var inne på, fortel evalueringa at det som no har vorte gjort, er effektivt samfunnsøkonomisk sett. Så tek vi ho med oss i dei vidare vurderingane av terskelverdiane og av kor dei skal liggje, i arbeidet med stortingsmeldinga. Vi kjem til å melde det til Stortinget i stortingsmeldinga.

Eg er heilt einig med representanten Kielland Asmyhr i at det er viktig at ein følgjer dei grunnleggjande konkurransevilkåra som ligg i konkurranselova. Uansett om ein har eit innkjøp på 50 000 kr, 100 000 kr, 500 000 kr eller 1 mill. kr, oppfordrar regelverket til å bruke konkurranse og å spørje flest mogleg. Det er fellesskapen sine midlar vi handlar for, og det er heilt opplagt at vi skal bruke dei på den mest vettuge måten.

Torbjørn Hansen (H) [13:58:22]: Jeg forstår jo at det er ubehagelig å høre opposisjonens faktabeskrivelse av dette området, men vi baserer oss på Riksrevisjonens beskrivelse. De beskriver at brudd fortsatt er et gjennomgående problem i staten. Fem departementer og mange underliggende etater får merknader for egne innkjøp, og for tredje gang på rad er det altså statsrådets eget departement som ikke følger anskaffelsesregelverket.

Mitt spørsmål er: Hvordan er det mulig å gjøre dette så dårlig i regi av staten når statsråden angivelig har oppmerksomheten rettet mot anskaffelsesregelverket? Ser ikke statsråden, når ingen klager inn disse bruddene, fordi ingen ser noen gevinst ved å klage på statens innkjøp, at

det da åpenbart er behov for en tilsynsordning, altså at noen på uavhengig basis følger opp innkjøpsprosessen, i stedet for at man kun baserer seg på et klagesystem som ingen benytter?

Statsråd Heidi Grande Røys [13:59:11]: Den fyrste riksrevisjonsrapporten som eg var med på å behandle, gjaldt tilsynet for 2005, så då var det andre statsrådar enn eg som stort sett hadde ansvaret for handtering av innkjøp både i mitt departement og i andre sine departement.

Eg er ikkje fornøgd med eit einaste eitt av dei regelbrota. Vi gjorde tiltak i fjor – og har forsterka dei i år – som fyrst og fremst handla om sentralisering av innkjøp, fordi vi såg at heile innkjøpsfunksjonen var altfor desentralisert, ikkje berre hos meg, men i heile staten, antakeleg òg i heile Kommune-Noreg. Det er òg ein politikk som har vore ført før, fordi ein har meint at det var effektivt. Vi ser at dette regelverket er for komplisert til at folk som føretek sjeldne innkjøp, har ansvaret for det. Då bør det sentraliserast, og det har vi gjort. Min ambisjon er sjølv sagt at det skal i null, nettopp ut frå dei omsyna som eg fullt ut deler med representanten frå Høgre.

Så eg meiner det ikkje er tenleg å innføre eit nytt tilsyn. Ein må hugse på at den viktigaste kontrollen med forvaltninga faktisk er Stortinget sitt eige apparat, Riksrevisjonen. Og det å verte hengd ut av Riksrevisjonen er antakeleg vesentleg sterkare kost for ein statsråd enn nye tilsyn og meir byråkrati på området.

Ingebrigt S. Sørffonn (KrF) [14:00:40]: Det kjem neppe som noka stor bombe på statsråden at Kristeleg Folkeparti er djupt bekymra for at uerstattelege barneverns- og rusomsorgsplassar kan forsvinna som konsekvens av ein unødvendig streng anbudspraksis.

Mine spørsmål til statsråden er: Deler statsråden Kristeleg Folkeparti sine bekymringar på dette området? Er statsråden einig i dei verkemidla som Kristeleg Folkeparti har føreslege for å hindra at desse behandlingstilboda skal forsvinna?

Statsråd Heidi Grande Røys [14:01:21]: Som representanten Sørffonn er inne på, er det inga overrasking at han kjem med den replikken. Vi har hatt ei brevvexling om same sak, både gjennom skriftlege spørsmål og no gjennom komiteehandlinga.

Eg vil rose representanten Sørffonn og Kristeleg Folkeparti for fokuset, ikkje minst på dei ideelle organisasjonane. Som han sjølv er inne på, er dei vesentlege, store leverandørar både innanfor barnevernsområdet og innanfor rusomsorga, og vi treng kvar og ein.

Men når det er sagt, må eg understreke at vi har unna-teke helse- og sosialområdet frå anbudsplikta. Der har vi gjort akkurat det same som Bondevik-regjeringa. Vi har forlenget det unntaket som ein fekk, slik at ein no har konkurranse gjennom forhandlingar. Det betyr at ein set seg ned med dei ideelle organisasjonane og snakkar om alle sider ved tilbodet, ikkje berre pris. Gjeld anbudsprinsippet, er det mykje strengare at ein berre vel etter pris. Når ein har konkurranse gjennom forhandlingar, som me no

fører både i Helse Sør-Aust, som eg veit han spurde om, og i heile barnevernsområdet, kan ein diskutere alle andre forhold ved det, kvalitet ikkje minst. (Presidenten klubber.)

Så her er det gjort mykje (presidenten klubber) for nett-opp å sikre dei ideelle organisasjonane sine moglegheiter.

Presidenten: Presidenten vil minne om at når den røde lampen slukner, er taletiden over.

Replikkordskiftet er omme.

Steinar Gullvåg (A) [14:03:04]: Høyre-partiet har som kjent opphøyd konkurranse til et slags ideologisk prinsipp som er overordnet alle andre hensyn. Noen av oss andre, inkludert representanten Sørfonn, er faktisk i stand til å se at konkurranse har sine begrensninger.

I forrige stortingsperiode, da de borgerlige hadde regjeringsmakta, dyrket de det såkalte bestiller/utfører-prinsippet langt ut i parodien. Resultatet ble ofte byråkratisering i stedet for effektivisering. Offentlige tjenester ble bygd ned og overlatt til private i en slik grad at flere statsetater nå bruker mer penger på konsulenter enn på egne ansatte. Til overmål gjorde de tilsynene til et vekstområde i offentlig forvaltning. Men de rakk ikke alt, og nå føler de at tida er kommet til de offentlige anskaffelsene.

Nå skal vi fort bli enige om at mange offentlige etater og kommuner ikke har etterlevd anskaffelsesreglementet i tilstrekkelig grad. Men hva skyldes det? Etter min oppfatning er hovedårsaken et komplisert og vanskelig tilgjengelig regelverk, manglende innkjøpskompetanse i etatene og tidkrevende innkjøpsprosesser. Men da er ikke svaret opprettelse av et tilsyn som skal ha tilsyn med tilsynsvirksomheten og ytterligere byråkratisering av innkjøpsprosessen. Svaret er forenklet regelverk, enklere prosesser og styrket innkjøpskompetanse.

Jeg ser selvfølgelig ikke bort fra at det finnes tilfeller der offentlige etater med vitende og vilje bryter regelverket i bestemte hensikter. Jeg har selv opplevd at en Høyre- og Fremskrittspartistyrte kommune konkurranseutsatte kommunens revisjon, i strid med alle regler og retningslinjer. Saken ble klaget inn for KOFA, som påviste klare brudd på innkjøpsreglementet, hvilket kommunen selvfølgelig kunne overse i forvisning om at reglementsbruddet ikke ville få konsekvenser for kommunen. Snarere enn å opprette ytterligere en tilsynsordning bør vi derfor styrke KOFA. Jeg er glad for at Regjeringen har gitt KOFA adgang til å ilegge straffegebyr ved brudd på regelverket. Jeg er også innstilt på å gi KOFA initiativrett, dersom det er et ønsket virkemiddel.

Men det er disse spørsmålene som skal drøftes og vurderes i Regjeringens bebudede stortingsmelding om offentlige anskaffelser. Jeg er en sterk tilhenger av å se ting i sin rette sammenheng.

Jeg må også nevne at jeg synes det er ganske pussig at de borgerlige partiene faktisk fornektet en positiv evaluering av terskelverdiene i anskaffelsesreglementet.

Torbjørn Hansen (H) [14:06:10]: Jeg har bare et par korte kommentarer til innlegg som har vært underveis i debatten.

Til Ola Borten Moe vil jeg si at jeg ikke beskrev Norge som en slags bananrepublikk når det gjelder konkurransepolitikk. Vi er ikke så verst, men det er ingen tvil om at Regjeringen har brakt dette politikkområdet klart i feil retning ganske systematisk over flere år gjennom manglende oppfølging av anskaffelsesregelverket, gjennom en systematisk overkjøring av Konkurransetilsynet og gjennom at man har svekket konkurranseloven i forhold til ankebehandling. Det er klart at en svakere konkurransepolitikk vil gi tap for norske forbrukere, det vil gi tap for bedriftene, og det gjør at brukere av offentlige tjenester ikke får de tjenestene som de kunne ha fått med en god ressursutnyttelse.

Gullvåg påstår at vi har et slags ideologisk forhold til konkurranse. Det kan godt være, men poenget er at konkurranse er et virkemiddel, ikke et mål i seg selv, og det opplever jeg at Stortinget egentlig er enig om. Problemet er at denne regjeringen ikke følger opp og bruker dette virkemidlet.

Så klager representanten Gullvåg og statsråden på at man foreslår en tilsynsordning. Det er jo ingen tvil om at de bruddene som er rapportert av Riksrevisjonen i forhold til staten og Regjeringen, ikke er blitt klaget inn. Ingen klager inn disse bruddene, og det er fordi man ikke ser seg tjent med å ha en konflikt gående med staten. Det betyr at man har mangelfull oppfølging av en rekke offentlige innkjøp. Og det er klart at en utvidelse av KOFAs virkeområde til også å kunne følge opp ting på eget initiativ ville lagt et vesentlig større press på Regjeringen enn det som ligger i dagens klageordning.

Vi registrerer at næringslivet er enig med oss i denne vurderingen. Jeg kan forsikre Stortinget om at anskaffelsespolitikken vil bli vesentlig skarpere fulgt opp, og det er definitivt nødvendig for å sikre en god ressursutnyttelse.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

(Votering, se side 574)

Sak nr. 7 [14:08:17]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om utbygging og finansiering av rv 858 Ryaforbindelsen i Tromsø kommune i Troms (Innst. S. nr. 30 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 76 (2007–2008))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tor-Arne Strøm (A) [14:09:29] (ordfører for saken): I dag inviteres Stortinget til å vedta innstillingen fra transport- og kommunikasjonskomiteen om utbygging og finansiering av rv. 858 Ryaforbindingen i Tromsø kommune i Troms fylke. Ryaforbindingen er en undersjøisk tunnel mellom Balsnes og Larseng i Tromsø kommune.

Fastlandssambandet vil erstatte riksveiferjesambandet Vikran–Larseng.

Ryaforbindingen vil gi en mye bedre kommunikasjon internt i Tromsø kommune og mellom Tromsø-området og deler av Balsfjord kommune. Det en kan vente seg, er en økning i arbeidspending og en økning i fritidsreiser til hytter og ikke minst til et fantastisk rekreasjonsområde på Malangshalvøya.

Til Tromsø sentrum er det i dag ca. 3 mil. Prosjektet omfatter bl.a. bygging av en 3,2 km tofelts vei med en veibredde på 8,5 m, inkludert en undersjøisk tunnel på 2,7 km. Reisetiden vil i tillegg bli kortet ned med ca. en halv time, til ca. fem minutter. I tillegg blir kjørelengden for de fleste trafikantene kortere enn den er i dag, i og med at tunnelen blir plassert på et annet sted enn der ferjesambandet er i dag.

Det store flertallet, bestående av Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, er godt fornøyd med at Regjeringen legger fram denne saken.

Vi har også merket oss viljen i Tromsø kommune, Balsfjord kommune og Troms fylkeskommune til å prioritere prosjektet med garantier, bl.a. med midler fra ordningen med kompensasjon for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift, RDA-midler, og prioritering av de fylkesfordelte riksveimidlene til prosjektet.

Proposisjonen viser også til at det kan bli lagt inn ytterligere RDA-midler til finansieringen av Ryaforbindingen, og det er veldig bra.

Dette er et viktig prosjekt for utviklingen i Troms fylkeskommune, og da spesielt for Balsfjord og Tromsø kommune. Det nye sambandet knytter Malangshalvøya nærmere Tromsø, og bidrar ikke minst til en sterkere bo-, arbeids- og serviceregion. Og det er viktig å styrke disse regionene. Det er viktig at en har oppegående lokalsamfunn. Gode samferdselsløsninger er god næringsutvikling, og er bra for bosettingen. Det handler om framtiden, og om å gjøre dette stedet attraktivt å bo på. Det handler ikke minst om ungdom som eventuelt ønsker seg tilbake hit for å bosette seg her, og som da eventuelt også kan jobbe i Tromsø. Det handler om å ta av for presset på boligbyggingen i byområdene, og det handler om å gjøre dette til et mer tilgjengelig område, ikke minst når det gjelder framkommelighet. I tillegg håper en også at det skal bli en økning i næringsutviklingen, en økning i hyttebyggingen og som sagt en økning i boligbyggingen – en ny tid for dette området.

I dag er det en stor dag for disse lokalsamfunnene. Det er et engasjement fra flere, som har pågått i snart 30 år. Jeg skulle gjerne ha laget en navneliste over disse fantastiske og engasjerte menneskene, men det skal jeg avstå fra. Men jeg var så heldig å få treffe noen av disse entusiastene ved et besøk der oppe sammen med min partikollega Bendiks Arnesen. Det var en fantastisk entusiasme vi så.

Til slutt vil jeg gratulere alle sammen der oppe med dagen. I politikken gjelder faktisk mange ting, men én ting er helt spesiell, og det er aldri å gi opp. Dette er et synlig bevis på at til slutt får man gjennomslag for det arbeidet som man har gjort over mange, mange år.

Arne Sortevik (FrP) [14:14:17]: Dette er den fjerde bompengesaken i løpet av kort tid. I likhet med de tre sakene Stortinget behandlet 4. november, har denne sin klare egenart med bompengefinansiering som en beklagelig fellesnevner. Denne saken er nok en beklagelig fremvisning av hvor unødvendig kostbart man kan gjøre det for bilistene når staten erstatter eget finansieringsansvar med bompengefinansiering fremheiet med politisk flertall.

Utbyggingen av Ryaforbindingen på rv. 858 med undersjøisk tunnel er viktig for å modernisere veitransportnettet i Tromsø og i Troms. Prosjektet er et ferjeavløsningsprosjekt. Det vil særlig bedre forholdet for arbeidspending og fritidsreiser mellom Tromsø og Malangshalvøya. Det er et godt og viktig prosjekt, som Fremskrittspartiet støtter.

Fremskrittspartiet mener at staten har et forsterket finansieringsansvar i ferjeavløsningsprosjekt. Årlige statlige kostnader til drift av ferje faller bort når ferje erstattes med veianlegg som varer i 50–100 år. Derfor mener Fremskrittspartiet det blir svært urimelig at statlig innsparing bare regnes inn i finansieringen av slike prosjekt med 15 år. Slik Fremskrittspartiet ser det, bør staten dekke finansieringskostnadene på investeringer i infrastruktur generelt og spesielt på ferjeavløsningsprosjekter.

Jeg viser til brev fra Samferdselsdepartementet datert 13. oktober i år med svar på spørsmål fra komiteen. Det er interessante regnestykker som kommer frem. Om tilskuddsperioden økes fra 15 år, som er foreslått i saken, til 30, 40 og 50 år, øker bidraget fra 114 mill. kr til henholdsvis 288, 304 og 380 mill. kr.

I forslag til finansieringsplan er det foreslått bompengefinansiering med 144 mill. kr. Det betyr at en utvidelse av tilskuddsperioden fra 15 år til mellom 30 og 35 år vil gjøre bruken av bompenger unødvendig. Av det bompengebeløpet på 144 mill. kr som bilistene skal betale, går 54 mill. kr til å dekke selve investeringskostnadene og hele 90 mill. kr til å dekke finansieringskostnader, som også inkluderer kostnader ved forskuttering.

I tillegg til beløpet på 144 mill. kr skal bilistene betale 29 mill. kr i innkrevingskostnader og 4 mill. kr til bygging og riving av bomstasjon. Dette illustrerer hvor dyr denne finansieringspakken er for bilistene; et bidrag på 54 mill. kr til investering koster bilistene totalt 177 mill. kr. Sist jeg regnet, er det mer enn tre og en halv gang opp. Det blir det faktisk i dag også! Jeg gjentar: For å bidra med 54 mill. kr til et prosjekt det koster 250 mill. kr å bygge, skal bilistene bidra med 177 mill. kr. «Urimelig» er et altfor forsiktig uttrykk, men iallfall mer parlamentarisk akseptert enn andre uttrykk som fort melder seg.

Det er ikke lett å finne ut av de tallene jeg har referert. Fremstillingen som brukes i slike saker, tildekker snarere enn opplyser de reelle kostnadene knyttet til bruk av bompengefinansiering. Fremskrittspartiet er derfor glad for at statsråden i svar datert 3. november i år på skriftlig spørs-

mål nr. 166 fra undertegnede så klart lover forbedret og tydeliggjort omtale av bompengebidraget i slike saker.

Det rene investeringsbidraget fra bilistene er altså 54 mill. kr. Økning i statlig bidrag for å dekke dette tilsvarer en forlenget tilskuddsperiode på mellom syv og åtte år. Fremskrittspartiet mener staten bør dekke både investeringskostnadene og finansieringskostnadene for prosjektet.

I brev fra departementet med svar på spørsmål i saken heter det at «når ordningen med alternativ bruk av ferjesubsidier benyttes er det et vilkår at et bompengeselskap og/eller lokal myndighet forskutterer de fremtidige innsparingene, jf. Stp.prp. nr. 67 2002-2003. Rentekostnader knyttet til forskuttering må dekkes av bompengeselskap og/eller lokale myndigheter».

Dette mener Fremskrittspartiet er urimelig, og vi vil på annen måte arbeide for endring i dette opplegget. Vi vil ha et opplegg for ferjeavløsningprosjekt der perioden for statlig bidrag utvides til opptil 50 år og alle finansieringskostnader, altså rentekostnader, dekkes av staten.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag i innstillingen, og ber om alternativ votering.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik har tatt opp det forslaget han refererte til.

Øyvind Halleraker (H) [14:19:34]: Sortevik får jo dette til å høres ut som en beklagelig sak, i hvert fall startet han med å si det. Nei, snarere tvert imot: Dette er en svært gledelig sak. Og det er gledelig at statsråden nettopp får slike saker med så stort lokalt engasjement igjennom på kort tid.

Så kan man jo undre seg over hvorfor vi bare får disse renteregnestykkene fra Fremskrittspartiet på veginvesteringer. Hvorfor får vi dem aldri på skolebygg, sykehjem, sykehus og andre offentlige investeringer? Det har jeg lurt på mang en gang.

Men til denne saken spesielt. Jeg har lyst til å takke saksordføreren for en grundig og god redegjørelse for prosjektet og saken i dag. Dette er et typisk ferjeavløsningprosjekt hvor man ved å erstatte ferjestrekninger åpner opp for en mer integrert arbeids- og næringsregion. Ferjer er nok kanskje hyggelig å se på fjorden, kanskje til og med hyggelig å reise med en sjelden gang i feriesammenheng. Men å være avhengig av ferjer hver dag, med alle de ulemper dette medfører, er en betydelig flaskehals og en sterk negativ faktor for å oppnå dynamiske pendlerregioner. Jeg vil gå så langt som å si at ferjer er gårsdagens kommunikasjonsmidler, og vil alltid bare være nest beste løsning for å oppnå god mobilitet, nær sagt uavhengig av kvaliteten på sambandet. For å forstå dette tror jeg faktisk man må ha vært avhengig av ferjer i sin hverdag. Den psykologiske beskrivningen er nemlig betydelig.

Denne gangen er det befolkningen i Tromsø-regionen mot Balsfjord som får en betydelig forbedring, og det er svært gledelig. Igjen er det grunn til å gi stor honnør til lokale krefter som har arbeidet fram prosjektet, for statens bidrag er kun 15–16 pst. av kostnaden. Dette er omtrent det samme som staten får igjen i moms. Bompenger

og lokale tilskudd utgjør 50 pst. av kostnaden, og resten er ferjeavløsningsmidler.

Denne ordningen, som Bondevik II-regjeringen fikk på plass, har vist seg å være utløsende for å få realisert mange ferjeavløsningprosjekt, som nåværende statsråd har gleden av å fremme – og det er veldig bra. Ordningen er delt i to elementer – driftskostnader og kapitalkostnader – men ordningen er begrenset i en diskonteringsperiode på 15 år. Alternativet til en fast forbindelse er jo ferjer så å si til evig tid. Jeg vil derfor anmode statsråden om å vurdere å forlenge diskonteringsperioden. Fremskrittspartiet ønsker den til 50 år. Vi kan fra Høyres side iallfall tenke oss å være med på atskillig lenger enn 15 år.

Det er også knyttet en del andre pussigheter til dagens ordning, f.eks. at tilskuddet bare skal prisjusteres fram til forskutteringen gis. Statens alternative kostnader til ferjedriften ville måtte løpe så lenge det er ferje i sambandet.

Kanskje er det grunn til å være mer offensiv den andre veien, f.eks. ved å etablere statlige rentefrie låneordninger for ferjeavløsningprosjekt, som vi har fått det på skolebygg. Dette vil gi en mulighet for en sanering av mange ferjesamband og erstatte disse med hensiktsmessige, moderne faste samband. Jeg vil derfor oppfordre statsråden til å komme tilbake til dette i NTP.

Lena Jensen (SV) [14:23:59]: Gratulerer med dagen!

Ryaforbindingen er et godt og et viktig samferdselsprosjekt. Den nye tunnelen mellom Balsnes og Larseng i Tromsø kommune vil korte ned reisetiden over sundet fra en halv time til 5 minutter, ikke minst vil tunnelen gi frihet for alle dem som er avhengig av ferje.

Tunnelen over sundet fra Kvaløya til Malangshalvøya åpner for nye muligheter for folk på Malangshalvøya. Det er et viktig prosjekt for å knytte lokalsamfunnene i Tromsø kommune sammen, og vil også gi store ringvirkninger for Balsfjord kommune. Det vil gi nye muligheter for næringsutvikling, og for å bo og leve i distriktene.

Trafikken vil øke noe, men det er faktisk noe jeg ikke er så utrolig bekymret for, når det dreier seg om en økning i årsdøgntrafikken fra 270 til 320 kjøretøyer i åpningsåret i 2011. Det er viktig å ha et blick på den trafikale endringen som vil skje på Kvaløya over Kvaløybrua, ha et blick på trafikksikringstiltak der.

Byggeprosjektet koster 240 mill. kr. Uten god innsats og prioriteringer fra kommunen og Troms fylke hadde vi ikke kunnet få maskinene i arbeid til neste år. Jeg har selv vært med på å behandle denne saken i sin tid i Tromsø kommunestyre. Det viser at saken har tatt tid, og saken hadde vært oppe i mange tiår før jeg var med på å behandle den den gang jeg satt i kommunestyret der.

Staten trår også til bl.a. gjennom ferjeavløsningsmidler på over 100 mill. kr og et rent statlig bidrag på over 57 mill. kr. Men dette prosjektet realiseres takket være mye lokal innsats, og man skal takke for det. Ryaforbindingen er et varsel om en opptrapping av investeringene i samferdsel i Nord-Norge, også i Troms.

Fremskrittspartiet har en lang merknad om den elendige bompengefinansieringen i Norge. De skriver både om

bompakker i Oslo, om rushtidsavgift og om at bompenger i Norge nå brukes til å drive kollektivtrafikk. Dette skriver Fremskrittspartiet i en innstilling som handler om samferdselsløsninger i distriktene i Troms – for dette er distrikt selv om det er i Tromsø kommune. Fremskrittspartiet klager over rikets tilstand og Oslopakke 3 i en innstilling om et prosjekt i Troms!

Jeg kan også opplyse om at Regjeringens forslag til satsing på samferdsel i 2009 er høyere enn Fremskrittspartiet la opp til i den nasjonale transportplanen vi nå følger. I 2004 foreslo de et nivå på samferdsel som fratrukket bompenger, som Fremskrittspartiet er imot, er betydelige lavere enn det den rød-grønne regjeringen vil bruke på samferdsel i 2009. Vi innser at bompenger er nødvendig for å gjennomføre løsninger, selv om jeg vil understreke at det er viktig at staten har et overordnet ansvar for å bygge, vedlikeholde, trafikksikre og finansiere veiene i distriktene.

Ryaforbindingen er et viktig signal. Det viser at Regjeringen satser i Nord-Norge, satser i distriktene. Det å bygge Nord-Norge er også å satse på vei i Nord-Norge. Regjeringen øker satsingen i budsjettet for 2009 bl.a. med veibygging, økt rassikring og 1 milliard kr til trafikksikkerhet.

Den nye nasjonale transportplanen vil bli framlagt for Stortinget og behandlet i Stortinget på nyåret. Det vil bli en god satsing på Troms og Nord-Norge i den.

Jan Sahl (KrF) [14:28:12]: Saksordføreren har gått igjennom detaljene i dette fergeavløsningsprosjektet i Tromsø kommune på en grundig og god måte, så jeg vil derfor konsentrere meg om de gode regionale virkningene som dette prosjektet vil få, og om noen prinsipielle betraktninger med utgangspunkt i denne saken.

Det er all grunn til å gratulere både Tromsø og Balsfjord kommune med seieren etter 30 års kamp for å utvikle kommunikasjonen både internt i Tromsø kommune og mellom Tromsø-området og Balsfjord kommune. Sambandet vil redusere tidsbruken for arbeids- og fritidsreiser i denne regionen betydelig, og utvide det felles bo- og arbeidsområdet betraktelig. Her legges det til rette for at unge som vil bosette seg på landet, kan arbeide i byen og ha glede av de kulturtilbud som Tromsø har å by på. Med et fergesamband som stenger kl. 23 om kvelden, må en i dag kjøre en lang omvei via E6/E8 for å komme hjem langt ut på natten etter at en har hatt en trivelig opplevelse i byen.

Kristelig Folkeparti har stor tro på at Ryaforbindingen vil legge til rette for en god utvikling i en region der et fergesamband nå er en bremsefaktor for lokalbefolkning og næringsliv.

Så vil jeg også benytte anledningen til å peke på to forhold, som jeg mener denne saken kan være et eksempel på. For det første har jeg ved flere anledninger i denne perioden pekt på det faktum at Nord-Norge er blitt hengende kraftig etter resten av landet når det gjelder bevilgninger til infrastruktur. Årets samferdselsbudsjett er et godt eksempel på det. Mens resten av landet nyter godt av tidens største samferdselsbudsjett, ligger bevilgningene til

Nord-Norge på stedet hvil. Det skyldes ikke mangel på prosjekt og utfordringer, slik samferdselsminister Navarsete har svart ved flere anledninger, men etter mitt skjønn, manglende vilje til å prioritere landsdelen – 30 års kamp for Ryaforbindingen bare understreker dette faktum.

For det andre høster vi nå fruktene av det som skjedde i forrige periode med tilrettelegging for bruk av fergeavløsningsmidler i samferdselssektoren. En rekke prosjekt er blitt mulig å gjennomføre på grunn av det banebrytende arbeidet som regjering og storting fullførte i forrige periode.

Bare i Troms står både Bjarkøyforbindingen, Ullsfjordforbindingen og Langsundsforbindingen i kø for å bli realisert etter samme lest.

Ved behandlingen av Nasjonal transportplan til våren vil vi få stor glede av å prioritere mange nye fergeavløsningsprosjekt til beste for lokalbefolkning og næringsliv i hele landet.

L o d v e S o l h o l m hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:31:39]: Ryaforbindingen er eit fastlandssamband som vil erstatte det noverande riksvegsambandet Vikran–Larseng. Sambandet vil betre kommunikasjonen internt i Tromsø kommune og mellom Tromsø-området og delar av Balsfjord kommune. Sambandet vil leggje betre til rette både for arbeidspending og fritidsreiser mellom Tromsø og Malangshalvøya. Det vil med dette sambandet verte mogleg å ferdast etter kl. 23 om kvelden utan å måtte køyre ein lang omveg via E6 og E8, som i dag. Finansieringa er basert på innspara ferjetilskot, statlege midlar og lokale tilskot og bompengar.

Det er eit særdeles viktig prosjekt for regionen som ser dagens lys med det vedtaket Stortinget skal gjere i dag. Det omfattar bygging av om lag 3,2 km ny tofelts veg, inkludert ein undersjøisk tunnel på 2,7 km. Reisetida vil verte korta ned frå i gjennomsnitt ein halv time til under fem minutt. Det seier seg sjølv at dette vil vere tilnærma ein revolusjon for alle dei som kan pendle til jobb, for alle dei som kunne tenkje seg å busetje seg i Balsfjord – som kanskje ikkje har vurdert det i dag – for alle dei som vil etablere bedrifter i den delen av regionen, og ikkje minst når det gjeld reiselivsutvikling, vil dette vere eit viktig prosjekt. I tillegg vil den faktiske køyrelengda for dei fleste trafikantane verte endå kortare enn i dag, fordi tunnelen er plassert på ein annan stad enn ferjesambandet.

Det er lagt opp til oppstart av prosjektet våren 2009, og opning av sambandet hausten 2011. Prosjektet er kostnadsrekna til 250 mill. kr.

Bompengeinnkrevjinga vil skje på etterskot i ein ubemannanna bomstasjon på Larseng på Kvaløya. Det er føresett innkrevjing i begge retningar. Med dei føresetnadene som er lagde til grunn i finansieringsplanen, er det rekna inn ein bompengeperiode på 19 år.

Mange har kjempa lenge for dette prosjektet. Medan Framstegspartiet fokuserer på bompengane, fokuserer folk på dei moglegheitene dette viktige prosjektet utløyser i området. Det vil verte ei ny tid for folk. Difor har ein ar-

beidd i nesten 30 år utrøyttelig for å få dette til, og difor er det så stor vilje lokalt til å bidra til prosjektet. Eg viser til at det er brei lokalpolitisk tilslutning til å delfinansiere utbygginga med bompengar. Prosjektet vart hausten 2006 behandla av Tromsø kommune, som vertskommune for prosjektet. I tillegg er saka behandla av Troms fylkeskommune og av Balsfjord kommune, der ein stor del av brukarane av sambandet bur.

Prosjektet som vert vedteke i dag, er lenge etterlengta, har lenge vore arbeidd for. Det er mange som har bidrege, mange som vil bidra, men eg er heilt sikker på at det vil bety vekst og utvikling i det området som no får eit etterlengta samband. Eg er glad for at Stortinget sluttar seg til det forslaget som er lagt fram.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Arne Sortevik (FrP) [14:35:12]: Dette er et godt prosjekt, og det er nedlagt et utrettelig arbeid, men det er en urimelig bruk av bompenger i finansieringen. Om tunnelen ikke ble bygd, ville ferjen gå om 20 år, om 30 år, om 40 år og om 50 år. Da ville det, etter Fremskrittspartiets syn, faktisk være rimelig at tilskuddsperioden gjøres lenger enn 15 år.

Hva er de prinsipielle innvendingene eller innsigelsene eller motforestillingene for å utvide den tilskuddsperioden i ordningen som gjelder, som altså er begrenset opp til 15 år, når man bygger anlegg som vitterlig varer i langt flere år enn i disse 15 årene man får et innsparingstilskudd?

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:36:03]: Det er ikkje så veldig lenge sidan Stortinget vedtok dei retningslinjene som no gjeld for ferjeavløysingstilskot. Ein må sjølv sagt tru at både den regjeringa som la fram retningslinjene, og det stortinget som gjorde vedtaket om dei, hadde tenkt nøye gjennom korleis dette skulle verke.

Eg registrerer at både medlemmer av den førre regjeringa og Framstegpartiet sin representant no tek opp tidsramma for ferjeavløysingstilskot – altså den tida ein har når det gjeld tilskot som vert ytte til ulike prosjekt.

Eg er ikkje framand for å sjå på det på nytt, men årsaka til at me legg 15 år til grunn, er at Stortinget har sagt at så skal det vere. Difor er det dei reglane me legg til grunn inntil Stortinget eventuelt gjer eit nytt vedtak.

Øyvind Halleraker (H) [14:37:04]: Jeg er vel innforstått med at dette er en ordning som ble vedtatt av den forrige regjeringen, og at vi la 15 år til grunn.

Grunnen til at jeg reiste spørsmålet, er at vi har fått en del erfaring her, og da er det kanskje på tide å se på og evaluere om det ikke er grunnlag for nettopp å forlenge ordningen.

Jeg reiste også et annet spørsmål. Hvis diskonteringsperioden skal bli så lang som det her antydes, helt opp mot 50 år, kunne det ikke være like greit å etablere en ordning med rentefrie lån fra statens side? Har statsråden noen synspunkter på det?

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:37:49]: Statsråden har så langt ikkje vurdert å gå inn for ei slik ordning. Men eg er heilt einig med dei som i salen i dag har sagt at ordninga med innsparde ferjesubsidiar er ei god ordning og har utløyst mange viktige prosjekt som både den førre regjeringa og denne regjeringa har lagt fram, og som eg trur folk rundt om i landet er særst glade for.

Så finst det alltid mange moglegheiter for forlenging av perioden for tilskot og andre ordningar. No skal alle riksvegsamband overførast til fylket. Då vert det òg ei prinsipiell drøfting om det er fylkeskommunane sjølve som skal gjere den vurderinga, eller om det er staten som skal gjere det. Eit arbeid som eg ser på no i samband med Nasjonal transportplan, er om det skal vere ei statleg føring for lengda på tilskotsmidlar til ferjeavløysing, eller om ein kan stillast fritt, for då har fylket full råderett over både midlar og planlegging.

Bård Hoksrud (FrP) [14:39:02]: Det er vel ingenting i veien for at Regjeringen, hvis den vil, kan utvide ferjeavløsningsperioden.

Jeg synes det er interessant at statsråden hver gang vi diskuterer bompenger, prater varmt og flott om hvor fantastisk det lokale initiativet er. Jeg tror faktisk de fleste lokalpolitikere som jeg har truffet på – og det er ikke bare fra Fremskrittspartiet – når jeg har vært rundt på komiteiser og annet, opplever dette som ren utpressing fra regjeringshold og fra det politiske flertallet i Stortinget.

Senterpartiet har sagt at bompenger skal være et supplement. Mener statsråden at bompenger i denne saken er et supplement, eller er det hovedinntektskilden for å få bygd veien?

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:39:42]: Det er ingen grunn til å heve røysta, for dette er eit tema som me diskuterer så ofte at me kan gjere det med senka skuldrer.

Det Senterpartiet har sagt, er at staten har eit hovudansvar for å syte for at det er eit teneleg vegnett. Det meiner Senterpartiet. Regjeringa meiner òg at staten skal ha ansvar for det. Difor har denne regjeringa auka løyvingane til samferdsle langt utover det som tidlegare regjeringar har gjort. Me jobbar no med Nasjonal transportplan, der me har planar om å fortsetje den takten.

Statens vilje til å satse på samferdsle har vore upåklageleg i denne perioden. Når det gjeld bompengar, har ikkje eg opplevd at nokon har kome inn til meg og sagt at dei har følt seg pressa. Men det er mange som har sterke ynske om å kome fram i køen. Det er ingen tvil om at ein med bompengar har fått realisert mange prosjekt som med Framstegpartiets politikk aldri hadde sett dagens lys.

Presidenten: Dermed er replikkordskifte omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Bendiks H. Arnesen (A) [14:41:02]: Jeg er svært glad for at vi i dag kan slå fast at en over 30 år lang lokal kamp for Ryaforbindelsen er kronet med seier.

Tromsøbrua var det første store prosjektet som ble rea-

lisert ved hjelp av bompenger i dette området. Den kom i 1960. Deretter kom Sandessundbrua og Kvalsundtunnelen og nå Ryaforbindingen, som avløser fergen mellom Vikran og Larseng.

Denne planmessige utbyggingen av samferdsel gjør at Tromsø by og distriktene omkring har fått en funksjonell og god samferdsel som både tjener byen og distriktene rundt. Jeg vil berømme lokalbefolkningen som planmessig har jobbet med disse prosjektene i over 50 år. Uten deres forutseenhet, nytenkning og pågangsmot hadde vi ikke vært der vi er i dag.

I Tromsø valgte man allerede for over 50 år siden å gå inn for bompengeløsninger for å få Tromsøbrua realisert raskere enn den ellers ville ha blitt, og den ble nedbetalt meget raskt. Dette dannet på en måte malen for den videre utbyggingen av viktig samferdsel i dette området.

Jeg har snakket med folk i området som nå får stor nytte av Ryaforbindingen. De sier at de gjerne betaler bompenger i en periode for å få forbindelsen på plass, og for å få bedre reisefrihet. Alternativet er evig fergedrift, som både er et dårligere og et dyrere alternativ. Vi som er fergeavhengige, må som kjent betale en form for bompenger hele tiden. De jeg har snakket med på Vikran, er meget optimistiske. De sier at Ryaforbindingen helt klart vil gi ny tilflytting og ny aktivitet i bygda og omegn.

Jeg er glad for at Regjeringen og komiteens flertall har tatt lokalbefolkningen på alvor og fått Ryaforbindingen på plass. Jeg er like forbauset over Fremskrittspartiet, som gjennom sitt forslag i prinsippet går imot lokalbefolkningen og på en måte vil sette hele prosjektet langt ut i tid. Jeg ser fram til ferdigstillingen av Ryaforbindingen i 2011, og jeg gratulerer lokalbefolkningen med den store dagen.

Tove Karoline Knutsen (A) [14:43:57]: Jeg er i likhet med veldig mange som har vært på denne talerstolen i dag, veldig glad for at Regjeringa nå legger fram en proposisjon med forslag om utbygging og finansiering av rv. 858, Ryaforbindingen.

Dette er en veldig viktig satsing, som det har vært jobbet med lenge, i 30 år omtrent, og som, som vi har hørt, kommer til å binde sammen Tromsø og Balsfjord kommuner med en undersjøisk tunnel under Rystraumen. I dag er dette sambandet trafikkert med en fergeforbindelse.

Ryatunnelen betyr altså at Nord-Norges største by får en helt annen nærhet til det naturskjønne området på Malangshalvøya enn det som har vært tilfellet så langt. Tunnelen vil også binde det relativt tett befolkede området på Kvaløya og øyene rundt til regionen i Midt-Troms på en annen måte enn hva som har vært tilfellet så langt. Ryaforbindingen er ikke minst viktig med tanke på styrket og stabil bosetting i Malangen og i Balsfjord kommune for øvrig ved at det nå blir lettere å dagpendle til Tromsø.

I tillegg vil forbindelsen gi nye muligheter for tilrettelegging av gode og spennende tilbud til et nasjonalt og internasjonalt reiselivssegment. Man kan lett komme seg til og fra Tromsø, der det er flyplass og hurtigruteanløp.

Jeg synes det er flott at man har funnet en finansieringsmodell for Ryaforbindingen som bygger på en spleis mellom flere, hvor ikke minst fylket sjøl er sterkt inne

– ordinær statlig finansiering, innsparing av fergetilskott, regionale RDA-midler og bompengefinansiering.

Så er det fra tid til annen – også i denne saken – debatt om nettopp bompengefinansiering, som Fremskrittspartiet altså sier at de er imot. Sjølsagt er det sånn at mange steder i landet, ikke minst i nord, er befolkningsgrunnlaget for spinkelt til å ha bompenger som et sterkt finansieringsgrunnlag. Men jeg tror at nettopp i forbindelse med slike prosjekter som Ryatunnelen, som skal betjene en relativt stor befolkning, er dette mulig og naturlig. Jeg noterer meg at man har lagt opp til en bompengefinansiering som bygger på nøkterne trafikkprognoser, og som har en innretning som både kostnadmessig og praktisk er håndterbar for trafikantene. Og jeg veit at befolkninga i Tromsø og i Balsfjord heller tar kostnaden med en billett for bruk av en tunnel som kan benyttes kontinuerlig, enn en billett for en ferge som bare kan gå av og til.

Dette lange, vakre landet vårt byr på store utfordringer når det gjelder samferdsel. Jeg er glad for at vi har teknologi for og muligheter til å gi de menneskene som bor på kysten, langs fjordene og på øyene, gode trafikale løsnings. Jeg er glad for at Ryaforbindingen i henhold til vedtaket vi skal gjøre seinere i dag, skal påbegynnes til våren og være ferdigstilt og klar til bruk i 2011.

Bård Hoksrud (FrP) [14:47:08]: Jeg registrerer at statsråden var mest opptatt av undertegnede engasjement og temperament på talerstolen da hun skulle svare på replikken. Men det er kanskje sånn at når man ikke har gode svar, er det bedre å finne på noe annet enn å svare på det man faktisk blir spurt om.

Jeg registrerer fortsatt at statsråden ikke vil svare ordentlig på hva som for Senterpartiet skal være et supplement til bompenger, hva som er hovedfinansieringskilden eller hvor grensen går for Senterpartiet. Det får jo være statsrådets utfordring, men jeg synes det er trist at verken partilederen eller statsråden vil være klar og tydelig på hvor grensen er for Senterpartiet når det gjelder bompengefinansiering.

Så skjønner jeg at representanten Halleraker hører halvparten av hva som blir sagt. Det er kanskje fordi han ikke ønsker å høre resten. Man kan jo bare lukke ørene og håpe på at ingen svarer. Da må jeg bare få minne om at det representanten Sortevik sa, i tillegg til at han var kritisk til måten man finansierer dette på, var at dette er et godt og viktig prosjekt som Fremskrittspartiet støtter fullt og helt opp om – det var det med hvordan man har tenkt å flå bilistene som var Arne Sorteviks argumentasjon for hvorfor vi er kritiske til prosjektet med hensyn til finansieringsbiten. Men jeg skjønner for så vidt ut fra representanten Hallerakers debattinnlegg om bompenger og angrep på Fremskrittspartiet, at Høyre ikke lenger er så opptatt av bompenger, og at det er greit at bilistene betaler i overflod – på tross av at jeg trodde Høyre hadde noe i programmet sitt om at de var imot en del skatter og avgifter. For Fremskrittspartiet er dette en ren skattlegging.

At SV er for bompenger, er heller ikke veldig overraskende. Til og med representanten Langeland har vært oppe på talerstolen her og sagt at vi må ha et hvileskjær i

veitbyggingen i dette landet. Da er det jo litt interessant å høre på representanten Lena Jensens innlegg. Hun er svært opptatt av at dette er et godt veiprojekt, og dette er hun positiv til. Men at SV er for dobbeltbeskatning av bilistene, er ikke noen bombe – i hvert fall ikke for Framskrittspartiet – når vi ser hvordan SV stemmer i denne sal. Skattlegging av bilister i stort monn er helt greit, og ikke minst er det greit å dobbeltbeskatte i form av bompengefinansiering. Så det er ikke veldig mye nytt i det. Men det er litt synd at det blir en sånn type debatt, for alle er enige, og jeg forstår ikke dem som sier at Framskrittspartiet ikke er for dette prosjektet. Vi sier at vi ønsker å gå for dette prosjektet, og går helhjertet inn for det, men vi er altså imot måten å finansiere det på, fordi det er et statlig ansvar å finansiere denne typen prosjekter.

Arne Sortevik (FrP) [14:49:58]: Jeg skal være rimelig kort.

Jeg merket meg også at representanten Arnesen mente at Framskrittspartiet faktisk var imot prosjektet eller satte prosjektet i fare. Jeg skal da gjenta at vi mener det er et godt og viktig prosjekt som vi støtter, men vi synes at bruken av bompenger som del av finansieringen er særdeles urimelig.

Det er mitt avslutningspoeng igjen at denne saken er et eksempel på en særdeles urimelig regning knyttet til bruk av bompenger, hvor et investeringsbidrag på 54 mill. kr ender opp med å bli en regning på nesten 180 mill. kr til bilistene, dvs. den betydelig merkostnad i tillegg til det å bidra til finansieringen av prosjektet – en merkostnad på 120 mill. kr. Tenker vi oss en inntjeningsstid på 20 år, snakker vi om en ekstrakostnad på 6 mill. kr i året for bilistene. Vi har hørt statsråden si at hun i prinsippet ikke er imot å utvide denne perioden på 15 år som er lagt inn i saken – og skyver et stortingsvedtak foran seg. Det er ikke noe til hinder for at Regjeringen i en sak som dette selvfølgelig kan foreslå å avvike denne ordningen med 15 år. Akkurat som man i enkelte tilfeller foreslår å avvike nedbetaling av bompengegjeld som i utgangspunktet er satt til 15 år, ved å utvide, må man jo også kunne gjøre det når det gjelder å ta inn innsparte ferjetilskudd. Det understreker igjen hvor urimelig bruk av bompenger blir i denne saken. Det skulle være helt unødvendig. Det er snakk om å utvide perioden med syv-åtte år – særdeles rimelig og en særdeles stor innsparingseffekt for bilistene som skal bruke dette viktige prosjektet når det står ferdig.

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:52:22]: Når ein høyrer på debatten om bompengar, får ein nesten ei kjensle av noko ein kallar déjà vu. Det er rimeleg føreseieleg, og me har vore igjennom det mange gonger i denne salen. Det er få nye moment som kjem på bordet frå nokon av partane.

Det me kan slå fast, er: Sjølv med ein vilje til å bruke titals milliardar i alle retningar ville svært sannsynleg mange av dei prosjekta som har sett dagens lys i denne perioden, med delvis bruk av bompengar, ikkje sett dagens lys med Framstegspartiet. Det heng saman med at me har hatt ein periode med høgkonjunktur, det heng saman med

at me har hatt ein periode med sterk kostnadsvekst. Me ville òg sett, dersom Framstegspartiet sat i regjering, at det ville funnest nokre grenser for alle milliardane – ikkje berre til samferdsle, viss ein ser det isolert, men òg viss ein ser på totaliteten i økonomien. For det er vel ikkje slik at dei frå Framstegspartiet som sit i andre komitear, ikkje bruker sine milliardar på sine område?

Eg vart utfordra av Framstegspartiet om grenser for bompengar for Senterpartiet. Dei grensene har eg ikkje sett på som min jobb å setje bom for. Eg har sett det som min jobb å få fram prosjekt for Stortinget, eg har sett det som min jobb å prøve å få gjort mest mogleg for samferdsla. Det inkluderer bruk av bompengar, for det betyr at me får gjort meir enn vi greier innafør dei rammene som staten set. Difor har eg ikkje heller sett nokon grenser. Det finst 100 pst. bompengefinansierte vegar, det finst 90, 80, 70, 60, 50 pst. osv. Det er avhengig av situasjonen, det er avhengig av trafikkgrunnlaget, og det er avhengig sjølvsagt først og fremst av dei lokale prosessane, der ein har sydd saman eit finansieringsgrunnlag som me får lagt fram for oss.

Representanten Jan Sahl siterte meg på at det var lite pengar til Nord-Noreg på grunn av mangel på prosjekt. Det har eg aldri sagt. Det vil vise seg i Nasjonal transportplan at det er mange prosjekt, men i denne perioden gjennomfører me eit handlingsprogram som var laga av representanten Sahl sitt parti, saman med Venstre og Høgre, og der, i det handlingsprogrammet, er det mangel på prosjekt til Nord-Noreg. Det får me i denne regjeringa prøve å gjere noko med når me skal leggje fram vår nasjonale transportplan i løpet av vinteren.

Øyvind Halleraker (H) [14:55:18]: Jeg er enig med statsråden i at disse debattene om bompenger er rimelig forutsigbare, men det må allikevel sies, for det kan ikke stå uimotsagt. Når Bård Hoksrud, som normalt er en sindig og rolig kar, har en såpass dårlig dag og i sin sinnstilstand også var blitt litt forvirret, skal jeg ganske kort slå fast igjen hva som er Høyres politikk overfor bompengefinansiering.

Betingelse nummer én: Når det er sterk lokal vilje til å få løst dette, har vi stor respekt for det, og støtter nesten uten unntak alle slike prosjekter. Det er selvfølgelig fordi vi, som våre lokale medpolitikere, ser at dette gir bedre mobilitet, bedre reisemønster for næringsliv og befolkning i et område – spesielt når dette gjelder ferjeavløsningsprosjekter, hvor man altså får erstattet en ferje med en fast forbindelse, og i et perspektiv hvor man allikevel må betale for den ferja, og også for passasjerer, til evig tid.

Hoksrud unngikk å si noe særlig om Framskrittspartiets politikk overfor bompengefinansiering, for her råder det en smule forvirring. Jeg møter partiets nestleder rett som det er, i debatter ute i Norge, og får full tilslutning til det å erstatte en ferje med et fast samband med en bompengeløsning. Det er han enig i. I tillegg er han enig i bompengefinansiering hvis det er en alternativ veg å kjøre på. Men jeg er vel kjent med at dette skapte stor debatt på Framskrittspartiets eget landsmøte, hvor partiets nestleder ble stemt ned for sine holdninger. Så jeg tror det er litt greit å være såpass nyansert når vi al-

likevel skal trekke opp denne uenigheten som ligger i salen.

Hallgeir H. Langeland (SV) [14:57:54]: Eg trur gjerne Framstegspartiet ville hatt det sånn at det einaste me skulle halda på med i Stortinget, var å diskutera bompengar. All annan politikk er nærmast komplett uinteressant for samferdselsfraksjonen i Framstegspartiet.

Eg måtte ta ein kommentar, for når det gjeld dette med vegpause, som eg skal ha foreslått, må Framstegspartiet ha misforstått. SV skil veldig mellom vegbygging i sentrale strøk og vegbygging i distrikta, som faktisk òg kan ha gode miljørekneskap på grunn av den nedkorta reisetida. Det har eg stått her og sagt sikkert 100 gonger. At det ikkje har gått inn i hovudet på representanten frå Telemark, får eg berre ta til etterretning. Men nettopp det skiljet er viktig. Viss ein er oppteken av klima, må ein gjera grepa i byane, og så må ein ha vegar i distrikta. Ein må ha vegvedlikehald i distrikta, ein må satsa på rassikring i distrikta. Det er logikk, det.

Så er det sånn – og då er Ryasambandet eit godt eksempel – at Framstegspartiet har ei sigarføring her som ikkje hører heime nokon plass. For kva har me fått av krav frå Oslo Framstegsparti? Kva har me fått av krav frå Os Framstegsparti? Jo: – Me vil gjerne byggja vegar, me vil utvikla landet, me vil ha desse svære prosjekta. Og så er det nokon her som seier at nei, det er ikkje sånn det er, Framstegspartiet meiner ikkje det dei meiner i Oslo, i Os og andre plassar i landet. Nei, det meiner dei ikkje.

SV er faktisk imot ein del bompengeprojekt, fordi me er imot prosjekta. Framstegspartiet er for alle vegprosjekt kvar som helst i landet – og staten skal betala dei. Det er ein politikk som ikkje heng på greip. Men det er greitt.

Så må eg jo seia at det er «grusomt» imponerande kvar gong Framstegspartiet er i posisjon, når dei bestemmer landets budsjett! Det har dei gjort tre gonger saman med Bondevik. Då går bensinavgiftene, bilavgiftene og bompengavgiftene ned – alt blir fiksa opp i. Framstegspartiet med makt – det er jo berre juks! Det skjer jo ingenting på samferdselssektoren når dei kjem i posisjon. Det beste dei fekk til i løpet av tre år, var altså ein heil, svær million til vegvedlikehald. Eg trur eg hadde late vera å tenna sigaren og ha han så høgt som Framstegspartiet har han.

Presidenten: Presidenten vil seie at ordet «juks» ikkje er eit parlamentarisk uttrykk, og ber representanten merke seg det.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.
(Votering, sjå side 575)

Sak nr. 8 [15:00:55]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 29/2008 av 14. mars 2008 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2006/126/EF om førerkort (Innst. S. nr. 31 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 79 (2007–2008))

Bård Hoksrud (FrP) [15:01:36] (ordfører for saken): Vi skal nå behandle innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2006/126/EF om førerkort. Formålet med direktivet er å oppdatere og forbedre ordningen for førerkort samt fremme trafikkikkerhet og sikre fri bevegelighet av personer. Direktivet er en omarbeidelse av forutgående førerkort-direktiv, samtidig som man innfører en rekke endringer i forhold til gjeldende rett.

Direktivet krever lov- og forskriftsendringer for å innføre administrativ gyldighet for førerkort, krav til nye sensorer om å oppfylle minstekrav ved praktisk førerprøve samt hjemmel for at førerkortsanksjoner i en medlemsstat får direkte virkning også i Norge.

Foreløpig er det ikke foretatt noen endelig vurdering av hvilke endringer som må gjennomføres ved lov, og hvilke som kan gjennomføres ved forskrift. Det vil bli sendt ut et høringsbrev i løpet av høsten 2008, og et lovforslag vil legges fram som en odelstingsproposisjon.

Direktivet legger også til grunn at førerkortene må skiftes ut med jevne mellomrom, dette for bl.a. å oppdaterte bilder av føreren, samtidig som dette også vil bidra til at mulighetene til å forfalske førerkortene blir mindre.

Endringene vil føre til noe høyere kostnader for førerkortholder, da det er denne som skal dekke kostnadene ved å få utstedt nytt førerkort.

Under komiteens behandling kom det fram noe uenighet om hvilken aldersgrense man bør legge til grunn. Flertallet vil på det nåværende tidspunkt ikke ta stilling til om aldersgrensen for førerkort for personbil, motorsykler og andre lette førerkortklasser skal være 70 eller 75 år, mens komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å slå fast at man legger til grunn direktivets maksimumsgrense på 75 år, og at man etter dette kan få utstedt førerkort med gyldighet for ett til fem år ut fra legens vurdering av den enkeltes helsetilstand.

Torstein Rudihagen (A) [15:03:33]: Saka dreier seg om samtykke til godkjenning av eit vedtak i EØS-komiteen. Det er jo ikkje veldig mye politikk her, og eg viser òg til utgreiinga frå saksordføraren.

Eg håpar at gjennomføringa av direktivet vil fremme harmonisering av førarkortreglane i heile Europa, redusere moglegheitene til forfalsking av førarkort samt forhåpentlegvis betre trafikktryggleiken, som var hovudformålet med dette.

Så nemnde saksordføraren at Framstegspartiet og Høyre har ein merknad som fleirtalet ikkje er med på. Når vi ikkje sluttar oss til merknaden om at den generelle aldersgrensa blir sett til 75 år, er det ikkje nødvendigvis slik at vi er ueinige i det, men det er ut frå to forhold: For det fyrste er det litt uklart kva ein her meiner, og for det andre er dette eit spørsmål ein kjem attende til.

Høyre og Framstegspartiet relaterer denne merknaden til det forslaget som ligg føre om å heve den generelle aldersgrensa for køyresetel frå 70 til 75 år. Fleirtalet peiker i sin merknad på at dette forslaget ikkje har tilknytning til dei aldersgrensene for førarkort som blir omhandla i direktivet, og det regelverket direktivet vil gi endringar i. Men eg forstår at logikken ein byggjer på, er at når ein hevar

den grensa, skal ein òg heve den generelle aldersgrensa til 75 år.

Systemet med direktivet er slik at det skal bli innført ein gyldigheitsperiode på førarkortet. Kravet er at ein har ein helseattest – «fysisk og psykisk skikkethet», som det heiter. Gyldigheitstida vil bli 10–15 år, og førarkortet må fornyast med 10–15 års intervall. Føresetnaden er heile tida at ein har nødvendig helseattest.

Så går det fram av direktivet at enkelte medlemsland etter visse kriterium kan avgrense gyldigheitstida. Det framgår tydeleg av artikkel 7. Det betyr at dagens supplerande helseattest etter 70 år for 100 års-førarkort må avviklast uansett, da gyldigheitsperioden til førarkortet skal framgå av sjølve førarkortblanketten. For dei over ein viss alder kan ein altså innføre ei stuttare gyldigheitstid. Det er kanskje dette Høgre og Framstegspartiet tenkjer på. Men det må ein i så fall kome attende til når det spørsmålet skal avgjerast, for som saksordføraren no sa, krev direktivet lov- og forskriftsendingar bl.a. for å innføre administrativ gyldigheitstid for førarkort. Derfor varslar da òg Samferdselsdepartementet at dei vil fremme forslag om endringar i vegtrafikklova og nødvendige forskriftsendingar, og kjem altså attende med det i ein eigen odelstingsproposisjon. Men før det skal det forslaget ut på vanleg, ordinær høyring, ei grundig høyring, og da synest vi det er å føregripe ei avgjerd ein skal kome attende til seinare, å seie noko om ei generell aldersgrense for førarkort no. Ein må jo ta med seg dei innspela og dei høyringsutsegnene som her kjem.

For å oppsummere: Vi kan etter mitt syn ikkje bestemme den generelle øvre aldersgrensa, men vi kan altså bestemme ei aldersgrense for når førarkortet skal få stuttare gyldigheitstid. Men det gjer vi altså ikkje i samband med behandlinga her i dag, men når vi kjem attende til det lovforslaget, den odelstingsproposisjonen som kjem etter ein nyttig høyringsrunde.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

(Votering, sjå side 576)

Sak nr. 9 [15:07:40]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 185/2008 av 4. juli 2008 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 1370/2007 om offentlig persontransport med jernbane og på vei (Innst. S. nr. 32 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 82 (2007–2008))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at taletida blir avgrensa til 5 minutt på kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det blir gitt høve til replikkordskifte med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at dei som

måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Jenny Klinge (Sp) [15:08:58] (ordfører for saka): Det er ikkje alle saker vi har i transportkomiteen som innbyr til flammande talar frå denne talarstolen, heller ikkje denne saka, men eg skal prøve å gjere kort og sakleg greie for kva ho gjeld.

Den EØS-forordninga vi debatterer, handlar om offentleg persontransport med jernbane og på veg og har som mål å sikre effektive transporttenester gjennom å regulere konkurransen om marknaden.

Eg vil vise til at Stortinget sitt samtykke er absolutt nødvendig for å gjennomføre denne forordninga. Hovudregelen etter denne avgjerda er at kontrakt om offentleg tenesteyting skal tildelast etter konkurranseutsetjing.

I komiteen er det delte meiningar om kor fortrefleleg konkurranseutsetjing er for å nå viktige mål om ei god offentlig tenesteyting, men forordninga opnar for at kompetente styresmakter ut frå visse kriterium kan velje å tildele kontraktar til operatørar som driv med persontransporttenester, utan konkurranse på førehand.

Fleirtalet er fornøgd med dette og at reglane i artikkel 5 om korleis kontraktar skal inngåast, ikkje gjeld kontraktar som fell inn under regelverket om offentlege innkjøp.

For eigen del hadde eg ønskt ein større nasjonal handlefridom i høve til korleis vi kan organisere persontransporttenestene. Men det er positivt at dei tilsette sine rettar kan sikrast gjennom nasjonale reglar. Eg vil derfor vise til at Samferdselsdepartementet har som mål å leggje fram ein odelstingsproposisjon våren 2009, med nødvendige lovendingar for å sikre arbeidstakarane dei same rettane ved anbod som ved overdraging av verksemd.

Bård Hoksrud (FrP) [15:10:46]: Jeg får passe på å smile i saker utover i dag – men kanskje ikke i den siste vi skal behandle.

Vi skal behandle samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 185/2008 av 4. juli 2008 om innlemmelse av forordning nr. 1370/2007 om offentlig persontransport med jernbane og på vei.

Bakgrunnen for forordningen er å sikre mest mulig effektive transporttenester gjennom konkurranse. Fremskrittspartiet mener det er bra at det i hovedregelen nå legges opp til at det skal være konkurranse ved kjøp av offentlige transporttenester.

Konkurranse på offentlige transporttenester har mange steder vist seg å være svært positivt for kundene og har sikret at kundene får et langt bedre tilbud, samtidig som fylkeskommunene og staten har fått et billigere eller et langt bedre tilbud ved konkurranseutsetting enn det man hadde den gangen tjenesten ikke var konkurranseutsatt.

Et eksempel på at dette virkelig har vært tilfellet, er konkurranseutsettingen på Gjøvikbanen, som faktisk medførte at staten fikk 40 pst. flere avganger enn det man hadde før konkurranseutsettingen. Det har også bidratt til et langt bedre tilbud til alle reisende – et bedre tilbud enn det man hadde før konkurranseutsettingen. Dessverre har

dagens regjering valgt å stoppe konkurranseutsetting på alle andre jernbanestrekninger etter at den tiltrådte i 2005, på tross av de svært gode resultatene på Gjøvikbanen.

Forordningen legger også opp til at regelverket for fylkeskommune og transportnæring skal bli enda klarere enn det er i dag.

Jeg registrerer at det har kommet noen bekymringer i forbindelse med de ansattes rettigheter ved konkurranseutsetting av kollektivtransporten. Her vil jeg klart understreke at de ansattes rettigheter fullt ut skal ivaretas og sikres innenfor gjeldende norsk lov og regelverk. Selv om hovedregelen er at offentlig transport på jernbane og vei skal konkurranseutsettes, er det også lagt opp til at man ut fra visse kriterier gis anledning til å velge å gi kontraktene uten konkurranse på forhånd. Jeg vil allikevel peke på at konkurranseutsetting vil være med på å sikre at kontrakten om offentlig persontransport på vei og jernbane vil bli gjennomført på en gjennomsliktig og god måte.

Jeg har lyst til å sitere en annen representant, i en debatt i Stortinget for noen dager tilbake om dette med konkurranse, for det er jo ofte i forbindelse med konkurranseutsetting og den type ting det virkelig blir konflikter, og hvor de politiske skillelinjene ofte kommer fram. Jeg synes at Jan Bøhler sa det ganske bra i interpellasjonsdebatten sist torsdag:

«... hvis ikke NSB og Jernbaneverket greier å ta seg sammen og slutter bare å vise til manglende bevilgninger gjennom mange, mange år, kan man ikke unngå at det også her vil komme andre katter på bordet, f.eks. (...) et felles kollektivselskap i østlandsområdet, (...) der det kan ruskes bedre opp, eller f.eks. at man faktisk må lære av modellen fra Gjøvikbanen, hvor driften ble konkurranseutsatt og det visstnok er større regularitet.»

Han stilte spørsmålet om statsråden nå vil ruske opp både Jernbaneverket og NSB for å sikre at togene går uten store forsinkelser.

Dette var jo rimelig klar tale fra en person jeg kanskje ikke oppfatter som den store, varme forkjemperen for konkurranseutsetting, men det viser faktisk at konkurranseutsetting fungerer, at det gir gode resultater, og ikke minst at det gir kundene det beste tilbudet.

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:14:12]: For kort å respondere på førre talar vil eg nok seie at marknaden er ein god tenar, men ein elendig herre, ikkje minst i den tida me no er inne i, der me ser at nettopp frislepp på konkurranse og marknadskrefter har ført til ei global finanskrise. Kanskje er tida inne for å ha eit litt meir nøkternt forhold til konkurranse.

Når det er sagt, behandlar me no ei sak som vil føre til at tildeling av kontraktar i samferdslesektoren innafør veg og jernbane på kollektivtransport i hovudregelen vil skje etter føregåande konkurranse, altså implementering i norsk rett av forordning (EF) nr. 1370/2007, den såkalla kollektivtransportforordninga, som skal tre i kraft i EØS-området frå 3. desember 2009.

Etter forordninga gjeld visse unntak frå hovudregelen, m.a. vert det ikkje kravd konkurranseutsetjing av jernbane. Det vert heller ikkje kravd konkurranse der det offentlege

eig eller kontrollerer verksemda som driv lokal kollektivtransport. Elles vil det òg kunne nyttast direkte tildeling av kontrakt dersom verdien av kontrakten eller årsproduksjon ligg under visse terskelverdiar. Det er t.d. ikkje krav om konkurranseutsetjing ved tildeling av kontrakt for små eller mellomstore bedrifter som driv mindre enn 23 køyretøy, når den årlege verdien av kontrakten er under 2 mill. euro eller produksjonen mindre enn 600 000 km årleg.

Forordninga opnar for at medlemsland kan nytte reglane i forordninga på sjøruter i den grad det ikkje kjem i konflikt med anna regelverk. Det er òg gitt opning for at det kan krevjast at tilsette skal ha same rettar ved bruk av konkurranse som dei hadde hatt ved overdraging av verksemd. Til det vil eg nemne at departementet tidlegare i år har hatt eit lovforslag til høyring som vil gjere bruk av regelverket for tilsette sine rettar ved overdraging av verksemd obligatorisk ved all konkurranse etter yrkestransportlova.

Eg har merka meg at både fleirtalet og mindretalet i innstillinga legg vekt på at rettane til dei tilsette skal sikrast ved konkurranseutsetjing. Lovframlegget om rettane til dei tilsette og implementering av forordninga vil verte lagde fram for Stortinget våren 2009.

Mange fylkeskommunar nyttar konkurranseprinsippet i dag, anten frivillig ved bruk av det særlege regelverket for bruk av anbod etter yrkestransportlova, såkalla nettokontraktar, eller det er heimla direkte i lova om offentlege anskaffingar dersom ein vel å bruke bruttokontraktar.

Implementering av forordninga vil gjere bruk av konkurranse til hovudregelen ved bruk av nettokontraktar i kollektivtransport etter yrkestransportlova, som dermed må endrast, ettersom utgangspunktet i dag er at det er frivillig å bruke konkurranse. Jernbanelova må òg endrast for å gi heimel til implementering av forordninga.

Eg legg til grunn at det regelverket som vert implementert i det norske systemet no, skal gjerast på ein ryddig måte, og det skal gjerast på ein måte som skal ta vare på tilsette sine rettar på ein god måte.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

(Votering, sjå side 576)

Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at sakene nr. 10 og 11 blir behandla under eitt – og ser det som vedteke.

Sak nr. 10 [15:18:00]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Trond Helleland, Svein Flåtten og Øyvind Halleraker om strakstiltak for å forebygge alvorlige trafikkulykker, og representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Arne Sortevik, Anders Anundsen og Bård Hoksrud om avbøtende strakstiltak mot økningen i dødsulykker på veinettet (Innst. S. nr. 33 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:143 (2007–2008) og Dokument nr. 8:145 (2007–2008))

Sak nr. 11 [15:18:37]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Arne Sortevik og Bård Hoksrud om en egen stortingsmelding om transportsikkerhet (Innst. S. nr. 34 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:144 (2007–2008))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at taletida blir avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Borghild Tenden (V) [15:19:41] (ordfører for sak nr. 10): Jeg vil innledningsvis berømme Fremskrittspartiet og Høyre for viktige representantforslag om strakstiltak for å forebygge alvorlige trafikkulykker. Vi kan ikke gå inn i det nye året uten å ta noen store grep. Så langt i år har 226 mistet livet, mot 196 samme periode i fjor. Det går i feil retning. Det er på tide at vi får en debatt her i Stortinget om det kanskje viktigste temaet og den største utfordringen vi har innenfor samferdselssektoren, nemlig trafikkikkerhet.

Jeg tok selv opp dette temaet på vegne av Venstre i en interpellasjon i mai 2007. Interpellasjonen dreide seg om mer statlig medvirkning for å sikre skoleveiene, slik at flere fylker og kommuner kan komme raskere i gang med prosjekter. Siden den gang har debatt om dette temaet vært helt fraværende i denne sal, og det i en tid da vi opplever en sterk økning i antall trafikkulykker. Tre års skryt fra samferdselsministeren om økt pengebruk på samferdselsområdet vises dessverre ikke på ulykkesstatistikkene på veiene våre.

Etter mange år med en positiv utvikling opplever vi nå en økning av antall ulykker med alvorlige konsekvenser.

Den forrige samferdselsministeren, Torild Skogsholm i Bondevik II-regjeringen, hadde sterkt fokus på trafikkikkerhet. Hun hadde jevnlig møter med politiet og andre fagpersoner, og hun var i forkant med holdningskampanjer og bevisstgjøring ved skolestart, ferietid og russetid. Hun innførte prikkbelastning, startet prøveordning med fysiske midtdelere og innførte begrepet «nullvisjon». Hun innså at for å redusere antall ulykker må det satses systematisk over tid.

I løpet av denne ulykkesommeren har jeg selv hatt en rekke møter med fagfolk og organisasjoner. Det har resultert i en tipunktplan for økt sikkerhet i trafikken. Tiltakene lyder som følger:

1. Det må settes i verk mer offensive holdningskampanjer med sterkere virkemidler.
2. Det må bli mer synlig politi på veiene.

3. Det må bli redusert fartsgrense på ulykkespunkter.
4. Det må bli økt satsing på fysiske midtdelere.
5. Det må bli bedre kvalitet på kjøreopplæringen. Kjøreskolene bør oppgi strykprosent og ha større fokus på risikosjåførene.
6. Ungdom må trekkes mer aktivt med i holdningsarbeidet.
7. Det må etableres et frittstående vegtilsyn for å kvalitetssikre veiene.
8. Det må bli større fokus på trafikkikkerhet fra politikere i regjering og storting. «Nullvisjonen» må være styringsverktøy.
9. Vegvedlikehold må få like stort fokus og like mange ressurser som nye store prosjekter.
10. En må få mer gods over på jernbane og færre trailere på veiene våre.

I tillegg til de store menneskelige lidelsene som trafikkofre og pårørende utsettes for, er samfunnets kostnader knyttet til trafikkulykker også svært høye. Ved behandlingen av Nasjonal transportplan 2006–2015 sluttet Stortinget seg til nullvisjonen om antallet drepte og livsvarig skadde i trafikken. Visjonen innebærer at transportsystemet må innrettes slik at det fremmer trafikkikker adferd, beskytter mot at menneskelige feilhandlinger får fatale konsekvenser og begrenser skadene når uhellet først er ute. Nullvisjonen må veie tungt i prioriteringen av tiltak på vegnettet, og visjonen skal være en rettesnor i trafikkikkerhetsarbeidet.

Økt trafikkikkerhet krever målrettet innsats innen opprusting og utbedring av infrastrukturen, påvirkning av trafikantene gjennom holdningskampanjer og økt kunnskap om konsekvensene ved risikofylt adferd og økt innsats innen håndheving av trafikkreglene. I dagens situasjon er det behov for både strakstiltak som har kortsiktig, avbøtende effekt, og strakstiltak som kan gi positiv effekt på lang sikt.

Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har i innstillingen en rekke forslag til tiltak som bør settes i gang straks.

Jeg tar med dette opp de forslagene der Venstre er medforslagsstiller.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Jan Sahl (KrF) [15:24:15] (ordfører for sak nr. 11): Stortinget behandler i dag tre Dokument nr. 8-forslag som alle omhandler sikkerhet i samferdselssektoren. Når det gjelder Dokument nr. 8:144 for 2007–2008, foreslår komiteens flertall at forslaget vedlegges protokollen, da dette forslaget omfatter ideer og tiltak som vil være sentrale i den kommende behandlingen av Nasjonal transportplan.

Det er også slik at Nasjonal handlingsplan for sikkerhet på vei skal revideres på bakgrunn av ny NTP. Flertallet mener derfor at det ikke er behov for en egen stortingsmelding om trafikkikkerhet. Mindretallet, som utgjøres av Fremskrittspartiet, vil selv gi uttrykk for sitt standpunkt i saken.

Det er vel ingen tvil om at trafikkikkerhet er noe som

opptar hele komiteen sterkt, på tvers av partigrenser. Og det er ingen partier i denne sal som kan si seg fornøyd med tingenes tilstand. Vi trenger tiltak for å bedre sikkerheten, særlig på norske veier. I Kristelig Folkepartis samferdselspolitikk har trafiksikkerhet hatt høyeste prioritet. Vi kan ikke godta at folk får sin livskvalitet redusert som følge av rasfare. Vi kan ikke godta at folk dør i trafikken på grunn av dårlige veier eller mangel på sikringstiltak.

Det er mange grunner til at vi trenger en offensiv satsing på samferdsel i landet vårt, og den viktigste grunnen er etter Kristelig Folkepartis mening nettopp trafiksikkerhet. Derfor har Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslått å styrke samferdselsetatens investerings- og vedlikeholdsbudsjetter med 1 milliard kr. Det er helt nødvendig med et raskere tempo. Det gjelder på flere områder. La meg nevne noen:

Det er nødvendig med et raskere tempo i rassikringen og ikke minst ny kartlegging av rasutsatte områder.

Vi trenger flere kilometer med midtrekkverk, som er et godt virkemiddel for å forebygge møteulykker.

Vi trenger en sterkere satsing på gang- og sykkelvei. Det er svært viktig å legge til rette for egne adskilte traseer for gående og syklende. Disse må planlegges og bygges parallelt med nye veiprosjekter.

Vi må avlaste veinettet ved å satse på jernbanen, ikke minst ved å bygge flere kryssingsspor på 600 meter for å få mer gods over fra vei til bane.

Vi trenger å sikre ulykkespunkter på veinettet, særlig på stamveinettet vårt.

Langt flere tiltak kunne vært nevnt – behovet er stort. Men når den sittende regjering konfronteres med de store transportutfordringene som folk opplever i hverdagen, får vi ofte høre skryt om hvor mye denne regjeringen har gjort, og hvor lite som ble gjort i forrige periode. Det blir ikke mer trafiksikkerhet ut av en krangel om hvem som er best i klassen. Sannheten er vel at regjeringen Stoltenberg viderefører en satsing på samferdsel som den forrige regjeringen startet.

Men la oss ikke dvele ved retorikken. Til det er trafiksikkerhet et altfor viktig tema. Det er ingen grunn til å gjøre dette til et norgesmesterskap i argumentasjonsteknikk. Det er resultatene som teller. Forslagene der Kristelig Folkeparti er medforlagsstiller, er viktige tiltak for å bedre trafiksikkerheten. Dessverre tyder vel alt på at disse ikke får flertall, og at de rød-grønne nok en gang avfeier gode forslag som de selv ikke har kommet med.

Til slutt vil jeg understreke at vi alltid må framholde nullvisjonen for antall skadde og drepte i trafikken. Det krever ekstraordinære tiltak og en intensivering av trafiksikkerhetsarbeidet.

Karita Bekkemellem (A) [15:28:36]: De sakene vi behandler i dag, som omhandler behov for ulike sikkerhetstiltak i trafikken, er svært, svært viktige. Et altfor stort antall liv – og spesielt unge liv – går tapt på en meningsløs måte på norske veier hvert eneste år.

Opposisjonens engasjement og utålmodighet på dette feltet er bra. Samtidig er Regjeringen i gang med et arbeid for å styrke trafiksikkerheten. Statsråden har gitt

trafiksikkerhetstiltak særlig høy prioritet i forslaget til statsbudsjett for neste år.

Det er behov for å snu den alvorlige ulykkesutviklingen som vi ser så langt i 2008, og legge til rette for at vi får en nedgang i antallet drepte og hardt skadde. Dette er i tråd med nullvisjonen. Jeg er glad for at investeringsrammene for slike målrettede tiltak blir nær fordoblet sammenlignet med det som ble brukt i 2008.

I 2009 vil det brukes over 1 milliard kr til trafiksikkerhetstiltak langs eksisterende veier ifølge forslaget til statsbudsjett for neste år. Det er behov for å snu den alvorlige ulykkesutviklingen vi dessverre ser, og legge til rette for at vi får en nedgang i tallet på drepte og hardt skadde – i tråd med nullvisjonen.

Det er svært bra at departementet vil følge dette opp målrettet. Det er viktig med trafiksikkerhetsinspeksjoner for å kunne foreta en systematisk gjennomgang av de mest alvorlige ulykkene. Det bør også være helt i tråd med de forslagene som opposisjonen har lagt fram her i dag.

Så har jeg lyst til å si til representanten Sahl at vi avfeier ikke gode forslag, men jeg har lyst til å vise til det statsråden skriver i sitt svar til komiteen:

«Regjeringen vil om kort tid legge fram en stortingsmelding om Nasjonal transportplan, hvor spørsmål knyttet til sikkerhet, sårbarhet og beredskap i transportsektoren vil være sentrale elementer.»

På den måten følger Regjeringen opp, og Stortinget vil også få mulighet til å komme tilbake igjen til konkrete tiltak.

Bård Hoksrud (FrP) [15:31:04]: I 2007 opplevde vi for første gang på flere år at antall drepte i trafikken gikk opp. Dessverre ser det ut til at 2008 blir et år hvor den negative utviklingen forsterker seg ytterligere. Første halvår 2008 viste en økning på 40 pst. flere drepte i forhold til samme periode året før. Utviklingen er svært skremmende, og det var derfor svært overraskende og ikke minst skuffende at Regjeringen på tross av denne svært negative utviklingen valgte å legge fram et revidert statsbudsjett som ikke inneholdt en eneste krone ekstra verken til drift, vedlikehold, investering eller strakstiltak for å motvirke den kraftige økningen i antall drepte i trafikken.

Jeg stiller meg også undrende til at Regjeringen tydeligvis mente at denne utviklingen ikke var nok til å justere budsjettet for å møte den akutte situasjonen som hadde oppstått fra budsjettet ble lagt fram og til revidert budsjett ble lagt fram våren 2008.

For Fremskrittspartiet var det helt åpenbart at det måtte skje noe, og vi foreslår derfor å bevilge 400 mill. kr mer til strakstiltak for å motvirke den svært negative utviklingen.

I denne debatten skal vi også behandle et forslag fra Fremskrittspartiet om å få en egen stortingsmelding for å se transportsikkerheten i alle transportsektorene i sammenheng. En slik helhetlig gjennomgang vil sikre at man får en grundig og skikkelig debatt rundt sikkerheten. Regjeringen peker på at dette vil man komme tilbake til i Nasjonal transportplan, men jeg må si at jeg er redd for at i en så stor og omfattende sak som Nasjonal transportplan er, kan transportsikkerheten bli borte, eller kanskje bare

bli en bitte liten del av den store debatten. Det vil sannsynligvis innebære at dette området vil få en altfor liten plass i Nasjonal transportplan i forhold til hvor viktig det er at transportsikkerheten i alle transportformene er best mulig. Skal man få til det, er det viktig at man kan sette transportsikkerheten inn i et helhetsperspektiv – dette for at sikkerheten skal bli enda bedre i alle transportsektorene.

Trafikksikkerhet er på alle politikeres lepper for tiden. Alle sier at det er viktig å sørge for et skikkelig løft. Som en av de representantene som kanskje kjører mest bil, ser jeg ofte mye av det som skjer, og ikke minst mye av det som kunne ha skjedd. Heldigvis går det som oftest godt.

I forrige uke hørte jeg statsministeren uttale etter et møte med flere organisasjoner som jobber aktivt med trafikksikkerhet, at nå skal Regjeringen satse kraftig på trafikksikkerhet, og at det er uholdbart at så mange mennesker dør i trafikken. Dette er veldig bra, men det store spørsmålet blir: Når har statsministeren tenkt å sette i gang med denne kraftige satsingen?

Jeg må tillate meg å stille dette spørsmålet, for ifølge statsbudsjettet for 2008 kom det fram følgende i forhold til måloppnåelse på trafikksikkerhetsområdet etter at Regjeringen hadde lagt fram tre budsjettforslag, at for å oppfylle Nasjonal transportplan skulle oppfylingsgraden vært på 75 pst., men på mange områder som er viktige for trafikksikkerheten, ligger man langt unna måloppnåelsen. Her vil jeg peke på:

- antall km ulykkesbelastede riksveger med ulykkesreducerende tiltak: 61 pst.
- antall km midtrekkverk/middeler på eksisterende to- og trefeltsvei: 58 pst.
- antall km firefelts vei: 63 pst.
- antall km vei tilrettelagt for gående og syklende: 48 pst.
- antall rasutsatte strekninger som skal utbedres: 20 pst.
- antall rasutsatte punkt som skal utbedres: 32 pst.

Målene i Nasjonal transportplan er jo himmelvidt unna de enorme behovene vi står overfor. Så når noen velger å kalle dette for å oppfylle løfter, kan jeg ikke kalle det for noe annet enn grove løftebrudd, for tallenes tale er helt klare og tydelige.

Jeg vil heller ikke kalle Regjeringens innsats for å satse. Det er ikke annet enn å sakke akterut i forhold til de mål man hadde da man vedtok Nasjonal transportplan for 2006–2014.

I budsjettet for 2009 legger Regjeringen opp til at det skal bygges 30 km nye midtdele, mens behovet er 520 km. Det skal bygges 69 km motorvei med fysisk skille – behovet er foreløpig ikke beregnet, men det er himmelvidt fra det Regjeringen legger opp til å putte inn.

Til slutt: Jeg mener at vi nå ikke har tid til å vente lenger. Krafttaket må starte umiddelbart. Det er helt avgjørende å få på plass midler til en kraftig utbedring av landets trafikkfarlige strekninger umiddelbart. Jeg vil derfor utfordre Stortinget til å støtte Fremskrittspartiets forslag om 400 mill. kr til strakstiltak for å redusere antallet ulykker, for tydelig å vise at vi har gått fra festtaler til handling.

Jeg vil ta opp Fremskrittspartiets forslag i saken.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har teke opp dei forslaga han refererte til.

Trond Helleland (H) [15:35:45]: 2008 har ikke brakt oss nærmere nullvisjonen. Fortsatt dør og lemlestes hundrevis på våre veier. Bilførerne har et stort ansvar for sikkerheten på veiene. Samtidig vet man at menneskelige feil forekommer også i trafikken. Derfor er det myndighetenes og politikernes ansvar å gjøre veiene tryggere, slik at færre menneskelige feil begås og konsekvensene av menneskelige feil blir minst mulig alvorlige.

Det var en ganske tragisk sommer med mange ulykker som gjorde at vi tok initiativ til vårt representantforslag. Nå nærmer vi oss jul, og vi ser jo at Regjeringen i hvert fall til en viss grad har respondert gjennom forslag til statsbudsjett som ligger på bordet nå. Men de tiltakene som foreslås, er altfor små og altfor utilstrekkelige.

Det er en rekke mulige hastetiltak som kan iverksettes i påvente av en ny transportplan. Fart dreper, og det er et lite mindretall av sjåførene som utgjør det største problemet. Statens vegvesen påpeker at økt kontrollvirksomhet fra politiet er et viktig tiltak for trafikksikkerheten. Derfor kreves det økte ressurser til nettopp dette. Respekt for fartsgrenser og trafikkregler er viktige, men likevel utilstrekkelige bidrag for å hindre at flere dør på veiene. Norges veinett i dag er ikke bygd for dagens trafikkmengde. Den norske veistandarden er i seg selv farlig. Derfor er det i tillegg til økt kontrollvirksomhet nødvendig å gjøre mer for å forhindre ulykker, særlig møteulykker.

De siste fem somrene har 80 personer blitt drept eller skadd på E18 mellom Larvik og Bamble. Sørover mellom Bamble og Arendal er antallet 115, en strekning der Statens vegvesen sier de kan sette opp midtdele på de mest ulykkesbelastede strekningene for 30–40 mill. kr. Dette er en strekning som ikke engang ligger inne i forslaget til NTP fram til 2019.

Høyre etterlyser handling fra Regjeringens side når en ser at billige og enkle tiltak med dokumentert effekt mot møteulykker ikke blir prioritert. Rv. 7 mellom Hønefoss og Geilo er en av landets farligste veistreknninger, som heller ikke er omtalt i forslaget til ny NTP. I budsjettet ligger det inne bevilgninger til tre midtdele i stygge svinger på rv. 7. Det er bra, men langt fra nok. E6 gjennom Gudbrandsdalen har vi alle hørt om, og deler av E6 gjennom Nordland er sterkt ulykkesbelastet. Det samme gjelder strekninger på E16, E39, rv. 3 i Østerdalen og mange andre.

Det er mulig å foreta enkle og rimelige utbedringer som redder liv på de aller mest ulykkesutsatte strekningene i Norge. Med tanke på den dramatiske utviklingen i antall trafikkulykker må det bygges helt nye og trafikksikre veier i et langt høyere tempo enn i dag, parallelt med at en raskt får på plass fysiske tiltak som kan bidra til å få ulykkestallene ned. Det kan f.eks. være permanente eller midlertidige midtdele, utbedring av kryss, lysregulering, rundkjøringer, bedring av siktforhold, utbedring av sideterreng osv.

Høyre mener også at vi må tenke nytt når det gjelder ungdom i trafikken. Det bør utarbeides en egen ung-

domsstrategi for å redusere antall ulykker som involverer ungdom. Jeg ser at statsråden i sitt svar til komiteen sier at dette er noe hun skal komme tilbake til i NTP, og jeg ser fram til at vi nå får en nytenking når det gjelder ungdom i trafikken. Hvordan kan vi gjøre dem til gode bilister? Hvordan kan vi hindre tragiske helgeulykker der det er mange ungdommer i bilen osv.? Det er mulig å tenke nytt på dette området, og det er mulig å hente erfaring også fra land der det er gjort forsøk med bl.a. førerkort for ungdom tidligere, mot at de kun kjører alene i bilen, eller kjører sammen med voksne. Det er et forslag en kan vurdere.

Jeg er glad for at en samlet opposisjon har samlet seg om ni forslag for å bedre trafikksikkerheten. Vi får håpe at dette følges opp av Regjeringen ved framleggelsen av Nasjonal transportplan. Vi kan ikke sitte rolig og se på at tusenvis av liv blir ødelagt eller går tapt på våre veier i årene som kommer.

Hallgeir H. Langeland (SV) [15:40:06]: SV er som alle andre parti sjølvsagt oppteke av dei mange tragiske ulykkene på norske vegar og av alle dei som blir ramma av dei. Derfor er det sjølvsagt heilt nødvendig med ulike tiltak for å gjera noko med dette, og her har Regjeringa starta eit arbeid. No har denne regjeringa jobba i tre år og har allereie overoppylt den nasjonale transportplanen som blei vedteken i 2004.

Så har eg lyst til å knyta eit par kommentarar til enkeltparti. Viss ein meiner at talet på trafikkulykker må ned, må ein spørja seg sjølv: Viss biltrafikken aukar, blir det færre trafikkulykker eller blir det fleire? Det skal vel ikkje så mykje til for å forstå at viss biltrafikken aukar, aukar òg risikoen for fleire ulykker. Eitt parti på Stortinget, Framstegspartiet, er for å auka biltrafikken. Dei er mot alle tiltak som kan redusera biltrafikken og dermed redusera klimagassforureininga. Då vil min påstand vera at viss ein har eit parti som legg opp til å auka biltrafikken, legg ein òg opp til å auka risikoen for fleire trafikkulykker. Og det synest eg ein ikkje svarer godt nok på når ein kjeftar om manglande innsats frå Regjeringas side.

Så vil eg – som òg andre har peikt på – seia at dette med sjåføransvaret ikkje må koma heilt i bakgrunnen, at me berre seier at det er vegstandard eller manglande midtdelrar som er problemet. Me må faktisk leggja vekt på sjåfør opplæringa. Me må sjå på ungdom slik som Høgre var inne på, sjå på ulike tiltak for å få meir ansvarlege sjåførar, bl.a. gje ungdomen sjåfør opplæring på lukka område, f.eks. Rudskogen og andre stader, slik at dei forstår kva dei gjev seg ut på når dei kjører for fort og bryt trafikkreglar.

Klimaforliket, som alle partia unnateke Framstegspartiet er med på, legg opp til meir satsing på kollektivtransport. Det blir lagt opp til fleire påskjøningsmiddel, og det har Regjeringa oppfylt. Me har dobla påskjøningsordninga for kollektivtransporten. Det betyr fleire på bussen og færre på vegen. Det er òg eit tiltak som reduserer talet trafikkulykker.

Frå Regjeringas side har ein òg lagt opp til ei heilt anna jernbanesatsing enn tidlegare. Det betyr at me kan flytta folk frå veg og over på tog. Ein må i det heile ikkje snevra

dette inn til berre å dreia seg om veginvesteringar. Det dreier seg om å flytta trafikk frå veg og over på transportmiddel som er sikrare.

Shinkansen i Japan, som sikkert har transportert milliardar av japanarar, har kjørt i over 40 år. Det har ikkje vore ei einaste trafikkulykke. Sjå for dykk Framstegspartiets togpolitikk, med alle dei bilistane som då kjem på vegane, og som risikerer å koma i ei trafikkulykke fordi biltrafikken aukar.

Heilt til slutt: Nokon kjem med påstandar om grove lovnadsbrot. Den nasjonale transportplanen som den raudgrøne regjeringa overoppyller, er vedteken av Framstegspartiet, Senterpartiet, Arbeidarpartiet og SV. Me gjer altså det som Framstegspartiet bad oss om å gjera i 2004. Det er det me gjennomfører – alt er i samsvar med Framstegspartiets politikk. Dei som åtvare mot denne satsinga, var Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Dei ville ikkje ha ei slik satsing på trafikksikkerheit, på veg og tog. Dei sa at det var uansvarleg politikk. Og så kjem ein altså i dag og dreg den berømte sigaren opp av verktøykassa – når det einaste ein har å visa til, er alt det denne regjeringa gjer feil. Men me gjer faktisk det ein bad oss om, og som Høgre og Kristeleg Folkeparti åtvare mot: Me oppfyller Nasjonal transportplan. Det er å driva med politikk. Det er å halda lovnader. Det er ikkje lovnadsbrot. Ein må på ein måte innsjå at det faktisk er nokon som forsøker å gjennomføra det ein var med på å vedta i 2004. Og me får det faktisk til. Men det betyr ikkje at me ikkje skal gjera meir for å sikra at ikkje fleire dør på vegane. Det er hovudpoenget med denne debatten, og det blir òg hovudpoenget i Nasjonal transportplan når han blir lagd fram i januar 2009.

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:45:22]: Regjeringa prioriterer trafikktryggleik svært høgt. Eg ser med stort alvor på dei mange ulukkene i 2008. Eg er difor glad for at representantforslaget og innstillinga fokuserer på dette viktige området. Eg trur me har ei tverrpolitisk semje om at dette er eit av dei viktigaste områda å gjere noko med. Ingen kan slå seg på brystet og seie at ein har lukkast. Dette er eit langsiktig arbeid, og resultatata viser seg ofte fyrst over år.

Regjeringa deler forslagsstillarane si bekymring, og i forslaget til statsbudsjett for 2009 har me difor gitt trafikktryggleik særleg prioritet for å snu den alvorlege ulukkesutviklinga me har hatt i 2008, og for å leggje til rette for ein vidare nedgang i talet på drepne og hardt skadde.

Regjeringa har i forslaget til prioriteringar innanfor investeringsramma i statsbudsjettet føreslege nær ei dobling av satsinga på målretta trafikktryggleikstiltak samanlikna med 2008. Til saman er det for 2009 føreslege over 1 milliard kr til særskilde investeringstiltak for trafikktryggleik langs eksisterande vegar. Av desse er om lag 930 mill. kr statlege midlar, ein auke på om lag 450 mill. kr, altså meir enn ei dobling.

I samsvar med nullvisjonen vil tiltak mot dei mest alvorlege ulukkestypane, slik som møteulukker, utforkøringsulukker og ulukker med påkøyrsløse av gåande og syklande, verte særleg prioriterte. Regjeringa legg vekt på ei

brei og heilskapleg tilnærming i trafikktryggleiksarbeidet gjennom samansette og målretta tiltak. Tiltaka må omfatte alle innsatsområda, både når det gjeld investeringar i infrastruktur, når det gjeld trafikant- og køyretøyområdet, og når det gjeld drift og vedlikehald.

Av konkrete førebyggjande fysiske tiltak mot trafikkulucker vil eg nemne m.a. strakstiltak etter trafikktryggleiksinspeksjonar av eksisterande vegar, bygging av midtrekkverk på to- og trefelts vegar, auka bruk av permanente og mellombelse midtseparerande tiltak for å skape større avstand mellom køyreretningane, oppsetting og utbetring av siderekkverk, fjerning av sidehinder, utbetring av kurver og kryss, bygging av firefelts vegar, gang- og sykkelvegar og sikring av kryssingspunkt. Til saman er det planlagt utført ulukkesreducerande tiltak på om lag 700 km ulukkesbelasta riksveg i 2009.

I tillegg til desse fysiske tiltaka på vegane inneheld trafikktryggleikssatsinga m.a. styrkt drift og vedlikehald som varetek trafikktryggleiken, kampanjar og haldningsskapande arbeid, styrkt tilsyn med føraropplæringa, ulike tiltak retta mot risikoframferd som m.a. ei skjerping av prikkbelastningsordninga, automatisk trafikk kontroll som måler gjennomsnittsfart, tiltak mot køyring under ruspåverknad, gjennomgang av kriteria for fartsgrenser og tiltak for å sikre at tunge køyretøy er godt nok utrusta for norsk vinterføre. Eg har òg teke til orde for å auke gebyret for manglande bruk av bilbelte for å sjå om det kan medverke til at fleire sikrar seg i bilen.

Eg har òg ein jamleg debatt med dei organisasjonane som arbeider med trafikktryggleik, og me har oppretta eit forum for trafikktryggleik, som skal ha møte fleire gonger i året for å oppdatere kvarandre på kunnskap, og for at me betre enn i dag skal arbeide på tvers av ulike organisasjonar og sektorar. Det er slik me kan oppnå gode resultat på sikt.

Med desse forslaga vil Regjeringa syte for ei måloppnåing etter handlingsprogrammet for 2006–2009 på 110 pst. for bygging av firefelts veg, 108 pst. for midtrekkverk og 94 pst. for ulukkesreducerande tiltak på eksisterande veg. Sjølv om måltala på desse områda er nådde, vil me framleis arbeide for å nå hovudmålet om at ingen skal omkome eller verte hardt skadde i vegtrafikken.

Med det lyftet Regjeringa tek i budsjettforslaget for 2009, vert det lagt til rette for ei sterk satsing på trafikktryggleik i året som kjem. Men me er heilt avhengige av eit godt samarbeid i arbeidet for tryggare trafikk og at alle er medvitne sitt ansvar.

Transportpolitikken til Regjeringa byggjer på nullvisjonen om eit transportsystem utan ulucker med drepne eller livsvarig skadde. Den visjonen er styrande for heile transportsektoren og for alle transportformene, både på veg, på jernbane, på sjø og i luftfart.

Likevel er det slik at det er i vegtrafikken me har dei største utfordringane. Han skil seg òg ut ved å vere dominert av transport av og med privatpersonar. Dette tilseier at det vil verte behov for ei brei og strategisk tilnærming til vegtrafikkulucker i den komande Nasjonal transportplan. Trafikktryggleiken vil verte grundig behandla i Nasjonal transportplan, og tiltak innan alle innsatsområda, dvs. trafikantar, infrastruktur og køyretøy, vil

verte vektlagde. I samsvar med nullvisjonen vil tiltak mot dei mest alvorlege ulukkestypene, som møteulucker, utforkøyringsulucker og ulucker med påkøyrsløse av gåande og syklende, verte særleg prioriterte. Særskilde tiltak vil òg verte retta mot trafikantgrupper med særskilt høg ulukkesrisiko.

Eg ser fram til ein god og konstruktiv debatt kring desse viktige og alvorlege områda etter framlegginga av Nasjonal transportplan.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bård Hoksrud (FrP) [15:50:40]: Det blir ofte spørsmål om pengar, kostnader og besparelser.

Det jeg vil utfordre statsråden på, er: Er det ikke slik at hvis man hadde brukt 5 milliarder kr og sørget for å sette opp midtdelelere på de 520 eller 530 kilometerne med vei som er mest ulykkesutsatte, kunne man ha spart 80–100 mennesker for å bli drept i trafikken? I tillegg ville man ha spart inn utgiftene i løpet av to og et halvt– tre år, og man hadde sluppet å miste familie eller venner i trafikken. Er ikke statsråden enig i at dette er småpenger? Det blir jo litt rart når vi diskuterer småmidler.

Hva er de viktigste grepene for raskt og umiddelbart å få effekt? Kunne statsråden nevne ett tiltak som man kunne satt i gang med straks – hvis statsråden vil komme med strakstiltak?

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:51:35]: Eg kan ikkje gå god for dei tala som representanten Hoksrud opererer med. Dersom me skal setje opp midtdelelarar på eksisterande veg, betyr det i dei aller fleste tilfella at vegen må utbetrast. Det krevst 12,5 meters breidd for midtdelelar. I tillegg skal det vere forbikøyringsfelt, og det vil krevje ytterlegare 2 meters breidd. Det betyr i mange tilfelle at kostnaden nesten vert som å byggje ny veg, i andre tilfelle kan ein gjere det noko enklare.

Det er ingen tvil om at midtdelelarar gir effekt, men i år er det fyrst og fremst utforkøyringsulukkene som har auka mest. Det er Møre og Romsdal som har det største talet omkomne, deretter er det Hordaland og Rogaland, og så er det Hedmark. Det er ikkje i dei fylka det ligg store planar om midtdelelarar. I dei fylka handlar det veldig mykje om samansette tiltak, om utbetring av kryss, av sidefelt, om sikring av gangfelt osv. Me må fokusere på heile breidda; det er ikkje eitt tiltak åleine som vil hjelpe oss i dette arbeidet.

Jan Sahl (KrF) [15:52:48]: Det er stor tverrpolitisk enighet om at trafikksikkerhet er et prioritert emne når vi snakker om samferdsel. Da vi behandlet budsjettet for inneværende år, Budsjett-innst. S. nr. 13 for 2007–2008, som jeg har framfor meg her, var det tverrpolitisk enighet om at alkohol kunne være et godt trafikksikkerhetstiltak i kollektivtrafikken. Komiteen sier bl.a.:

«Komiteen mener derfor det er behov for flere virkemidler slik at omfanget av promillekjøring reduseres. Alkohol kan være en effektiv metode for å fjerne alkoholpåvirkede buss- og drøsjesjåfører fra trafikken.»

Mitt spørsmål til ministeren er da: Er det arbeid på gang i departementet med å vurdere alkohol som et effektivt middel på dette området? Og vil det bli et tema i NTP?

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:53:47]: Alkohol er eit tema som me drøftar i Samferdsledepartementet, og som me òg drøftar i vårt samkvem med andre organisasjonar. Spesielt MA, Motorførernes Avholdsforbund, har vore særdeles oppteken av dette. Statens vegvesen prøver ut alkohol i nokre av sine bilar. Det trur eg er positivt for å hauste erfaring. Eg har tidlegare sagt, og står framleis ved, at eg er positiv til alkohol, og spesielt i større køyretøy der ein køyrer med passasjerar, altså har ansvar for andre sine liv. Det arbeider eg med, og om det arbeidet vert ferdigstilt i Nasjonal transportplan, må eg få lov å kome tilbake til.

Borghild Tenden (V) [15:54:42]: Jeg oppfattet innlegget til samferdselsministeren slik at hun ville ta med seg innspillene fra innstillingen, og det er jeg veldig glad for. Jeg hadde håpet at regjeringspartiene hadde stemt for forslagene våre her i dag, men det vil jo gjenstå å se om de gjør det.

Jeg har et spørsmål knyttet til framdriften av veitilsyn og evaluering av førerkortopplæringen, som jeg tror pågår, men som jeg ikke vet nok om: Hvordan er framdriften, hvis det er en slik evaluering på gang?

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:55:19]: Utvalet som arbeider med ei vurdering av eit eventuelt vegtilsyn, har vore i arbeid i ganske lang tid, og forventar å avslutte arbeidet sitt ved årsskiftet. Det er i alle fall det som har lege i planane så langt. Eg har ikkje fått melding så langt om at det ikkje skjer.

Når det gjeld evalueringa av føreropplæringa, er ho òg i gang. Eg meiner – og presidenten må unnskylde at eg må tenkje meg litt om – at ho òg skulle vore avslutta i løpet av vinteren, i løpet av fyrste halvår i 2009, men eg må få kome tilbake til representanten med noko heilt nøyaktig. Men den evalueringa er i gang, og det er ei viktig evaluering fordi det kjem stadig forslag om endringar i føreropplæringa. Ei av dei endringane som me ser på uavhengig av evalueringa, er om me skal styrkje teoriopplæringa og gjere større delar av ho pliktig. For det kan sjå ut som ho er litt for dårleg i dag.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Truls Wickholm (A) [15:56:39]: Jeg ble inspirert til å holde et innlegg her etter å ha hørt Borghild Tenden snakke. Jeg har tidligere merket meg at representanten Tenden har vært opptatt av at denne regjeringen ikke skal snakke om forrige regjering, derfor må jeg si at jeg ble litt forundret da jeg hørte en fem minutters hyllesttale til Torild Skogsholm. Så jeg gjentar at det er satt på dagsordenen igjen, og at det nå er tillatt å snakke om forrige regjering.

Borghild Tenden hadde også en tipunksplan, og da synes jeg det er greit å kunne gå gjennom det som Regjeringen la fram i forbindelse med budsjettet, hvor Regjeringen dobler innsatsen på trafikksikkerheten og bruker over 1 milliard kr på særskilte investeringstiltak. Disse punktene er å finne på den flotte hjemmesiden til Regjeringen, under Samferdselsdepartementet. Der er det nevnt ulykkesreducerende tiltak på 740 km riksvei. Man vil prioritere vedlikehold, inkludert vinterdrift – veldig viktig – sikre krysningspunkt for gående og syklende, etablere strekningsvis automatisk trafikkontroll – et helt nytt tiltak som denne regjeringen har gjennomført – endre prikkbelastningssystemet, hyppigere kontroller på veiene – altså sammenliknbart med mer synlig politi – sikre at tunge kjøretøy er rustet for norske vinterveier, nye kriterier for fartsgrenser, kampanje for tryggere trafikk – kampanje, altså – og spesialtiltak overfor høyrisikogrupper.

Det kan for meg virke som at denne listen kommer fra en samferdselsminister som er svært engasjert i trafikk-sikkerhet, og fra en regjering som er opptatt av trafikk-sikkerhet og driver kampanjer og gjennomfører tiltak for å sikre at ting skal bli bedre. Så er jeg selvfølgelig helt enig med representanten Tenden i at vi er nødt til å gjøre noe aktivt, gjøre noe stort og gjøre noe nå. Men det er min mening at denne regjeringen gjør nettopp det, og jeg vil også oppfordre representanten Tenden til å ha mindre fokus på forrige regjering og heller se litt mer på hva denne regjeringen gjennomfører.

Presidenten: Det er visst tid for sjølvskryt.

Presidenten ser at den reglementsmessige tida for formiddagsmøtet snart er over, men gjer framlegg om at møtet held fram, slik at vi kan ferdigdebattere sakene nr. 10 og 11 før vi hevar møtet.

– Det er å sjå på som vedteke.

Arne Sortevik (FrP) [15:59:44]: To ting: Det ene var svaret fra statsråden til representanten Hoksrud, som synes å problematisere muligheten for å bruke ekstramidler for å få flere midtdele på plass. Jeg er litt overrasket over det, fordi vi oppfatter at vi har fått svar fra statsråden som går motsatt vei, og som viser at det faktisk er rom for å gjøre mer hvis man øker bevilgningene.

Så var det representanten Langeland. Det er vanskelig å svare ham på 2 minutter og 30 sekunder, men jeg skal ta noen punkter. Når det gjelder gjeldende Nasjonal transportplan, er det helt riktig at det er et kompromiss hvor Fremskrittspartiet er med. Vi har vært med på å øke veibevilgningene. Det er vi fornøyd med. Fremskrittspartiet hadde et primærforslag som økte veibevilgningene vesentlig mer. Det fikk vi dessverre ikke gjennomslag for.

Det er ikke slik at vi deler representanten Langelands og SVs bekymring for at vi vil få flere ulykker om vi bygger mer effektive, sikre og miljøvennlige veier. Det tror vi ikke! Det er heller ikke slik at vi deler SVs og representanten Langelands ønske om å flytte transportarbeidet over i et nett av japanske lyntog i Norge. Vi tror at det er langt viktigere å jobbe for å få et mer effektivt, sikkert og miljøvennlig veinett i Norge.

20. nov. – 1) Repr.forslag fra repr. Erna Solberg, Helleland, Flåtten og Halleraker om å forebygge trafikkulykker,
568 og repr.forslag fra repr. Sandberg, Sortevik, Anundsen og Hoksrud om strakstiltak mot dødsulykker på veinettet 2008
2) Repr.forslag fra repr. Sandberg, Sortevik og Hoksrud om en egen stortingsmelding om transportsikkerhet

I innstillingen er det referert en del oppfylingsmål på transportsikkerhetsområdet etter tre år med denne regjeringen. Det er de oppfylingsmålene som vi uttrykker en smule bekymring over. Der ligger man altså godt etter det som er målene i Nasjonal transportplan. Det skulle være unødvendig å ramse dem opp igjen, men de står å finne i innstillingen på side 3 – der bør kanskje representanten Langeland ta en ny gjennomlesning. Da vil han se at det mangler en del når det gjelder oppfølgingen på

trafiksikkerhetsområdet i den nasjonale transportplanen som representanten Langelands eget parti er med på å administrere.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 10 og 11.

(Votering, sjå sidene 576 og 577)

Kveldsmøte vil bli sett kl. 18, og vi vil starte med sak nr. 12.

Møtet slutt kl. 16.02

Møte torsdag den 20. november 2008 kl. 18

President: Lodve Solholm

Dagsorden:

Sakene på dagens kart (nr. 17)

Sak nr. 12 [18:00:04]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn (Innst. S. nr. 24 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:113 (2007–2008))

Presidenten: Etter ønske frå arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten gjere framlegg om at taletida blir avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [18:01:31] (ordfører for saken): Vi skal nå behandle et representantforslag fra Høyre om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn.

Under arbeidet med saken ble det fort klart at dette er en sak som alle partiene på Stortinget har vært opptatt av uendelig lenge. Utallige forslag har vært fremmet gjennom de siste årene. I årevis har de samme problemstillingene vært oppe til debatt, uten at man har vært i stand til å forbedre ordningen, og dette til tross for at alle partiene har sagt at de ønsker å forbedre den.

Under arbeidet i komiteen ble det altså tidlig klart at vi heller ikke denne gangen ville klare å gjøre ordningen noe bedre. Jeg regner med at regjeringspartiene selv vil redegjøre for hvorfor de nå, når de har muligheten, ikke følger opp det de tidligere har sagt eller gjort i forhold til omsorgslønnsordningen.

Omsorgslønn omfattes av lov om sosiale tjenester, og hovedformålet er å bidra til best mulig omsorg for dem som trenger hjelp i dagliglivet, og gjøre det mulig for private omsorgsyttere å fortsette med omsorgsarbeidet. Kommunene har plikt til å ha en slik ordning, men det er helt opp til kommunene å bestemme hvor mye de ønsker å prioritere dette.

Så til tross for at ordningen med omsorgslønn er svært

viktig for familier med kronisk syke barn eller funksjonshemmede barn, oppfatter altfor mange av disse familiene en evigvarende kamp mot kommunen sin, ikke bare for å få omsorgslønn, men dessverre også på alle andre områder hvor disse familiene har ekstra utfordringer eller hjelpebehov.

Etter dagens lovverk er det opp til kommunen om en velger en arbeidsavtale eller en oppdragsavtale. Statsråden sier i sitt brev av 10. juni til komiteen at retten til ferie og feriepenger avhenger av om man er arbeidstaker eller oppdragstaker. Som arbeidstaker har man rett på sykepenger, som oppdragstaker kan man tegne tilleggsforsikring. Arbeidstaker har rett på dagpenger, mens oppdragstaker har rett på kvalifiseringsprogrammet – totalt forskjellige rettigheter for den samme jobben. Allikevel greier statsråden i sitt svarbrev å konkludere med at det ikke er behov for endringer i omsorgslønnsordningen.

Del to av forslaget omhandler retten og muligheten til å komme ut i ordinært arbeid etter lang tids fravær fra arbeidslivet grunnet omsorgsarbeid gjennom veldig mange år.

Fremskrittspartiet mener at begge problemstillingene som ligger i saken, er svært viktig å få en avklaring på, noe brev av 17. juni til komiteen fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, FFO, bekrefter. De slår fast:

«Dagens ordning er etter FFOs mening for svak i forhold til grunnleggende rettighetstenkning. Det er i flere år dokumentert urimeligheter knyttet til ordningen med omsorgslønn ved FFOs rettighetssenter.»

Videre skriver de:

«For at ordningen med omsorgslønn skal bli et reelt alternativ til mennesker som påtar seg omsorgsoppgaver for familiemedlemmer støtter FFO forslagsstillerne i at det er nødvendig med en gjennomgang og klargjøring av rettigheter og plikter til de som mottar omsorgslønn.»

Avslutningsvis skriver de:

«FFO har tidligere tatt opp en rekke av de problemstillingene som reises i dokument 8:113 med Helse- og omsorgsdepartementet.»

Som tidligere kommunepolitiker og leder av helse- og sosialutvalget i min kommune kan jeg skrive under på at omsorgslønn er et svært viktig tilbud for en del familier, for at de skal kunne organisere sin hverdag slik de mener er best for dem. Fremskrittspartiet i min kommune økte derfor budsjettet på dette området hvert eneste år. Av en eller annen grunn var dette svært upopulært. Administrasjonen ønsket rett og slett å redusere bruken av omsorgslønn til et minimum. De mente at familiene ikke visste sitt eget beste.

Det opprører meg at vi har et lovverk som åpner for at kommunene kan tvinge mennesker til omsorgsordninger i strid med det de selv mener er best. Og det opprører meg at kommunene kan endre tildelte goder, på kort varsel, enten ved å kutte i omsorgslønnen eller ved å fjerne den helt.

Disse familiene har overhodet ingen forutsigbarhet. Disse familiene lever på kommunens til enhver tid svingende økonomi og politiske flertall. Dette er rett og slett ikke bra nok. Men slik skal det fortsette å være også etter i dag.

Jeg tar hermed opp de forslag som ligger i saken.

Presidenten: Representanten Kari Kjønås Kjos har teke opp dei forslaga ho gjorde greie for.

Eva Kristin Hansen (A) [18:06:49]: Representantforslaget vi har til behandling nå, tar opp et viktig tema. Omsorgslønn er en viktig velferdsordning for mange som trenger omsorg og hjelp i dagliglivet. Ordningen bidrar til at den ressursen pårørende eller andre frivillige omsorgspersoner utgjør, faktisk kan bli brukt. Slik omsorg er et viktig supplement til kommunale omsorgstjenester og bidrar til at kommunene utformer en bedre omsorg for mange brukere.

Omsorgslønn er først og fremst en ordning for brukerne. Det er derfor ikke slik at noen har ubetinget rett til omsorgslønn. Det er hensynet til brukerne som ligger til grunn. Omsorgslønn kan innvilges, eventuelt som ett av flere tiltak, når dette anses som det beste for brukeren, og omsorgen som gis, skal selvfølgelig være faglig forsvarlig.

Kommunene skal i vurderingen av om omsorgslønn skal innvilges, ta flere forhold med i betraktning – om omsorgsarbeidet er særlig tyngende, om det handler om nødvendige omsorgsoppgaver, og, som nevnt, om omsorg fra den som søker omsorgslønn, er det beste for den som trenger hjelp. I tillegg kan kommunene ta hensyn til egne ressurser. Det betyr ikke at kommunene kan la være å sette av penger til omsorgslønn for så å avslå søknader på dette grunnlaget. Hver søknad skal behandles individuelt.

Denne konkrete saken handler imidlertid ikke om dem som får avslag. Den handler om vilkårene for dem som har fått innvilget en søknad om omsorgslønn. Når jeg likevel velger å legge såpass stor vekt på at vurderinger om omsorgslønn skal inngå i en helhetlig vurdering av brukerens behov, er det fordi både Fremskrittspartiet og Venstre har fremmet et forslag om å overføre finansieringsansvaret for omsorgslønn til staten. Det er, slik jeg ser det, et dårlig forslag. Det bidrar kun til å skape uklare forhold rundt ansvaret for tildeling og finansiering av tjenestene til mennesker med behov for omsorg. I alle andre sammenhenger tilstreber vi sammenheng mellom ansvar og finansiering for å unngå gråsoner. Vi har altfor mange eksempler på hvordan brukerne blir den tapende part på områder der offentlige etater reduserer brukere til kasteballer i et uverdigg spill seg imellom. Flertallet kommer ikke til å være med på å innføre nye gråsoner for mennesker med store omsorgsbehov.

Så til forslagene: I forslag nr. 1 etterspørres en gjennomgang av gjeldende lover og regler. Det har statsråden gitt et utførlig svar på i sitt brev til komiteen. Kommunene avgjør om omsorgslønn skal ytes. Den kan kombineres med egne inntekter, den gir rett til ferie og feriepenger for den som har en tilknytning til kommunen som ansatt, og eventuelt muligheter for avlastning, også med løpende omsorgslønn til den som har omsorgslønn som oppdragstaker. Omsorgslønn er videre pensjonsgivende inntekt og gir rett til sykepenger for ansatte og oppdragstakere, eventuelt med tilleggsforsikring for den som har status som selvstendig næringsdrivende.

I forslag nr. 2 etterlyses muligheter til kompetanseutvikling og attføring for å sikre overgang til ordinært arbeid når omsorgsoppgavene bortfaller. Også her har statsråden gjennomgått de mulighetene som faktisk finnes, både når det gjelder dagpenger, individstønad, yrkesrettet attføring og kvalifiseringsprogram. Så det finnes muligheter.

Det er imidlertid ingen garanti for at alt fungerer optimalt. Det er også grunnen til at et interdepartementalt utvalg er i gang med å gjennomgå deler av systemet med omsorgslønn. Statsråden har også varslet at det snart kommer en sak på høring. Så representantforslaget er i grunnen å slå inn åpne dører. Det er opposisjonens privilegium, selvsagt. Flertallet ser imidlertid ingen grunn til å fremme nye forslag om utredninger som allerede er gjort, og snart er klare for høring.

I den forbindelse er det også interessant å lese mindretallets henvisninger til sine egne, tidligere forslag. Det må være lov å spørre seg hvorfor det ikke ble tatt initiativ til å sette disse forslagene ut i livet på det tidspunktet dagens opposisjonspartier faktisk hadde muligheter til å gjøre noe med det.

Til slutt: Opposisjonen skriver i innstillingen at det tøffeste for mange familier er kampen mot det offentlige, med særregler, byråkrati og skjema. Da vil jeg poengtere at den kampen for så vidt ikke handler om omsorgslønn.

Jeg vil igjen nevne det interdepartementale utvalget som gjennomgår deler av systemet med omsorgslønn, og jeg vil også nevne at det i statsbudsjettet under Barne- og likestillingsdepartementets område er omtalt flere tiltak i forhold til familier med unger med nedsatt funksjonsevne. Det er viktig, slik jeg ser det.

Olemic Thommessen (H) [18:11:30]: Ordningen med omsorgslønn er en svært viktig ordning for familier med medlemmer med nedsatt funksjonsevne eller alvorlig sykdom. Ordningen skaper rom for omsorg i våre aller nærmeste relasjoner, også der omsorgen er så omfattende at den ikke er kombinerbar med annet arbeid, eller belastningene ellers ville umuliggjøre at de som trenger omsorgen, kunne forbli hjemme. Dette er en omsorgsform vi må verne om, og som vi må sørge for fungerer best mulig.

Ordningen må selvsagt først og fremst vurderes ut fra de menneskelige behov som er til stede, men det bør også være nevnt at mange mottakere av omsorgslønn gjennom sin innsats gjør et arbeid langt utover det vi normalt legger i et vanlig arbeidsforhold, og sparer det offentlige for store beløp.

Høyre fremmet denne saken på bakgrunn av en konkret henvendelse. Vi har senere dessverre fått flere. Vår sak handlet om en enslig forsørger som i 18 år hadde tatt hånd om sin multihandikappede sønn for så å oppdage at hun ikke hadde krav på dagpenger eller ledighetstrygd. Etter å ha vært døgnvakt i 18 år med en månedslønn på ca. 10 000 kr i måneden har jeg forståelse for at bitterheten vokser frem, ikke minst i lys av hva hun har spart samfunnet for, og hva som kunne vært scenarioet dersom hun hadde overlatt barnet til offentlig omsorg, noe som selvfølgelig for henne ikke var noe egentlig alternativ.

Jeg merker meg brevet til komiteen fra statsråden og ser

at dagens system inneholder forskjellige alternativer som i og for seg er vel begrunnet. Problemet er at dagens ordning fremstår som et skrivebordsprodukt som ikke fanger opp den virkeligheten som er der ute blant dem dette angår. De henvendelsene vi får, forteller at informasjon ikke når frem, at situasjonen rundt etableringen av omsorgslønn i praksis ikke gir valgmuligheter, og at de akutte problemene familiene står oppe i, totalt overskygger tanken på hva som kommer etter, kanskje om mange år.

Vi er også kjent med at enkelte ikke har fått orientering om konsekvensene av hvilken tilknytningsform som velges, eller at informasjon om dette ikke er gitt i det hele tatt. Eksempelvis kom det nok som en ubehagelig overraskelse for det konkrete tilfellet denne saken springer ut av. I den sammenheng er det viktig å understreke at dette ikke dreier seg om noen ressurs svak person, tvert imot en person som var godt utdannet og meget vel skikket til å ivareta sine interesser under normale forhold.

Jeg har merket meg at statsråden gjennom sitt brev til komiteen mener å ha svart på spørsmålet om hva som er gjeldende regler på området. Det kan være, men vi som stilte spørsmålet, hadde tenkt at en litt grundigere gjennomgang ville lede frem til noen forslag om å forbedre ordningene overfor de menneskene dette angår. Slik sett opplever jeg svaret fra departementet som litt fantasiløst og litt lite entusiastisk i forhold til å gå inn i de reelle problemstillingene. Høyre mener man burde ha vurdert om man kunne legge opp til en enhetlig ordning der man uavhengig av tilknytningsform kunne gi fulle sosiale rettigheter eksempelvis.

Jeg viser til brevet fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon som følger saken. Brevet underbygger den virkelighetsoppfatning vi har fått formidlet fra flere som dette gjelder. Jeg håper Regjeringen og regjeringspartiene tar dette inn over seg når de nå vil arbeide videre med disse sakene, selv om Høyres forslag i dag blir nedstemt.

Med dette tar jeg opp de forslag Høyre er med på.

Presidenten: Representanten Olemic Thommessen har teke opp dei forslaga han refererte til.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [18:15:41]: Forslagsstillerne fra Høyre tar her opp en veldig viktig sak. Omsorgslønn er en svært viktig ordning for familier med familiemedlemmer med nedsatt funksjonsevne eller alvorlig sykdom.

Det er viktig at mennesker som påtar seg pleie- og omsorgsoppgaver for familiemedlemmer som ellers ville vært avhengige av offentlige tilbud, ikke skal komme uheldig ut etter langvarig fravær fra arbeidslivet når omsorgen opphører.

Derfor er det beklagelig at ordningen med omsorgslønn av mange oppfattes som lite forutsigbar, og gjør at mange sliter med å kunne langtidsplanlegge sin familiesituasjon. Kristelig Folkeparti mener at grunnen til dette er at ordningen i altfor stor grad avhenger av den enkelte kommunes prioritering av ordningen, samt kommunens årlige budsjett.

Siden omsorgslønn er skattepliktig og kommunene be-

taler arbeidsgiveravgift, er det naturlig at den som yter omsorgen, burde likestilles med andre ansatte i forhold til feriepenger, sykepenger, arbeidsmarkedstiltak, arbeidsledighetstrygd og pensjonspoeng. Etter dagens lovverk er det opp til kommunene selv om de velger en arbeidsavtale eller en oppdragsavtale, og hvilke andre rettigheter som måtte følge av den avtalen som blir valgt.

Jeg vil understreke at Kristelig Folkeparti er positiv til at ordningen med omsorgslønn kan utvides til å gjelde flere grupper, bl.a. pårørende som kan yte omsorg for egne foreldre eller partner under sykdom. Problemet er at ordningen med omsorgslønn i dag er lite brukt, for det er ingen standard for hvor høyt beløp som kan utbetales, og i tillegg er det lagt betydelige byråkratiske hindringer i veien for ordningen. Dette er uholdbart.

Kristelig Folkeparti støtter derfor forslaget om at Regjeringen må foreta en gjennomgang av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, med klargjøring av skatteplikt og rettighetsopptjening for dem som mottar omsorgslønn. Kristelig Folkeparti støttet også forslaget om at vi må få ordninger som gjør at de som utfører velferdsoppgaver for nær familie, får muligheter til kompetanseutvikling og atføring for å kunne sikre overgang til ordinært arbeid.

André N. Skjelstad (V) [18:18:39]: Vi behandler i dag en viktig sak om omsorgslønn. Ved en inkurie står Venstre sammen med Fremskrittspartiet om forslag nr. 3. Det skal vi ikke gjøre. Bakgrunnen for det er at vi i utgangspunktet har en annen modell som går ut på et spleiselag mellom kommune og stat. Vi mener at det er viktig å ansvarliggjøre også kommunene i denne ordningen.

Mange mener at dagens ordning med omsorgslønn oppfattes av mange som lite forutsigbar og gjør at mange sliter med å få til en langtidsplanlegging. Grunnen til dette er at ordningen i for stor grad er avhengig av den enkelte kommunes prioriteringer og de årlige budsjettene.

Venstre fremmet et representantforslag, Dokument nr. 8:66 for 2006–2007, om omsorgslønn til foreldre med funksjonshemmede barn. Det forslaget ble fremmet fordi en oppdaget at det var så ulik standard på størrelsene på omsorgslønn rundt i landet. Det finnes en rekke ordninger på området, bl.a. knyttet til pleiepenger, men de ordningene er ikke i dag tilstrekkelige og utelukker dem som ikke har hatt ordinært arbeid. Dette var bakgrunnen for forslaget om å sette en standard for omsorgslønn og gjøre denne ubyråkratisk i den enkelte kommune.

Jeg er også positiv til at ordningen med omsorgslønn, som tidligere nevnt av representanten Woie Duesund, kan utvides til å gjelde flere grupper, bl.a. pårørende som kan yte omsorg for egne foreldre eller partner under sykdom. Problemet med ordningen med omsorgslønn i dag er at den er lite brukt, og at det er ingen standard for hvor høyt beløp som kan utbetales.

Det vises også til merknader i flere fagtidskrift at dette bl.a. er en del av problemene. Jeg vil påpeke at selv om noen prøver å påpeke at dette er å slå inn åpne dører, vil jeg berømme dem som gjør den store innsatsen for dem det gjelder. Man kommer ikke unna at de gjør en stor innsats for samfunnet, og derfor er dette viktig. Dagens ordning

fanger ikke opp den fleksibiliteten som mange trenger for å gjøre dette arbeidet.

Venstre er med som forslagsstillere til forslag nr. 1.

Statsråd Dag Terje Andersen [18:21:17]: Innstillingen gjelder spørsmål om omsorgslønn. Ordningen ligger under helse- og omsorgsministerens ansvarsområde. Etersom saken er behandlet i arbeids- og sosialkomiteen, og arbeids- og inkluderingsministeren tidligere har besvart komiteens spørsmål, har jeg blitt enig med helse- og omsorgsministeren om at jeg følger opp stortingsbehandlingen av innstillingen.

I Dokument nr. 8:113 for 2007–2008 ble det i representantforslagets punkt 1 bedt om at Regjeringen foretar en gjennomgang av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, med klargjøring av skatteplikt og rettighetsopptjening. Jeg viser i den forbindelse til daværende arbeids- og inkluderingsministers brev av 10. juni 2008 til arbeids- og sosialkomiteen. Jeg mener at brevet langt på vei besvarer eventuelle uklarheter om hvilke rettigheter omsorgslønnen gir i forhold til opptjening av folketrygdytelse mv.: Omsorgslønn er pensjonsgivende inntekt som gir pensjonspoeng og rett til sykepenger. Videre gir omsorgslønn opptjening til dagpenger dersom omsorgsytter har kontrakt med kommunen som arbeidstaker. Også ulønnet arbeid kan gi rett til pensjonsopptjening.

Når deler av komiteen gir uttrykk for at det fortsatt er uklarheter om hvilke rettigheter som følger av omsorgslønnen, synes det egentlig å dreie seg om selve ordningen med omsorgslønn. I forbindelse med Regjeringens løfte om å styrke ordningen med omsorgslønn er jeg kjent med at helse- og omsorgsministeren ønsker å ta initiativ til en utredning av ordningen.

Når det gjelder representantforslagets punkt 2, om å sikre overgangen til ordinært arbeid når omsorgen opphører, deler jeg komiteens syn om at det er viktig å ivareta behovene til dem som har utøvd lang tids omsorg for nære pårørende.

I tillegg til alminnelige arbeidsmarkedstiltak, individstønad og eventuelt yrkesrettet attføring vil behovet for kvalifisering med tilhørende stønad for en del personer i denne gruppen kunne ivaretas gjennom kvalifiseringsprogrammet. Det tilbys personer som har vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og ingen eller svært begrenset rett til ytelse etter folketrygdloven, når deltakelse i programmet er hensiktsmessig og nødvendig for at vedkommende skal ha mulighet for å komme i arbeid. Bakgrunnen for at man er kommet i en slik situasjon, har ingen betydning for retten til program og stønad. Derfor vil også tidligere omsorgsytere kunne omfattes av programmet, uten hensyn til om de har hatt omsorgslønn.

Komiteen bad i Innst. S. nr. 148 for 2006–2007 om at mulighetene for å etablere en overgangsordning med inntektssikring og kvalifisering vurderes i forhold til dem som etter langvarig, uformell omsorgsinnsats overfor pårørende mangler inntekt og kvalifikasjoner for å komme i arbeid. Komiteen viste til tilsvarende merknader fra helse- og omsorgskomiteen under behandlingen av St.meld. nr. 25 for 2005–2006 Mestring, muligheter og mening.

Som varslet i arbeids- og inkluderingsministerens brev til komiteen arbeides det med et høringsnotat som ser på problemstillinger knyttet til å kombinere arbeid og omsorg. I den forbindelse vil også behovet for eventuelt ytterligere overgangsordninger bli vurdert.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [18:24:40]: I statsrådens brev, som jeg refererte til i mitt innlegg, står det at omsorgslønn skal gis ut fra brukernes behov – og da står «brukeren» i kursiv for å understreke at det er det som er det viktige. Så står det at i noen tilfeller må kommunen prioritere å bruke eget personell av budsjettmessige grunner.

Mine spørsmål er: Hva er det som er det mest viktige? Er det kommunens prioriteringer i forhold til egne budsjetter, eller er det brukernes behov som skal være avgjørende?

Statsråd Dag Terje Andersen [18:25:29]: Som det går fram av mitt brev og det jeg har sagt nå, er det brukernes behov som skal stå i sentrum. Det er også bakgrunnen for at jeg deler holdningen til flertallet i den innstillingen som vi nå behandler, for en eventuell overgang til statlig finansiering av den type ordning mener jeg nettopp vil være et skritt bort fra det. Det er derfor omsorgslønn er en del av det kommunale tjenestetilbudet, nettopp med utgangspunkt i at en da kan ta lokale hensyn – tilpasse tilbudet til den enkelte bruker, muligheten til omsorgsyteren, få inn den lokale vurderingen – og ha det som utgangspunkt for å finne gode og praktiske løsninger.

Olemic Thommessen (H) [18:26:20]: I møte med de konkrete eksemplene som vi har hatt i denne saken, har det vært fokusert på hva som er omstendighetene rundt etablering av ordningen for de enkelte. Og det er folk som virkelig er i en veldig tøff situasjon, hvor man kanskje ikke tenker 10, 15 eller 18 år frem i tid, og hvor man egentlig er glad for den hjelpen man får. Når informasjonen om konsekvensene av den da er ganske dårlig, er rett og slett utgangspunktet veldig krevende.

Når departementet – eller departementene, har jeg skjønt – nå vil arbeide med denne saken, er man da innstilt på rett og slett å skjære igjennom, altså at man kan få opp en ordning som er ryddig og enkel og grei å forholde seg til, og som ikke inviterer til de, jeg får nesten si, fellene som vi ser i dag, og som gir fulle rettigheter, kort og greit, uten noe mer dikkedarer? Når kan vi – i tillegg – vente å få et svar fra departementene om hvordan dette går?

Statsråd Dag Terje Andersen [18:27:25]: Jeg tror alle i denne saken er enige om at for den som yter omsorg langt utover det vi kan forvente en skal stille opp på i fritiden for sine nærmeste – og dersom en må ta deler av det som skulle vært arbeidstid til omsorgsyting – skal det være gode ordninger. Det er bakgrunnen for at omsorgslønnen ble innført. Så er det viktig at de rettig-

hetene blir kjent, som representanten Thommessen peker på.

Jeg kan ikke si noe om når helseministeren er klar med den gjennomgangen som han nå holder på med, men det er ikke noen tvil om at utgangspunktet for den er nettopp å lage ordningene oversiktlige og ordne opp i alle de spørsmålene som representanten har. Men jeg tror også det er viktig – og det har jeg inntrykk av at Høyre er enig i – at vi ikke detaljstyrer i så stor grad at det ikke er mulighet for den lokale tilpassingen som gjør tilbudet best mulig for omsorgsmottaker og for omsorgsyter.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [18:28:59]: Saken og problemstillingen som tas opp her, er svært viktig for mange familier som daglig sliter med stor uforutsigbarhet i dagens omsorgslønn.

Vi opplever stadig å få eksempler på at dagens regelverk ikke fungerer tilfredsstillende for de fleste. Mange sliter med å kunne langtidsplanlegge sin familiesituasjon, fordi ordningen med omsorgslønn i altfor stor grad er avhengig av den enkelte kommunes prioritering av ordningen, ofte sett i forhold til svingningene i de enkelte kommuners årlige budsjett. Det blir veldig ofte nedprioritert i en stram kommuneøkonomi.

Vi vet alle at spesielt familier med funksjonshemmede barn har en tøff hverdag, der kampen mot det offentlige ofte blir svært slitsom.

Vi vet også at familier der en forelder eller et barn rammes av langvarig sykdom, som f.eks. kreft, også er grupper som kommer svært dårlig ut når de i lange perioder må være borte fra jobb for å pleie og for å ta omsorg for sine kjære.

Siden omsorgslønn er skattepliktig og kommunene betaler arbeidsgiveravgift, er det naturlig å tenke seg at den som yter omsorgen, burde likestilles med andre ansatte når det gjelder feriepenger, sykepenger, arbeidsmarkedstiltak, arbeidsledighetstrygd og pensjonspoeng. Høyre mener derfor at det må være et klart mål å få innført en ordning med lik omsorgslønn over hele landet. Det betyr at vi må få lik tilknytningsform og samme rettigheter og plikter for alle omsorgsarbeidere.

Problemstillingen rundt omsorgslønn har vært oppe i Stortinget mange ganger, og det er nå på høy tid at vi får en endelig gjennomgang og en forbedring av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, der skatteplikt og rettighetsopptjening for dem som mottar omsorgslønn, blir ivaretatt i tråd med forslaget fra Høyre og resten av opposisjonen.

Tove Linnea Brandvik (A) [18:31:17]: Ordningen med omsorgslønn er en usedvanlig god ordning, og den kom for å fylle ut et tjenesteapparat som hadde mangler. Det at en ordning er god på dagens nivå, betyr ikke at den er ferdig utformet. Det er behov for justeringer, og man ser at det er enkeltindivider som faller igjennom og ikke får utnyttet ordningen så godt som de skulle.

Jeg hører argumenter om at informasjonen når ikke fram til dem som har rett til tjenester. Jeg hører informasjon om at konsekvensene for dem som mottar tjenestene, ikke blir klargjort. Det er helt riktig. Det er mye informasjon i tjenesteapparatet i Norge som ikke når fram til dem det faktisk gjelder. Det er riktig at konsekvensene ved bruken av denne tjenesten ikke er klargjort for alle brukerne. Det betyr ikke at det ikke er viktig å ha en fullstendig gjennomgang av denne ordningen med en høring i stedet for å avgjøre saken allerede i dag. Det er noe med den forhastede rundten. Dette er komplisert. Det er viktig at vi kan fortsette å lage ordninger som faktisk kan tilrettelegges individuelt ute i kommunene.

Jeg må si jeg har store betenkeligheter med at det lages en ordning hvor man må forholde seg til ytterligere et nivå når man skal sette sammen et tjenesteapparat for brukerne. Man skal forholde seg til en statlig tjeneste og en kommunal tjeneste – to ulike nivåer, to ulike budsjetter: Hvordan skal beslutninger faktisk gjennomføres?

Jeg ser mange gode innspill i det som er sagt, men jeg tror at høringsrunden kanskje er det viktigste for å finne en form som faktisk kan gjøre at kommunene kan yte og lage varierte tilbud til de brukerne som trenger det. Dette handler om brukere som er svært ulike: Familiesituasjonene er ulike, og hjelpebehovet er ulikt. Så å bruke perioden framover når departementet nå gjør en jobb på dette, og sette seg ned i høringsrunden med alle de ulike brukergruppene som har denne tjenesten, tror jeg er det viktigste vi kan gjøre i denne saken. Denne gangen skal vi kanskje skynde oss litt sakte.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [18:33:51]: I sommer fikk komiteen brev fra en mamma. Jeg har snakket med henne, og hun er kjent med at jeg leser opp deler av det brevet i salen her i dag, fordi det er et speilbilde av de fleste henvendelser som kommer:

«Vi har ein son på 9 år. (...) Han har epilepsi, kan snakke litt, bruker bleier, stikker av. (...) Han slår, sparkar og kastar ting etter (...) andre. Han har store adferdsproblem. Han er svaksynt. Han treng tilsyn 24 timar i døgnet.

(...)

Vi fekk 10 % omsorgslønn (...) men no har kommunen stoppa omsorgslønna. Dette har dei gjort utan at heimesituasjonen har endra seg (...) og vi har ikkje fått anna hjelp.

(...)

Slik som kommunane styrer omsorgslønn no blir forskjellane store. Nokre kan få mykje omsorgslønn, medan andre med same utgangspunkt kanskje ikkje får omsorgslønn i det heile. Eg håper at Dykk kan ta dette opp på Stortinget. Få meir rettferdig omsorgslønn, slik at det ikkje er opp til kommunane og deira økonomi. Få omsorgslønna lovbestemt.

(...)

Vi som har barn med handicap har ikkje kapasitet til å krangle med alle offentlege instansar.

(...)

Når eg ikkje kan gå i full jobb pga son vår, trudde eg at omsorgslønna kunne erstatte noko av den tapte inntekta vi har. (...) Om familiane klarar å eksistere, er det ingen som bryr seg om».

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 12.

(Votering, sjå side 577)

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Stortinget skal no votere i sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget samtykker til godkjenning av protokoller av 9. juli 2008 om Albanias og Kroatias tiltredelse til traktaten for det nordatlantiske område av 4. april 1949.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde tilrådd:

St.meld. nr. 27 (2007–2008) – om nedrustning og ikke-spredning – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde tilrådd:

St.meld. nr. 29 (2007–2008) – om eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2007, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget samtykker i inngåelse av Konvensjonen om klaseammunisjon.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Kåre Fostervold sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen ta et statlig ansvar for å fjerne og deponere det radioaktive materialet fra områdene ved Søve gruver i Nome kommune.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart med 49 mot 46 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 18.43.46)

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:140 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Kåre Fostervold, Øyvind Korsberg, Ketil Solvik-Olsen, Tord Lien og Bård Hoksrud om å ta et statlig ansvar for å fjerne og deponere det radioaktive materialet fra områdene ved Søve gruver i Nome kommune – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det sett fram seks forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Kåre Fostervold på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 3, frå Kåre Fostervold på vegner av Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslaga nr. 4–6, frå Ingebrigt S. Sørfonn på vegner av Kristeleg Folkeparti

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 4–6, frå Kristeleg Folkeparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa snarast fremma forslag som sikrar at ideelle verksemder som yter helse- og omsorgstenester, herunder barnevernstenester, vert unatekne frå kravet om anbod i lov om offentlege anskaffingar.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa snarast sikra at Helse Sør-Øst følgjer den avtalepraksisen for helse- og omsorgstenester som dei andre helseregionane følgjer.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa om snarast å fremma forslag som sikrar at den kommunale eigenandelen på ideelle rushandsamingsplassar vert fjerna, slik at kommunane vert stilt overfor den same økonomiske situasjonen uavhengig av om kommunen nyttar ein ideell eller ein statleg institusjon.»

Votering:

Forslaga frå Kristeleg Folkeparti vart med 89 mot 7 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 18.45.10)

Presidenten: Det blir så votert over forslag nr. 3, frå Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringa gjennomføre en evaluering av hvilke konkurransemessige konsekvenser hevingen av den nasjonale terskelverdien for utlysning av offentlige anskaffelser fra 200 000 kroner til 500 000 kroner som ble gjennomført i 2005, har fått.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart med 62 mot 34 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 18.45.36)

Presidenten: Det blir så votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga nr. 1 og 2, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1, lyder:

«Stortinget ber Regjeringa etablere en tilsynsordning for offentlige anskaffelser og nedsette et utvalg for å utforme forslag til en mer effektiv håndhevelse av regelverket for offentlige anskaffelser.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa om å innføre plikt til forenklet kunngjøring ved innkjøp under den nasjonale terskelverdien for anbudsplikt, og legge til rette for en effektiv, ubyråkratisk nasjonal web-basert struktur for dette.»

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:123 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Bent Høie, Peter Skovholt Gitmark og André Oktay Dahl om et styrket tilsyn med offentlige anskaffelser – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativt votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart tilrådinga vedteken med 49 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 18.46.27)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Arne Sortevik sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«I

Stortinget godkjenner bygging av rv 858 Ryaforbindelsen i Tromsø kommune i Troms slik prosjektet er omtalt i St.prp. nr. 76 (2007–2008).

II

Prosjektet finansieres med forskottering av innspar-te statlige tilskott til drift og kapitaltilskott til ferjesambandet med 168 mill. kroner, med ordinære statlige midler på 57 mill. kroner og med lokale tilskott på 25 mill. kroner, totalt 250 mill. kroner eksklusive finansieringskostnader. Finansieringskostnader dekkes av staten. Merknader for staten i forhold til foreslått finansieringsplan i St.prp. nr. 76 (2007–2008) dekkes i sluttsalderingen av statsbudsjettet for 2008.»

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Komiteen hadde tilrådd:

I

Stortinget samtykkjer i at bompengeselskapet får løyve til å ta opp lån til å forskottere bygginga av rv 858 Ryaforbindelsen, og til å krevje inn bompengar til delvis bompengefinansiering av utbygginga etter vilkåra i St.prp. nr. 76 (2007–2008) og Innst. S. nr. 30 (2007–2008).

II

Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsetje nærare reglar for finansieringsordninga.

Votering:

Ved alternativt votering mellom tilrådinga frå komiteen

og forslaget frå Framstegspartiet vart tilrådinga vedteken med 76 mot 20 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 18.47.11)

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 29/2008 av 14. mars 2008 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2006/126/EF om førerkort.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 185/2008 av 4. juli 2008 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 1370/2007 om offentlig persontransport med jernbane og på vei.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det sett fram ti forslag. Det er

- forslaga nr. 1–9, frå Borghild Tenden på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 10, frå Bård Hoksrud på vegner av Framstegspartiet

Det blir votert over forslag nr. 10, frå Framstegspartiet.

Forslaget lyder:

«Det bevilges 400 mill. kroner til igangsetting og gjennomføring av nye tiltak for sikring av ulykkespunkter og -strekninger ut året. Det forutsettes at tiltakene ikke forskyver andre prosjekter som pågår. Midlene gjøres overførbare til 2009.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 72 mot 23 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 18.48.55)

Presidenten: Det blir så votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 1–9, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen umiddelbart prioritere fysiske tiltak, herunder for eksempel ulike typer midtdelere, som kan forebygge alvorlige trafikkulykker på ulykkespunkter og -strekninger hvor det er kartlagt høy ulykkesrisiko.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en egen ungdomsstrategi for å redusere antallet trafikkulykker som involverer ungdom.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det snarest mulig blir mer synlig politi på veiene, spesielt på de mest ulykkesutsatte strekningene.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme sak om en lønnsordning for tryggere skoleveier – herunder økt satsing på gang- og sykkelveger. Kommuner og fylker som er flinke til å bevilge penger til sikring av skoleveier, premieres for dette.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen evaluere føreropplæringen og snarest øke satsingen på tilsyn med føreropplæringen for å øke kvaliteten.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen opprette et frittstående vegtilsyn for å styrke trafikksikkerhetsarbeidet.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen intensivere satsingen på holdningskampanjer med mål om økt trafikksikker adferd.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen øke satsingen på kollektivtransport og på godstransport på jernbane for å redusere trafikkbelastningen på veiene.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sette inn avbøtende strakstiltak mot økningen i dødsulykker på veinettet ved å gjennomføre sikring av ulykkespunkter og -strekninger hvor det er kartlagt høy ulykkesrisiko.»

Komiteen hadde tilrådd:

I

Dokument nr. 8:143 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Trond Hellesland, Svein Flåtten og Øyvind Halleraker om strakstiltak for å forebygge alvorlige trafikkulykker – vedlegges protokollen.

II

Dokument nr. 8:145 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Arne Sortevik, Anders Anundsen og Bård Hoksrud om avbøtende straks-

tiltak mot økningen i dødsulykker på veinettet – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart tilrådinga vedteken med 51 mot 45 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 18.49.29)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten har Bård Hoksrud sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om transportsikkerhet.»

Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:144 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Arne Sortevik og Bård Hoksrud om en egen stortingsmelding om transportsikkerhet – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet vart tilrådinga vedteken med 76 mot 20 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 18.50.24)

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten har Kari Kjønås Kjos sett fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, på vegner av Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 3, på vegner av Framstegspartiet – her står det i dokumentet som ligg på representantanes plassar, at også Venstre er med på forslaget. Det er ikkje tilfellet.

Det blir votert over forslag nr. 3, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at finansieringsansvaret for omsorgslønn overføres til staten.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 75 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 18.51.26)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til ordninger som gjør at de som utfører velferdsoppgaver for nær familie får mulighet til kompetanseutvikling og attføring, for å sikre overgang til ordinært arbeid.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti vart med 56 mot 39 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 18.51.50)

Presidenten: Det blir så votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen og forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å foreta en gjennomgang av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, med klargjøring av skatteplikt og rettighetsopptjening for dem som mottar omsorgslønn.»

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:113 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart tilrådinga vedteken med 50 mot 46 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 18.52.38)

Sak nr. 13 [18:52:48]

Referat

1. (60) Endringar i statsbudsjettet for 2008 under Arbeids- og inkluderingsdepartementet (St.prp. nr. 16 (2008–2009))

Samr.: Blir send arbeids- og sosialkomiteen med unntak av kap. 651, 670, 681, 690, 691, 3651, 3670 som blir sende kommunal- og forvaltningskomiteen.

2. (61) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Miljøverndepartementet (St.prp. nr. 15 (2008–2009))
  3. (62) Endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m. under Olje- og energidepartementet (St.prp. nr. 26 (2008–2009))
Samr.: Nr. 2 og 3 blir sende energi- og miljøkomiteen.
  4. (63) Endringer i statsbudsjettet 2008 under Barne- og likestillingsdepartementet (St.prp. nr. 25 (2008–2009))
Samr.: Blir send familie- og kulturkomiteen.
  5. (64) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Kultur- og kyrkjedepartementet (St.prp. nr. 27 (2008–2009))
Samr.: Blir send familie- og kulturkomiteen med unntak av kap. 340, 341, 3340, 3341 som blir sende kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen.
  6. (65) Endringer i statsbudsjettet under Forsvarsdepartementet for 2008 (St.prp. nr. 14 (2008–2009))
Samr.: Blir send forsvarskomiteen.
  7. (66) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Helse- og omsorgsdepartementet (St.prp. nr. 13 (2008–2009))
Samr.: Blir send helse- og omsorgskomiteen.
  8. (67) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Justis- og politidepartementet (drift av redningshelikoptertenesa) (St.prp. nr. 20 (2008–2009))
Samr.: Blir send justiskomiteen.
  9. (68) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Justis- og politidepartementet (St.prp. nr. 21 (2008–2009))
Samr.: Blir send justiskomiteen med unntak av kap. 456, 3456 som blir sende transport- og kommunikasjonskomiteen.
  10. (69) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Jan Arild Ellingsen, Jørund Rytman og Øyvind Korsberg om forslag til tiltakspakke for å møte bemanningskrisen i politiet (Dokument nr. 8:15 (2008–2009))
Samr.: Blir sendt justiskomiteen.
  11. (70) Endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m. under Fiskeri- og kystdepartementet (St.prp. nr. 17 (2008–2009))
Samr.: Blir send kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen med unntak av kap. 1070, 4062 og Del 2 Orienteringssaker til Stortinget, som blir sende til transport- og kommunikasjonskomiteen.
  12. (71) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Kunnskapsdepartementet (St.prp. nr. 23 (2008–2009))
Samr.: Blir send kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen med unntak av kap. 231 som blir sendt familie- og kulturkomiteen.
  13. (72) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Fornyings- og administrasjonsdepartementet (St.prp. nr. 28 (2008–2009))
Samr.: Blir send kommunal- og forvaltningskomiteen med unntak av kap. 1 som blir sendt kontroll- og konstitusjonskomiteen.
  14. (73) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Ib Thomsen, Jan Arild Ellingsen, Ulf Leirstein, Jon Jæger Gåsvatn og Vigdis Giltun om forsøksordning med lukket asylmottak (Dokument nr. 8:12 (2008–2009))
Samr.: Blir sendt kommunal- og forvaltningskomiteen.
  15. (74) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Landbruks- og matdepartementet (St.prp. nr. 22 (2008–2009))
  16. (75) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Nærings- og handelsdepartementet (St.prp. nr. 29 (2008–2009))
  17. (76) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Korsberg, Hans Frode Kielland Asmyhr og Kåre Fostervold om en strategi for å styrke det aktive private eierskapet i norsk næringsliv (Dokument nr. 8:13 (2008–2009))
  18. (77) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan-Henrik Fredriksen og Øyvind Korsberg om at investeringsfondet for Nordvest-Russland og investeringsfondet for Øst-Europa blir slått sammen og forvaltningen av fondene legges til Kirkenes (Dokument nr. 8:14 (2008–2009))
Samr.: Nr. 15–18 blir sende næringskomiteen.
  19. (78) Endringer i statsbudsjettet for 2008 mv. under Samferdselsdepartementet (St.prp. nr. 24 (2008–2009))
Samr.: Blir send transport- og kommunikasjonskomiteen.
  20. (79) Endringer i statsbudsjettet for 2008 under Utanriksdepartementet (St.prp. nr. 19 (2008–2009))
Samr.: Blir send utanrikskomiteen.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdighandsama. Ber nokon om ordet etter forretningsordenens § 37 a før møtet blir avslutta? – Møtet er slutt.

Møtet slutt kl. 18.56.
